శైవప్రచారిణీ గ్రంథమాల. ౧౯

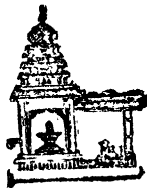
సంపాదకులు.

కొడిమేల రాజలింగా రాధ్యులు

శివయోగ సారము

ద్వితీయ సంపుటము.

గ్రంథకర్త

కొలని యాది గణపతి దేవుడు

శైవప్రచారిణీ గ్రంథమాల ౧౫

శివయోగసారము

రెండవ సంపుటము.

ఇది

బ్ర॥ శ్రీ॥ విద్వాన్ ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రిగారిచేఁ

తాత్పర్యము వ్రాయఁబడి,

బ్ర॥ శ్రీ॥ కొంజీమేల రాజలింగారాధ్యుల వారిచే

శైవప్రచారిణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

కాపీలు. ౧౦౦౦

1927

చందాదారులకు వెల 1-0-0

ఇతరులకు వెల 1-4-0

విషయసూచిక

—— :*: ——

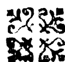
శివయోగ సారము— ఉత్తరభాగము— ద్వితీయాశ్వాసము.

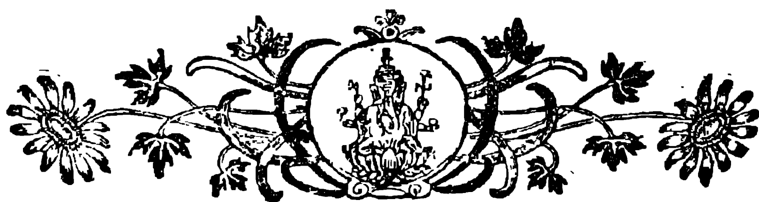
విషయము		పుట
౧ అరిషడ్వర్గ లక్షణము	...	౨
౨ కామ స్వరూపము	...	,,
౩ కామ మహిమ	...	౫
౪ క్రోధ స్వరూపము	...	౧౪
౫ లోభ స్వరూపము	...	౧౭
౬ మోహ స్వరూపము	...	౨౨
౭ మద లక్షణము	...	౨౮
౮ మాత్సర్య లక్షణము	...	౩౧
౯ అరిష్ట లక్షణము	...	౩౭
౧౦ కర్మ విచారము	...	౪౨
౧౧ శరీరతీర్థ వివరణము	...	౪౮
౧౨ కర్మయజ్ఞ దూషణము	...	౪౯
౧౩ జ్ఞానయజ్ఞ ప్రాశస్త్యము	...	౫౦
౧౪ జగత్కర్త యీశ్వరుఁడని నిరూపించుట		౫౬
౧౫ గురుశిష్య సంవాదము	...	౬౦
౧౬ గురుశిష్య సోదర చర్యాజ్ఞాన విచారము		౬౨
౧౭ ఇతరుల కొనర్చు హితాహిత కర్మఫల విచారము		౬౩
౧౮ యోగప్రాశస్త్యము	...	౬౪
౧౯ మాయా విచారము	...	౬౮
౨౦ శివాశివాది నామంబులు గల వస్తువిచారము		౬౯

విషయసూచిక.

విషయము		పుట
౨౧ మృత్యు లక్షణ విచారము	...	౭౨
౨౨ తనుత్రియ విచారము	...	౭౭
౨౩ యోగ విచారము	...	౭౯
౨౪ రాజయోగ మహిమ	...	౮౧
౨౫ హఠయోగ ప్రభావము	...	౮౫
౨౬ అష్టాంగ విచారము.	...	౮౯
౨౭ అనుబాధము.	...	౯౩

సమాప్తము.

శ్రీ రాజేశ్వరాయనమః

శివయోగసారము

ఉత్తర భాగము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీ శివయోగ జ్ఞా
నాకర మహనీయ మూర్తి యతులిత కీర్తి
స్వీకృత గురువైభవ య
స్వీకృత భవసంక నార్య! శ్రీగురు వర్యా! ౧

తా. సర్వ సంపదల కాలవాల మగు శివయోగ జ్ఞాన మహిమచే సంసార సముద్రమును దాటి కీర్తిశాలివై వెలయుచు నూకనారాధ్యుఁడవను పేరుచేఁబ్రకాశించు చున్న గురువర్యా!

ఆ. వె. శైవ యోగశాస్త్ర సారస ముచ్చయ
ప్రకరణముల యుక్తి భావములను
వెలుఁగు కవితఁ దేట తెలివిగ సభవ
దాజ్ఞ విన్నవింతు నవధరింపు. ౨

తా. మీయాజ్ఞవలన సారభూతమైన శివయోగ శాస్త్రము సంక్షేపముగా వినుపించెదను

సులభముగ బోధించెద వినుండు.

అరిషడ్వర్గ లక్షణము.

క. నెఱి వెలుపలి వారలనం
దఱ గెలిచిన నైన నది వృథా పాకంబే
తెఱంగున నైనను లోనిప
గఱ గెలుచుట యది విరక్తి గరిమం బయ్యెన్. 3

తా. బాహ్య శత్రువుల గెల్చుటది యొక గొప్ప కాదు. లోపలనున్న కామక్రోధ లోభ మోహమద మాత్సర్యములను అంతరంగశత్రువులను జయించవలెను.

క. కామము క్రోధము లోభము
వ్యామోహము మదము మత్సరా టోపంబుల్
నామది బ్రబలిన యరి
స్తోమంబును వరుసం జాఱ ద్రోలంగవలయున్. ౪

తా. మనంబునం బ్రబలియున్న కామక్రోధాదుల నారింటిని క్రమంబుగా జయింపవలెను.

వ. అవ్విధం బెట్టిదనిన. ౫

తా. ఆయరి షడ్వర్గ విజయ మెట్లుం జేయవలయు ననిన

కామ స్వరూపము.

క. తొల్లిటి నిజకర్మ ఫలము
లెల్లం బ్రాపునకుం గొలదిగ నట్లయ్యెన్
ఎల్లపుడుం బొందియుండగ
నుల్లములో నెందు గోరుట లుచితంబగునే. ౬

తా. అప్పటప్పుడు దొరకయుండే నటులం బూనుపూర్వ జన్మంబునం జేసినకర్మ ఫలానుభవమున నేగదా! యీదేహంబు ధరించినది. ఈవిషయము తెలిసియుం దిరిగి కోరికలం గోరుట యుచితమగునా?

క. కనుఁగొనవ నిధానముఁగో
రెను వానికిఁ గల్గు నేధరిత్రీ పతులు
న్నెడల నయముండఁగ విధుల
క్కుడినో చేపడుదు మనుచుఁ గాదె తలంపన్. ౭

తా. ధనవంతులగు మహారాజు లెక్కుడనో యున్నను-గోరకున్నను-విధులన్నియు నేనోవిధమున వారల హస్తమునకే వచ్చుచుండును గాని, లేనివారికి లేని దరిద్రుఁడు సమీపమున నుండి నిత్యము ధనము నభిలషించుచుండినను, కోటి చిల్లిగవ్వ యైనను వానికి దొరకదు.

క. కోరిన కోరిక లెన్నఁడుఁ
జేరవు సంతాప మొకటి చేకురు నిజము
న్గోరిక వలవని దుఃఖముఁ
గూరిక విడువంగ వలయుఁ గోరుఁడు బుద్ధిన్. ౮

తా. కాఁబట్టి తాను, కోరుకొన్నటుల గోరిక లెప్పుడును రానేరవు. రాకపోఁగాఁ నైన విచారమును, అందువలన దుఃఖమును బొంది కృశించుటయే గాని, లాభము లేమగను జనులు (కోరిక) కామము విడువ వలెను.

క. పరిస్పృహ కాంక్షల భూజన
పరిరక్షణ ములకుఁ గార్య భారముల సదా
నరిత స్వాప్తుల దుఃఖా
కరమగు రాజ్యంబుఁ గోరఁ గా నేమిటికిన్. ౯

తా. శత్రు బాధలకు దలకించి ప్రజారక్షణ కార్యమును మహాకష్టముతో నెరవేర్చు కలసి కట్టి రాజ్యమును గోరుటలో సుఖమేమియు లేదు. మఱియు" రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువం" రాజా రాష్ట్రకృతం పాపం" అని రాజ్యాంతమున నరకమే వచ్చును. ప్రజలుచేసిన పాపము రాజునే చెందునని యార్యులు వచింతురుగదా? అట్టి బహుదుఃఖములకును, జివరకు నరకమునకును, మూలమగు రాజ్యమును గోరుటవలన గలుగు ఫలంబించుకంతయును లేదు-సుమీ?

క. తమకంటె నధిక తరతే
జముల సురలు గలుగుటను నిజపదంబుల కం

తము గలుగుటను నజహరి
ప్రముఖుల పదవులును దుఃఖ బహుళములు గదా. ౧౦

తా. ఈ రాజ్యములఁ గోరిన దేవతలకే సుఖములేదు. ఇంద్రాదులు స్వర్గాధిపత్యము వహించి తమకంటె బలవంతులగు రాక్షసులచేఁ బరాభవింపఁ బడిరి ఇంద్రునికన్న గొప్పవాఁడు బ్రహ్మయు- బ్రహ్మకన్న గొప్పవాఁడు విష్ణువు నుండుట చేతను, స్వర్గముకంటె సత్యలోకము- సత్యలోకముకంటె వైకుంఠము- నుండుటచేతను, వానికిఁ బ్రళయ కాలములందు వినాశము గల్గుటచేత విష్ణ్వాది దేవతలస్థానములు దుఃఖభూయిష్ఠములు.

క. వనజాసనేంద్ర పదవులు
ననఘులు మదిలోనఁ గోర రనిశ ప్రసక్తిన్
దనరు తాముల భూలో
కవనితాసుఖంబుఁ గోరు కష్టులు గలరే. ౧౧

తా. బ్రహ్మాది దేవతల స్థానములే తత్త్వజ్ఞులు గోరరని వచించినచో, క్షణికములగు పరిచ్ఛిన్న వనితాది భోగములఁ గోరుమూఢు లుందురా?

క. కామము సంకల్పంబునఁ
గామము జనియించు దీని క్రమ మెఱిఁగి జనుం
డేమియు సంకల్పింపక
తామసగుణ ముడిగెనేని తత్త్వజ్ఞుఁ డగున్. ౧౨

తా. ఈ కామము [కోరిక] సంకల్పమునఁ బుట్టుచున్నది. ఈ విషయమును మానవులు దెలిసికొని, తామస గుణము వలన కలిగెడి సంకల్పమునే వదిలి తత్త్వజ్ఞానులగుదురు.

క. కామింప వలవ దెద్దియుఁ
గామించిన మోక్షసుఖముఁ గామింపఁ దగున్
భూమినట మీదఁ మోక్షముఁ
గామించుట మిగుల బుద్ధి గాదండ్రు బుధుల్. ౧౩

తా. ఏదియుఁ గోర కూడదు. కోరినచో భూమియందు మోక్ష సుఖమువంటి సుఖమును గోరవచ్చును. అటుమీదఁ దిరిగి మోక్షమే కావలయునని కోరుట తగదని పండితులు చెప్పుదురు.

ఆ. వె. జ్ఞానము ధరియించి । [illegible] నిర్గ
జాలమెల్ల [illegible] । [illegible]
గాని మోక్ష సుఖముఁ । [illegible], నా
జ్ఞాము సాక్షి [illegible] । [illegible]. ౧౪

తా ఇహలోక సౌఖ్యమునకుఁ బరలోక సౌఖ్యమునకుఁ గారణము కామమే గాని, మతియొకటి గాదు. కర్మాచరణము మొదలగు నిరంతరము కోరికలు లేని పూర్వుఁడు మోక్షసౌఖ్యము నొందనేరఁడు. కావున, కోరికసర్వ [illegible] స్థాన [illegible]

క. తనపర తత్త్వముఁ దెలిసెడి
మనుజుండే నిర్గ్రంథుఁడు । మానుము గాదు
బని [illegible] నెచటికి నిల్చిన
జనుసుపథము [illegible] । [illegible]. ౧౫

తా. సుకృతులఁ దోకపోయినట్టుల జనుండు పరమాత్మ్యమును దెలిసి కొన సేర్చ సంసారనరక కూపమున మునుగుచుఁ దేలుచు కామమోహమునకుఁ దీసికొని పోయిన నరకమునకుఁ బోవుచున్నాఁడు.

కామమహిమ.

చ. జపములు దత్త్వబోధములు । సద్వ్రత చర్యలు దేవపూజలుం
దపములు నాదిగా బహు వి। ధంబుల నిష్ఠలిహంబు నందు హే
యపుఁగడు నల్పభోగముల। కై పచరింపఁగఁ జేసి సర్వముం
గపటముగా నొనర్చునది। కామముగాదె తలంచి చూడఁగన్. ౧౬

తా. కొందఱుధనాశ చేతనో, ఇతరులు మహాత్ముఁడనిఱును కోనవలయును వనియో కీర్తి నిగోరియో, అల్ప భోగమునకై మనస్సాక దిక్కు- ఇంద్రియము లొకదిక్కు- బరుగిడు చుండ, నిరోధించి జపములు- తపములు- పూజలు- మహానిష్ఠతోఁ జేయుదురు. ఇది యంతయుఁ గామము (కోరిక) వలననేగదా!

సీ. బ్రహ్మాదాతులఁ బట్టి । బలిమూల్చుఁ గామంబు
వశీగృహస్థుల । భనవార్ధిఁ గూల్చు

కనకాస [illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
[illegible]

తే. గీ. [illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ [illegible]
[illegible] ◆ వికల [illegible]
[illegible] ◆ [illegible] ౧౭

తా. ఎందఱో- [illegible]- ఎందఱో గృహస్థులు- ఎందఱో వానప్రస్థులు- ఎందఱు సన్న్యాసులు- ఎందఱు ప్రశస్తులు- ఎందఱు మునీంద్రులు- ఎందఱు దేవతలు- [illegible] చే నాపదం బడి పాప కూపములఁ బడఁ ద్రోయఁ బడలేదు? ఎంతటి బుద్ధిమంతుఁ డైనను- ఎంతటి తాపసి యైనను- ఆశా పాశ బద్ధుఁడై కూపమునఁ దలో బడునని భావము.

సీ. దుష్టులు తులువలు । భ్రష్టులు పందలు
పాషండ బహువిధం । బ కులనంగ
శిష్టులు దోషాకర । శాకులాతతి బక
వేషులు సజ్జన । ద్వేషులనఁగ
గుహ్యజఠర పోష । కులు బిడాలాచార
వంతులు జంబుక । వ్రతులనంగఁ
మర్కట వాయస । మతులు కర్ణేజపుల్
కుక్కుట సూకర । గుణుల నంగఁ
తే. గీ. స్వపను లెంతయుఁ । గపటులుఁ గ్రించులనఁగ
గుటిలులట పరిహాసకుల్ । క్రూరు లనఁగ
నిట్లు దుర్మార్గులై చరి । యించువారు

కామ పరతంత్రులైనట్టి కష్టజనులు ౧౮

తా. కామమునకు లోఁబడిన వారు ఒక్క - మూర్ఖులు - ముండెగాండ్రు - ... యలు - దంబాచారములు గలవారు - ప్రతిజ్ఞ సేయువారు - వేదబాహ్యులు - ... వినయములే లవారు - ఒక వేషులు బిడాలా చారము గలవారు కోత్రియులు గాని, క్షత్రియులు గాని, గలవా రు - చాడీలు చెప్పువారు - పరిహాసకులు, దుర్జనులు మొదలగువారలు.

వి. ఒక వేషు లనగా:- కొందరు కడలుక కుంకలె నిశ్చలముగా వేషము ధరించి వచ్చునంత వరకుండును. పేపలు రాగానే గుటుకుక్కున మ్రింగును. అలాగే కొందరు వే యరాని వేషములు వేసి కార్యసిద్ధి పర్యంతము నటించువారు.

బిడాలా చారవంతులు:- పిల్లి గోడమీద నుండి పొంచుకొని కనుమూసుకొనుచు గానున్న గూ పై పురుగు దూకును. అటులే కొందరు తమ కేటు చెప్పన కీలు గానున్న మాటలాడువారు

క. ఎందఱు గీర్వాణులు చెడ
రెందఱు సంయములు చెడరు ♦ హీనాత్మకులై
యెందఱు సూరులు నరపరు
లెందఱు దూరులరు మనుష్యు ♦ లీ కామముచేఁ. ౧౯

తా. ఇంద్రాది దేవతలు చెడుటకును విశ్వామిత్రాది మునులు వ్రతభ్రష్టు లగుట కును ఇంకను నేక పండిత పామరులు నశించుటకు కోరికయేగదా కారణము.

ఉ. కామము కృత్యముల్ నిజము ♦ గా మదిలోఁ దలపోసి చూచియుం
గామము దుర్వికారమున ♦ ఘుంబుల మూలము నాటించియుం
గామము దగ్గఱంగఁగోల ♦ గాదనియుం దెలియంగ నేర్చ్చి ని
ష్కామతి నైనఁ గామ మక ♦ టా బహుపాల్జ్చున నేకభంగులఁ. ౨౦

తా. ఎవఁడు కామమును పాపమూలముగా నెంచునో, ఎవఁడు కామమును నీచా తి నీచముగాఁ దలంచునో, అట్టివానినైన అయ్యో! ఈపాడు కామము నశింపఁ జేయుచు న్నది గదా.

వి. శ్లో॥ కిముత వలయ నేత్రస్పందితేనో నాకనార్యః। స్త్రీదివ పతిరహల్యాం తా పసీం యత్సిషేవే। హృదయ వనకుటీరే దహ్యమానే స్మరాగ్నౌ। వుచితమను చితం వా వేత్తి కః పండితోఽపి॥ దేవేంద్రుఁడు కోరిక, ఘన మానసరూప రేఖాకాలాస సంపన్నులగు న

ష్పర స్త్రీలంపటులై యున్నను, కాముకులై స్వర్గాధిపతి యగు ముని భార్యయగు నహల్యను, గామించెను. కాన నేమనగా:— హృదయమున బొడమిన కామాగ్ని వలన దహించబడు మందులు మంచిచెడ్డలను బాటించుట గాంచ నేరని యభిప్రాయము లుండుటయే.

శ్లో॥ అర్థాతురాణాం న సుహృన్న బంధుః। క్షుధాతురాణాం న రుచిర్న పక్వం।
విద్యాతురాణాం న సుఖం న నిద్రా। కామాతురాణాం న భయం న లజ్జా॥

తా. ధనాశ గలవారు బంధువులని గురువులని తెలియక ధనమార్జింతురు. ఆకలిగలవారు రుచియున్నదని గాని, లేదని గాని, పక్వమైనదని గాని, లేదని గాని, యెంచక భుజింతురు విద్యావ్యసనము గలవారు సుఖమును గాని, నిద్రను గాని చక్కగా ననుభవింపరు. కామాతురులగు పురుషులకు లజ్జాభయములు లేవని తాత్పర్యము.

సీ. దుర్మదాహంకార । దుష్కృత్యదుర్గుణ
ఘనులై బుద్ధిహీ । నులగుచు
దాంతి శాంతి క్షాంతి । ధర్మదయాదాన
దూరులై పన్నగ । క్రూరులగుచు
గాయక నటవిట । గణికాది దుర్జన
మిత్రులై సజ్జన । శత్రులగుచు
బహుళ వృథాజల్ప । పరపీడ నాన్యాయ
నిరతులై దుర్మార్గ । చరితులగుచుఁ
తే. గీ. ధాత్రిమెలఁగెడి చెనఁటి నృ । పతులయిండ్ల
కెట్టినియతాత్ములకు నైన । నేఁగఁజేసి
ద్వారసీమలయందు వారింప । వారినచట
నిలువఁబెట్టుఁగా మముగాదె । నెట్టనముగ. ౨౧

తా. ధనమదాంధులై కన్నుమిన్ను గానక, దయాధర్మములు- శమదమములు, విడిచి వేశ్యాలోలులై సంచరించుచు, దుర్జనసహవాసము నాపేక్షించుచున్న పాత్రాపాత్ర విచక్షణతలేని రాజాధముల ద్వారములనొద్దకు నెట్టి సజ్జనులనైనను, ఎట్టి మహాత్ములనైనను ఖండించి నిలవబెట్టునది యీ కామమే గదా?

ఆ. వె. ఎంతవారలైన నెంతయుఁ బాటులఁ
బఱచు మనసున నింకఁ బ్రజ్ఞ లేల?
హీనజనులఁ జేయు నింతటి ఘనపాప
కర్మహేతువైన కామమునకు. ౧౩

తా. పాపములకు హేతువగు నీ కామము, ఎంతటి మహనీయులనైనఁ బరిహాసపాత్రులను గాఁ జేయుచుండ, హీనుల విషయమై యడుగనేల?.

క. కామంబు కతమునఁ గల
నేమంబులు విప్రతతులు నీరజ ముఖులున్
ధామములు మొదలు గాఁ గల
నేమియు నెల్లక చెడుదురు దుర్ధషత్రుల్. ౧౪

తా. సత్పురుషులు కామ భయమున నే స్త్రీలు, కన్యలు, గృహములు, మొదలగు వాని వదలి పెట్టుదురు.

క. భువిఁ గామ యుక్తిఁ గలవై
భవములు విషగర్భ మధుర ఫలములు కామం
బువలన వచ్చు దుఃఖంబులు
ఉపరి యమృత కరములైన తిక్తౌషధముల్. ౧౫

తా. జ్వర పీడితునకు, మధుర పదార్థము విషమైన ఫలములను, చేదు పదార్థ మమృతమైన ఫలములను, మోక్షము నందు భిలాషగల వానికిఁ గామమువలన సంభవించెడి వైభవములు, విషమయ ములును, అందు వలన వచ్చెడి దుఃఖములు, అమృత మయ ములును నగును.

క. పంచ మహాపాపములకుఁ
బంచల గతినుండఁదగిన సదనము కామం
బంచితము బ్రహ్మచారం
బెంచఁగ యుసు గలుగనేర పెట్టినైనన్ ౧౬

తా. కామము పంచమహా పాతకములకు నివాసము. కామాసక్తుఁడగు వానికే సమయ మందును సదాచారము గలుగదు. పంచమహాపాతకములేవియనః-బ్రహ్మహత్య. క..

ద్రాగుట, బంగారము దొంగిలించుట, గురుభార్యను బొందుట, ఈ నలుగురిలో నెవరితో నైన గూడి యుండుట.

క. విదితంబుగా విరక్తిం
బొదలక సంసారమాయం బొందుతదీయా
స్పదమెద్ది యనినజముగ
మదిఁజూడఁగఁ బుష్పశరుని మాయయెకాదే. ౨౭

తా. జనులకు వైరాగ్యము గలుగక సంసారము నందలి ప్రేమ గలుగుటకుఁ గారణము మన్మథ మాయయే గదా?.

ఆ. వె. మరుని మాయవలన మఱుగుటెవ్వఁడు
వాఁడు దోషకారి వానిచేత
నమర వరులు మునులు నభిమానములు గోలు
పోయి మిగుల మోస పోయినారు. ౨౮

తా. మన్మథ మాయకులో బడుట మానవులకు నుచితము గాదు. ఆమారుని చేతనే బ్రహ్మ తిలోత్తమ యందును, విష్ణువు, గోపిక లందును, రుద్రుఁడు మునిభార్యల యందును దగుల్కొని వారు. మహారణ్యము నందుఁ గంద మూలఫలములఁ దినుచు సాక్షి సుఖము గాంచని ఋష్యశృంగాదిమునులు సదా వేశ్యా రత్నముల పాదపద్మములందు దాసులై పడియుండి యాత్మ గౌరవమును గోల్పోయినారు.

క. పేయును నోటికి మన్మథు
మాయతలోలుత జవికిఁజూడ మధురము సహజం
బైయున్న విషం బిదియక
డాయెందును మోసపోక తనరుట యెవ్వాఁ. ౨౯

తా. పలుమాటలతోఁ బనియేమి? కాంతా సంభోగాది మదన చేష్టలు చవిచూచి నంతనే రుచితో మధురముగా నుండును. విచారింపగా నంతటి విషములేదు. కావున పంచబాణుని కుసుమ బాణముల వలన మోసపోకుడు.

క. కామిను లనిరంతరంబును
దామొందఱు సమరనొద్ది తరుణుల నెడియు

ద్దామంపుట్టుపులఁ దగులుచు
నేమఱియుండంగ వలవ దిటనియతునకున్. ౩౦

తా. కాముఁడను వేటకాఁడు పురుషులను మృగములఁ బట్టుకొనుటకై నారీరత్నములను వలలను బన్నినవాఁడై యున్నాఁడు. కాన జాగరూకులు గండు.

క. కనుఁ జెల్లఁ బెంట్రుకలును
బడఁబారియొడలు నోడలఁ గలిగి ప్రాయంబోయినాఁ
డుడిపోవుట గల్గినమదిఁ
గడపోదుగదా మనోజు గర్వంబెప్పుడున్. ౩౧

తా. వెంట్రుకలు నెరయుచుండియు, శరీరము ముసలి తనమున పనదప్పుటయు గలిగినను, దానిమహిమయే మోగాని, కామము మాత్రము పోవదు గదా?.

సీ. కపటంబు పోకయుఁ గ్రతి క్రోవసద్గతి
మఱపు సత్యంబులకునికి పట్టు
పరధనహారియుఁ బ్లురముల చక్కఁదా
బోరనరకంబున ప్రాప్తికారి
ధర్మబ్రహ్మత్రేకంబు ధరపటలంబిది
యభిమాన పిపిదా వాగ్నిమూర్తి
వృషుతరద్రోహకారి త్రీధరకులిశంబు
కులశీలములు రెంటుకు పోలయు నెలవు

తే. గీ. తగులువడి పాయఁగా రాని బిగువుఁ గాంచి
యుపయశః ప్రాప్తులకునెల్ల వాలయంబు
వితతసద్గుణ రాశికిఁ బెన్నుగుపియ
మరునిమాయ యొకారణమునఁ బొందియుఁ గలదె. ౩౨

తా. మన్మథుని మాయలోఁ బడిన జనుఁడు చేయు పనులు, మాటలాడు వచనములు, అన్నియు దోషభూయిష్ఠములు. అతఁడు కామాధీనుఁడై యనృతములు పల్కును, పరధనముల నపహరించును. అధర్మము లాచరించును. అభిమానము విడుచును. కులశీలము లుద్యజించును. చివర కపకీర్తి పాలగుట యగాక నరకము గూడ ననుభవించును.

ఉ. లేఁతలలోన నెల్లఁగడు లేఁతకృతాంతుని సమ్ముఖంబు దా
రోఁతలకెల్లఁ బుట్టినిలు రోషముకంటెను మృత్యుమూర్తి పె
న్నాతి సమస్త దోషములు నుండెడు నిక్కఁగడంగి యొప్పదుం
జేటికిఁ జేటుగాఁ బ్రబలెఁ దిరిఁ జిత్తజు మాయఁదలంచి చూడఁగన్. 33

తా. సుకుమారములగు వస్తువులలో మిక్కిలి సుకుమారము, యమపురి కేఁగుటకు ద్వారము, సకల పాపముల కాలయము, మన్మథ మాయయే గదా?.

క. అసము విరక్తుల మనుచుం
బసరింపుచు కేలకోసక భలకొందఱు దా
రసమాత్ముఁడొకఁడు దక్కఁగ
గుసుమాస్త్రుని కెవ్వరిపుర కగుదురూహింపఁగన్. ౩౪

తా. "మేము విరాగులము, మేము, విరాగులము-" అను సభలలోఁ గొందఱు ప్రజలు సంతోషించుటకై పల్కుదురు; గాని, నిజము విచారింపఁ గాఁ బుష్ప బాణుని గెల్చిన మహాను భావుఁ డీశ్వరుఁ డొక్కరుఁడే గదా?.

—* ఉత్సాహ *—

తామసులకెప్పుడు సీటిలోనఁ దేలుచుండు వారిత
ధ్యముగఁ గరకకాయల దినక మైనవారిఁగా విగో
ణములఁ గట్టువారినైన వగుచుఁ జిత్తజుండు చి
త్తము గలంచి చెఱుచునవ్వె ధనములు దప్పమల్గదా. 3౫

తా. ఉదః కాలమునకే లేచి నిత్యకృత్యముల దీర్చికొని యెంతటి శీత లోదకంబులైనను "శివ- శివా" యని మునుంగుచు; గరక కాయలఁ దినుచుఁ, గావి గోచీల బిగించికొని తపంబొనర్చు విశ్వామిత్రాది మునీంద్రుల నైనను మదనుఁడు తన కుసుమబాణములకు గురిఁగాఁ జేయ లేదు?.

చ. మనసిజకేళి నేర్పునను మానవిలాసములోలి లోలలో
చనగురువంపు చందమునఁ జయ్యనగోమల హాస్యహల్లకం
బునఁగొనఁ జెట్టవట్టిరతిఁ బొందునకీయకొనంగఁ జేయుఁజూ
చినధృతి కల్మినెల్లనుఁ జిష్టుగదా శివయోగి యెల్లెడన్. 3౬

తా. రతికేళియందు పాండిత్యము గడించి, యపాంగ ప్రసారము లందు చాతుర్యము నార్జించి, మాటల యందునైపుణ్యము సంపాదించి, తళుకుల్కు బెళుకులచే, సహజలావణ్యముచే నెంతటి ధీరునైనను జేపట్టి నిమిషములో స్వాధీనము జేసి కొను కాంతామణి వచ్చి యాచించినను, ఏ మహాత్ముఁడు మనస్ఫూర్తిగ నిరాకరించునో, ఆతఁడే శివయోగిసుమీ.

క. కామాతురునకు నిహ్రప
సేమంబను మాటనటుల ఱేఁబును నిజముం
జేమియు సందియము వలన
దామీఁదఁ బరత్రహాని యగునందురు బుధుల్. ౩౬

తా. కాముకునకు, నిహలోకమున సుఖము కలుగునో లేదో సంశయము; గాని క్షీణమాత్రము తప్పక కలుగును. ఇందుకు సందియము లేదు. కామలోలునికి పరలోకము న హానికలుగుట సత్యమని విద్వాంసు లందురు.

వ. కావున. ౩౭

తా. కాబట్టి.

క. మాటలు వేయుం జెప్పఁగ
నేటికిఁదను నాత్మఁ జూడనీక సతతమున్
మాటైయున్నమ నోజుని
గీటణఁపక శివునిజూడు క్రియ యొప్పదునే. ౩౮

తా. వేయి మాటలతోఁ బనియేమి? తనను, యాత్మయందుఁ జూడనీయక యడ్డముగా నున్న మన్మథుని జంపక శివుని జూచుటకు వీలులేదు.

తే. గీ. తనకుఁ బుట్టినమన సిజుఁ । దానఁగెడఁగి
పట్టికుదియించి తాళిచుఁ । బెట్టలేఁడు
తెలిసి విశ్వాధికుని మహా । దేవుఁబట్టి
లోపఱుచు కొనసేర్చు చా । లునుజనుండు. ౩౯

తా. తనకు జన్మించిన వాఁడగు మనసిజుని దండింప శక్తిలేని వారలు- విశ్వాధికుఁడగు మహాదేవునిలోఁ బరచుకొను శక్తిగల వారగుదురా?

మ. పరవిత్తంబు నమాత్రమైనఁ బొరయక । భావింపకేభంగులం
బరకాంతం బరికింప కెట్టి యెడలన్ । భద్రంబుగాఁ జూచుచుం
బరితృప్తి స్థితినున్న భావభవుని । భజింపుచా నిక్రియం
బరమజ్ఞానుల కెట్టి కామహరణో । పాయంబె యెఱుఁగం దగున్. ౪౦

తా. పరధనమును మట్టివలెఁ దలంచుటయు- పరకాంతలఁ దల్లులవలె భావించుటయు, సదా పరమేశ్వరు నుతించుటయు, కామమును ణంచుటకుఁ దగిన యుపాయములు

వ. అదియుం గాక. ౪౧

తా. అంతియ గాక.

క. వేశకత్తెలఁ బరనారులఁ
జూడంగా వలను తప్పి । చూడఁ బడినఁదాఁ
దోషం బుట్టిన వారల
తోడియుటులు చూడఁదగు న । తులధైర్యమునన్ ౪౨

తా. పరస్త్రీలను, జూచుటయే మంచిది కాదు. చూచినచోఁ దన సహోదరీమణులతోఁ బాటు చూడవలయును.

క. ఈలాగునఁ జరియింపఁగఁ
మారుని భావజుని మాయఁ । దూలఁడు ముక్తిన్
శ్రీలలఁ గల్గు ముక్తికి
మూలము వైరాగ్య మంద్రు । మునివరు లెల్లన్. ౪౩

తా. ఇటు చరించువాఁడు, మన్మథ మాయలోఁ బడక ముక్తినొందును. మునీంద్రులందఱు ముక్తికి వైరాగ్యమే మూలమనిరి.

క్రోధస్వరూపము.

క. తొలితొలి శిఖితన పుట్టిన
యిలుగాల్పక యెరులయిండ్లు । కేఁచునె కోపా

నలమునఁ దనుదనుఁ గాల్చక
యలిగిన యెడఁ గేగునేర ♦ యంబోల యఁగన్. ౪౪

తా. అగ్ని యంటు కొన్న యిల్లును, సొంతముగఁ గాల్చక యితరుల యిండ్లఁ గాల్చ దట్టుల, కోపము గలవాఁడు ముందటఁ దనను నశింపఁ జేయక శత్రువుల మీఁదికిఁ బోవదు.

క. కోపంబునఁ బాపంబున
నేపట్టున వెలుఁగలదె ♦ యెప్పుడు మదిలోఁ
గోపము విడువని పాపికిఁ
బ్రాపించునె యిహపరార్థ ♦ ఫలములు ప్రీతిన్. ౪౫

తా. కోపమునకు, పాపమునకు భేదము లేదు. రెండు నొకటియే యని యార్యులు వచింతురు. కాన, అట్టి పాపాత్మునికి యిహపర సౌఖ్యము గలుగునా?

క. శోధించి చూడ నొక్కక
వోదాత్త ప్రముఖులైన ♦ సురలున్ మునులుం
గ్రోధ విధేయులు గారే
క్రోధంబున శత్రుజిల్లఁ ♦ గు మతుల తరమే. ౪౬

తా. దేవత లేమి? మునీంద్రులేమి? ఒక్కొకప్పుడు క్రోధమునకు లోఁబడి చేయరాని కార్యములు సేయలేదా? కానఁ గ్రోధమునఁ శత్రువుల జయించుట దుర్లభము.

* ఉత్సాహము. *

నరయ దుఃఖహేతు ♦ వై జనించు క్రోధసంగతిం
బురుషునకుఁ దపంబు గాలి ♦ పోవు జపము నీరుగన్
కరుణ నేల గలియు సత్య ♦ గరిమ గ్రాఁగు మతి జెడుం
బరమ సుగుణ వితతు లెల్ల ♦ బడటఁ గలియుఁ జయ్యనన్. ౪౭

తా. సర్వదుఃఖములకు, నిలయమగు క్రోధమున్నచో యామానవుని తపంబు మంటపాలగును, జపంబు నీరయి పోవును సత్యము, దయ, మొదలగు సద్గుణములన్నియు మహాగ్ని కీలములలో నశించును.

వ. ఇదియునుం గాక. ౪౮

తా. పతితము.

సీ. అగ్ని పుట్టిన యింట ! నఖిల సువస్తు చ
యంబును భస్మ మౌ ! నట్లు క్రోధ
వహ్ని యెవ్వని కుద్భ ! వించిన వాని స
కల సుకృతంబును ! క్షణము లోన
యమ నియమములతో ! నాసనంబుల తోడ
ఘనతసేసిన సుఖంబులఁ ! గాలి కమరి
పోవుఁ గావునఁ గ్రోధ ! భావమున్న నితనఁ
డెంతవాఁడయిన బాహ్యుఁ ! డెల్లద్రోవ
తే. గీ. కోపరహితుఁడైన నరుఁడు ! క్రోధరహిత
మైన యోగాయుష్య మడసము ! పాపకృత్య
మైన భావన నధిక ! భద్రాస్పదంబు
మాన నిర్వాణ సుఖదము ! మానవులకు. ౪౯

తా. అగ్ని బడిన యింటి యందున్న వస్తువు లన్నియు నెట్లు భస్మమై పోవునో అట్లే క్రోధముగల వాని సుకృత మంతయు భస్మమై పోవును, క్రోధముగల వాఁడు పాపకృత్యములు చేయవలసి యుండుటచేత బ్రహ్మకల్పము లనంతాలుఁడు బుట్టుచు గిట్టుచుండును. క్రోధరహితుఁడై క్షణకాలము శివుని ధ్యానించినను వాఁడు ముక్తి చెందును.

* ఉత్సాహము. *

మాలవాఁడు మాలవాఁడె ! మాలయైన శాంతి సం
శీలుఁడైన ముని సమాన ! శిష్టుఁడే యనాట సి
ద్ధోలిఁ దెలిసి క్రోధ మడిగి ! యున్నఁగాని సత్క్రియా
జాలములు ఫలింప వండ్రు ! జగతి బుధజనోత్తముల్. ౫౦

తా. శాంత్యాది గుణములతోఁ గూడినచో చండాలుఁడు చండాలుఁడు గాడు. వాఁడు మునీంద్రుఁడు. కావున నీ విషయమును దెలిసి కొని, క్రోధము వదిలియున్న గాని తాముచేసిన సత్క్రియలు ఫలవంతములుగా జాలవు.

తే. గీ. పానవేటికిఁ గ్రోధంబుఁ బాయలేని
పచ్చిమాలకు వేదోక్త భవ్యనిష్ఠ
లేమిటికి నేటి గురుభక్తి యేటిశివుని
భక్తి వానికి నెక్కడి భక్తి భక్తి. ౫౧

తా. క్రోధంబు వదలజాలని వానికి స్నానమేందుకు? వేదోక్త మంత్రాచరణము లెందుకు? గురుభక్తి యెందుకు? శివభక్తి యెందుకు? అట్టివాఁడు విచారింపగా చండాల సదృశుడగును సుమా? వానికిభక్తి యుండినను నిష్ఫలము.

ఆ. వె. ఎందుఁ గ్రోధయుతున కెక్కడి శివయోగ
విరాశ్వరునకు వాని కెన్నిచాళ్ల
పెట్టువానిని యమపెట్టి దైనను నది
రోఁతగాదె రాజ యుఁగని వెట్టి. ౫౨

తా. క్రోధముగల వానికి శివయోగ మబ్బనేరదు. అట్టి వాఁడు శివునిగూర్చి యెన్ని నియమముల వలంబించినను వ్యర్థము సుమా? రాజయుగని వెట్టిచేయుట వలన గష్టమధికమే గాని భోగంబులు మాత్రము లేదు సుమా?

క. మును క్రోధానలమితరుల
ఘనకౌటిల్యంబు వలన గలుగుట నదిదా
ననవరతంబును శమతా
వనధారలఁ జల్లనార్ప వలయు నిజముగాన్. ౫౩

తా. ఇతరుల కుటిల సంభాషణ ములనల్లను- ప్రవర్తనములనల్లను- క్రోధాగ్ని జనించుచుండును. బుద్ధిమంతుఁ డద్దానిని శాంతి యనెడి యుదక ధారలచేఁ జల్లార్చ చుండవలయును.

— * లోభ స్వరూపము. * —

ఉ. లోభము సర్వదుర్గుణములున్ వసియించిన చోటు దైథన
ప్రాభవ పుణ్యసంపదల వాయముఁ బొందఁగఁ జేయుసద్యశో
లాభముఁ జెంద నీదనిత లంచినఁ దానియతాత్ము లెన్నఁగా
లోభముపొంతఁ బోదుఘను లోపల నెంతయు బుద్ధిమంతులై

తా. లోభము సర్వ దుర్గుణముల కాలయము. అందువలన కీర్తి ప్రతిష్ఠలు నశించును. పుణ్యసంపద లడుగంటును. గానధీమంతులా లోభము పొంత బోక చరింతురు.

క. కలలోని జాడనస్థిర
ములు హేయంబులు నసార ములునై నధనం
బులులోభ పశులు సుస్థిర
ములయని మదినమ్మి మోస పోదురు జగతిన్. ౫౫

తా. కలయందుఁ జూచిన వస్తువులవలె నస్థిరములై తుచ్ఛంబులగు ధనంబులనే నమ్మి యసారమగు సంసారమున బడినీదులాడుచు దరి గానక లోభపిశాచమున నావరింపబడి కొందఱు సంచరింతురు. కాని యదియంత యునిష్ప్రయోజనము.

సీ. తల్లిదండ్రుల నైన దగు తరుణుల నైన
విడుతురు లోభంబు విడువలేక
నిజకుమారుల నైన సింధుబాలము నైన
విడుతురు లోభంబు విడువలేక
బంధుజనుల నైనఁ బరమ మిత్రుల నైన
విడుతురు లోభంబు విడువలేక
భవ్యశీలము నైన ప్రాణంబు లైనను
విడుతురు లోభంబు విడువలేక
గీ. వారిఁ గనుఁగొని లోభవి దూరు లైన
వారు నగుచుందురు సుఖి చారలీలఁ
జారునిర్వాణ లక్ష్మికి వారికారె
భర్త లగుదురు శివ యోగ భరితు లగుచు. ౫౬

తా. లోభులు గడ్డిగవ్వ యైనను ధనంబును వదలలేక తల్లిదండ్రుల నైనను- కుమారుల నైనను- భార్యల నైనను- బంధువుల నైనను- మిత్రుల నైనను- చివరకు ప్రాణము నైనను వదలిపెట్టుదురు. అకటా! ఇట్టివారిని జూచి లోభరహితులు నవ్వుచుందురు. విచారింపగా నిట్టి వారలే కదా? మోక్షలక్ష్మీకృపా కటాక్ష పాత్రులగు చున్నారు.

ఆ. వె. లోభి సూర్జనుండు లోభికెక్కడి శివ

భక్తి యేటి యోగ యుక్తి యెందు
వానికేల గల్గు శంభుభక్తిముక్తులు
వాఁడు సత్పథంబు వాఁడు గాఁడు. ౫౭

తా. లోభి యున్నవాఁడు సమానులు. శివయోగము గాని, శివభక్తి గాని లోభికిఁ గలుగనేరదు. సన్మార్గమున వాఁడెప్పుడు చరింపఁడు.

క. ఘనలోభుని యాత్మనిధన
మనలంబునఁ గాలు నొండె నంబుపులోఁ
జననాథుఁ జేరుఁ జోరులు
గొనిపోదురు మూషకములు గొనిపోవు నొగిన్. ౫౮

తా. లోభిధనము దొంగల పాలగును. లేనిచో నగ్నియందు గాలిపోవును. లేనిచో నుదకము పాలగును. కానిచో రాజుచే నపహరింపఁబడును. ఎవరికిఁ జేరనిచో మంటి పాలగును. సందియము లేదు.

క. గురువులకును దేవరకును
వరభక్తులకును మనీషి వరులకు దీనా
తురులకుఁ జేరును లోభము
బోరమని యనఘాత్మ ధనము బుధులు నుతింపన్. ౫౯

తా. లోభిత్వము లేనివాని ధనము దేవతలకు- గురువులకు- భక్తులకు- పండితులకు- దీనులకుఁ జేరును.

క. లోభము విడువఁగ నేరని
ప్రాభవ పురుషుండు నిత్య పటుయశుఁడు గదా
లోభము విడువఁగ నేర్చిన
ప్రాభవ పురుషుండు నిత్య పటుయశుఁడు గదా. ౬౦

తా. లోభమును విడువఁజాలని వాఁడు జీవించియును మరణించినవాఁడే. లోభమును విడిచినవాఁడు మరణించినను యశశ్శరీరమున జీవించియున్నవాఁడే యగును. లోభికి నపకీర్తియు- దాతకు కీర్తియు గలుగునని భావము.

ఆ. వె. అఖిల దోషములకు నాదికారణము మును

నపయ శంబువకుని। జాలయుంబు
నైనలోభమాత్మ। నంగీక రించుట
నియతము తులకెల్ల। నీతి గాదు. ౬౧

తా. సర్వదోషములు- అపకీర్తియు లోభంబువనే జనించును. కాన నీతిమంతులు లోభంబు విడువవలయును.

క. తనమది లోభము విడువక
యనఘుండ యోగీశ్వరుండ। నత్యంతతపో
ధనుఁడ సదాచార పరుఁడ
నను నెవ్వఁడు వానిమాట। లవిప్రల్లదముల్ ౬౨

తా. ఎవఁడు లోభమును విడువక నేనే యోగీశ్వరుఁడను- సదాచార పరుడను- తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడననియుఁ బలుకునో, అట్టి వానిమాట విశ్వసింప దగినది కాదు. వానిమాటలన్నియు నసత్యములేయని నమ్మవలయును.

సీ. ఘనతరంబగు లోభ। మునఁ గూడఁ బెట్టిన.
ధనమెల్ల విషసమం। బనియులోభ
విరహిత స్థితిగల। విదిత శాకాహార
మైనను నమృతోప। హారమనియు
తెలసిలోభ గుణంబు। తెంపుమై విడిచినఁ
బెంపుచాలను గల్గి। పృథులదాన
భోగవిహార సం। పూర్ణ స్వభావుని
శివపూజ నాసక్త। చిత్తులగుచు
తే. గీ. శివపురాణ శివస్తుతి। శివకథావి
నోదములఁ బ్రొద్దుపుచ్చు చుం। డుదురు శైవ
పరులు శివయోగ ఓదమృత। వార్ధినోల
లాడుచును శివుఁదక్కన। న్యంబులుడిగి. ౬౩

తా. శివయోగులు లోభమున నార్జించిన ధనమంతయు విషంబని తలంచి- లోభము లేకుండ నార్జించిన ధనము నమృతోప హారంబని తలంచి దానంబు లొనరించుదు-

భోగంబులను భవించుచు- శివపూజ నాచరించుచు- శివకథల వినుచు- శివ భజన సేయు చు- కాలము వెళ్లించెదరు.

క. చంచలములు ప్రాణములవి
చంచలములు సిరులుమిగుల౯ జంచలములుభా
వించఁగ పాయము లగుటయు
నించుకయును లోభ మొలవ దెయ్యేడనైనన్. ౬౪

తా. ప్రాణములే చంచలములు వానికంటె సంపదలు చంచలములు- వానికంటె యౌవనములు చంచలములు. కాఁబట్టిసజ్జను లీరహస్యము దెలిసికొని లోభ మును వదల వలయును.

సీ. వేయును నేటికి౯ విలయాగ్ని చేత న
గాధంబు లైనప౯ యోధు లేడు
నమృతాశ నావాస మగుమేరు మందర
హిమవ త్ప్రముఖ శైల౯ సముదయమును
గూడంగ నేఁబదికోటుల యోజనం
బులుగల ధారుణీ౯ తలము నిముష
మాత్రంబు లోనను౯ మాయ యోయన రజః
పటలమై పరమాణు౯ భాతినుండు
గీ. నవలి యంబరమును నిట్లు౯ యంబ రంబు
తక్క దక్కిన సకలభూ౯ తములు నంద
యడగు టెటిగియు నింకని౯త్యమని యేప
దార్థ మాశించి విడువలే౯ రకట నరులు. ౬౫

తా. అక్కటా! బడబాగ్ని సహితములై యతిగంభీరములగు సప్తసముద్రములు- జీవతుల కావాసములగు మేరుమందర హిమవత్పర్వతంబులు, ఏబదికోట్లు యోజనము లు గలయీభూమియంతయు, క్షణకాలములో పరమాణువువలె మెలంగుచునాకాశమున వి లీన మగుట తెలిసియు, ఏపదార్థము నిత్యమని భావించి జనులు లోభగుణమును విడువ రో గదా?

వ. కావున. ౬౬

తా. కాబట్టి,

క. కనుఁగొనఁగ జగంబంతయు
ననిత్యమని మదిదలంచు • నడియాస లోభం
బనుపగను సంహరించెను
ననువని యెఱుగంగ వలయు • నచలిత బుద్ధిన్. ౬౭

తా. జగంబంతయును నిత్యంబని మనంబునకు దోచి నచో, లోభంబుండ నేరదు.

—* మోహస్వరూపము. *—

సీ. మోహాంధకారంబు • ముక్తిత్రోవకు మఱుఁ
గైయుండు నని చెప్పి • రాదిమునులు
మోహంబు సాహసం • బున విడిచిన యుత్త
ములు దుర్భవాంబుధి • వలను జొరరు
వనితలు పుత్రులు • బంధులు మిత్రులు
పశువులు మొదలైన • బహుధనములు
ననయంబుఁ గూరిమి • జనియింప నవిఘటి
యింపంగ నవిచేయు • నెడలమనసు.

తే. గీ. లందు మనుడుగని దుఃఖాగ్ని • యందు నుసుకఁ
జేయు నురుతర పుణ్యులఁ • జేరి మోహ
మదియ కాదె యోగీంద్రుల • నైనఁ జెఱచు
మర్త్యులెంత సంయోగంబు • మరిగి నేని. ౬౮

తా. మోహపిశాచ గ్రస్తులగు మానవులకు ముక్తి మార్గము దొరుకదు. మోహంబు వదిలిన వారికి సంసార భయం బణుమాత్రము పొంద నవసరము లేదు. స్త్రీలు—కొమరులు బంధువులు— మిత్రులును— పశువులు— ధనము గృహము మొదలగు వాటి యందు కూరిమి గల్గుటయు— ఇందు నేదేని పోయి నపుడు మహాదుఃఖమును ననుభవించుటయు— మోహమని చెప్పఁ బడును. ఎంతటి మునీంద్రుల నైనను, నీమోహము తనవలలోఁ బడవేసికొనుచుండ మానవుల విషయమై చెప్పనేల?

క. అమ్మోహము సంగతి నిము

సన్మైనను నిలిచియున్న జనునకుఁ గడుగో
షమ్మగు నఁట తానని వా
సమ్మఁట మోహంబు సకల సంసారులకున్. ౬౯

తా. ఆమోహము నిముస మాత్రముండినను మహాదోషము సంభవించునుగాన సంసారులకు మోహము మహా సంకటము.

చ. ఉడుగక మోహ ముల్లమున నున్నకతంబున నేకతంబునన్
మృడు మదినిల్పి మర్త్యులును మెచ్చఁగ గొల్వగ లేరు సత్యముం
గడు నియమంబులున్ విహిత కర్మములుం దుది మోక్షలక్ష్మియుం
జెడు భవపాశ బంధములఁ జిక్కులు వీడవు మోహ సంగతిన్.

తా. మోహము వదలక యుండినచో, రహస్యస్థలంబున గూర్చుండి నను— మనస్సునిల్పి యీశ్వరుని గొల్వఁ జాలఁడు. అతఁడు నియమంబులు, సత్కర్మములు, పరిపాలింపకఁ బోఁగా సంసార పాశాబంధితుఁడై మోక్షలక్ష్మి నిగ్రహింపఁ జాలడు.

వ. మఱియు నత్యంత భక్తిపూర్వకంబుగా నిరంతరంబును హృదయ వాక్య ధన తను శుశ్రూషలు నాలుగింటను గురువులం గొలువనిదియును, శైవాగమోత్తరోక్తమార్గంబున నఖిల సుర ముని నికరావతరణ సమన్విత శివ లింగార్చనా విశేష కృత్యంబులఁ బరమానుమోదంబుల దినములు గడపనిదియును, వైదికాచార పరాయణులై శివుఁదక్క నన్యంబెఱుఁగక రాగద్వేష విరక్తులును, గురులింగ జంగమ భక్తియుక్తులును భవముక్తులు నతి పవిత్రులునైన మహాభక్తవరుల నింటికిఁ దెచ్చి యుచితక్రమంబున బూజించి యలరింపఁ జేయనిదియును, శివోదితంబైన యోగంబవలంబించి మహానుభావులైన శైవుల దర్శించుటకై వారలున్న యెడలకు జననిదియును, మనోవాక్కాయ కరణంబుల నచలితంబులైన తపంబులు గైకొననిదియును, సన్మార్గ వర్తులయిన పెద్దల బొడఁగని దయాభరిత భావంబునఁ బ్రోవనిదియును శివయోగీంద్రుల వల సయోగ రహస్యంబులు వినవలయునన్న విమలబుద్ధిజనింపనిదియు

ను, సరసగతి నతిచతుర వచన రచనల బ్రమరంబుగా గురు లింగ జంగమశివభక్తుల నభినుతించెడు గుణంబుజిహ్వకుఁగలుగనిదియును నశ్రౌత పాషండ శాక్తాది నానావిధ కుమతవర్తనుల యైన దురాత్ములఁ బరిత్యజింప నిగియును శివధర్మ తత్పరులై శిష్ట జనంబులైన శివయోగీంద్రులఁ జేరిభజింప నిదియును శివమహిమంబులుసెప్పు బహుపురాణ కథాసుధారసంబు కర్ణపుటంబులఁ గ్రోల నిదియును శివయోగ జ్ఞాన జనితా భ్యంతర నిరంతరని తాంతసుఖాను భవంబున నస్పందిత నిరుప మానందంబునం బొందనిదియును మోహంబని చెప్పం బడును. ఇవ్విధంబునమానవుల గ్రైవల్యహారులం జేయుచు జన్మజరామరణ స్వర్గనరక ప్రముఖ నిఖిల దుఃఖాకర నిస్సార సంసార వ్యాపారంబుల వలన నతివ్యాకుల హృదయులంగా నొనరించు నదియునుంగాక.

తా. గురువులను, మహాభక్తితో చతుర్విధ శుశ్రూషలు చేయవలయును. శివాగమోక్తరములందు జెప్పినవిధంబున శివలింగార్చన మాచరింప వలయును. శివుడప్పనమ్యలగొలువక రాగద్వేష రహితులు గురులింగ జంగమభక్తియుక్తులు మహాభక్తులనగు నారాధ్యశిఖామణుల నింటికిదెచ్చి పూజించవలయును శివయోగాభ్యాసులైన మహాత్ములున్నయెడకు జనవలయును. త్రికరణశుద్ధిగా దపంబాచరింపవలయును. సత్పురుషులగు పెద్దలదయాపాంగ ప్రసారంబులఁ జూడవలెను. యోగ రహస్యంబుల శివయోగులవద్దకేగి వినవలెను. గురు లింగజంగమ భక్తుల సంతోషమున నుతించవలెను. పాషండమతస్థుల త్యజించిశివధర్మ పరులగు శివయోగీంద్రుల గొలువ వలెను. శివమహిమా ప్రతిపాదితంబులైన శివపురాణంబులనాలకించవలెను. శివయోగ జ్ఞానంబున నాభ్యంతరపూజనం బాచరించి సదానందంబను భవింపవలెను. ఇవియన్నియు- చేయక పోవుటమోహంబునుబొందుటయని వచింపబడును. జన్మజరా మరణ స్వర్గనరక దుఃఖాదుల ననుభవింప జేయుచు కైవల్య దూరుగా జేయునది యీమోహమే సుమీ?

క. విలసిత సద్గుణ నివహం
బలలోపల మోహవశున కేటికి నింపొఁ
దలపోయ నెాఁడునదికి

మలయజ పంకంబుఁ గోరు మదికింపగునే. ౭౨

తా. మోహపరవశుఁడైన వానికి సద్గుణములు రుచింప నేరవు. పంది బురద మెచ్చునుగాని, పన్నీరు మెచ్చునా?

మ. వనితల్ దుర్మలభాండముల్ ధనము సర్వంబున్ ఘనంబైన దుః
ఖనిదానంబు సుతుల్ దురాత్ములయినం గష్టంబుగా నన్వయం
బునకున్ దుర్గతిఁ బొందఁ జేయుదురు నన్ రోర్మోహాత్ముఁడీచందముల్
గనియున్ వేడ్కఁ దదీషణత్రితయ కాంక్షన్ మోహబుద్ధిన్ సదా యేలకో?

తా. వనితలా? దుర్మలముల కాకరములు- కుచేష్టలకు- దుర్బోధలకు నిలయము లు. ధనమా? సకలదుఃఖములకు నిలయము సుతులా? దురాత్ములయినచో వంశమునకు కళంక మాపాదింతురు. ఈవిషయము లన్నియుఁ జూచుచునే మోహపరవశులై మానవులు ఈషణత్రయము నందు పేక్ష వహించుట యెందుకో దెలియదు.

క. ధర్మవిరుద్ధ పథంబులు
దుర్మతులై చూపుచుందురు బాంధవులున్
దుర్మతులు వారలమోహఁ
గూర్మి పొడము మోహినైన కుమతికి నెపుడున్. ౭౪

తా. బాంధవులును- దుష్టబుద్ధిగలవారైరి యధర్మమార్గములనే బోధింతురు. మోహపరుడగు వానికి దుర్మార్గుల యందే కూర్మిగలుగు చుండును.

ఉ. ఎట్టిపదార్థమైన భుజియించిన యప్పుడు దుర్మలంబ యౌ
నట్టి పదార్థ సంచయము నంగడనుంచి సహించుఁ బాపముల్
పుట్టిన రాజ్యసంపదలు సొంపులు గైకొనఁ గోరుచుండునే
పట్టున మోహయుక్తుఁడగు శాలికుఁ డెంతయు మోహ చిత్తుఁడై

తా. ఎంతటివిలువగలపదార్థమైనను- ఎంతటిరుచిగలపదార్థమైనను తినిన వెంటనే మల స్వరూపమునొందునుగదా? అట్టిపదార్థము నదను రాగమువహించుటయు- పాపసంకులము గు రాజ్యసంపదల కాంక్షించుటయు మోహయుక్తుడగు బాలిశుని కృత్యములు

తే. గీ. మఱపులును బోలె నిలుకడ లేని సౌఖ్యములకె

మిథ్యలగు దుర్భవస్థితులఁ మెచ్చియనుభ
వింపుచుండు మోహవశులై వివేకహీను
లగుచుఁ బరలోకచింత సేయంగ మఱచి. ౭౬

తా. పరలోక విచారమును మాత్రమునులేక వివేకములేక మెఱుపువలె క్షణకాలము కన్నులకు మిఱుమిట్లు గొల్పు కాంతామణుల మోహించి జనులునశించుచున్నారు.

క. మోహంబను శత్రుఁడు విధ
మూహింపఁగ దొడ్డవాఁడె యొక్కొక యెడఁ దా
నో హా! తజ్ఞులనైనన్
సాహసమున ముంచుఁ గ్రందయుఁ సంసారాబ్ధిన్. ౭౭

తా. శత్రువు లందరిలో మోహంబను శత్రువు మహాబలశాలి. ఆత డెంతటి పండితునినైనను సంసార సాగరమునఁ బైకితేలకుండ జుట్టుపట్టి ముంచుచుండును.

మాలినీవృత్తం. తెరువరు లొకచోటం ◆ దెల్లఁగాఁగూడి యట్ల్యో
పురములకు యథేచ్ఛం ◆ బోవుచుందంబు దోఁపం
బరువడి నెపుడున్ హా ◆ బంధు సంఘంబు గూడన్
విరియఁగఁ గనిమోహ ◆ వేశతం బొంద నేలా. ౭౮

తా. బాటసారు లందరొక్కచోఁ గూడి తెల్లవారి జాముననే లేచియెవరి పనులకు వారెటుల బోవుచుందురో, అటులే బంధువు లందరు- ధనమున్నంతవఱకో, లేక బంధుత్వ మున్నంతవరకో, తన్నాశ్రయించి యుందురు. గాననీమాత్రమునకై ప్రేమ వహింప నేల?

క్రౌంచపద వృత్తం. గ్రాహక బుద్ధిన్ స్నేహము నొందం
గ నప్పును బుడుకయొన్ కగినిసమంబై
దేహము నెల్లన్ దాహము సేయుం
జెరువగు ననిమదిన్ దెలిసి సముద్య
త్సాహస వృత్తిన్ మోహము వీడన్
జగతి గిరియుఁ దృణమ్ సదృశతరంబౌ

నైహిక సౌఖ్యోన్నత్తాసహ మమరమో
హాముపిడఁ దగుఁ బరస మభిమత మైనన్. ౭౯

తా. ఐహిక సౌఖ్యము వదిలి పరసౌఖ్య మందిష్టము గలవాండై మోహాముపదలినే నిఁ బర్వత మయిన తృణ సమానం బగును. పరసౌఖ్యము వదిలి యైహిక సుఖ మాశిం చి మోహ జాలమున బడినవానికి తృణమైనను బర్వత సమానముగా గన్పించును.

క. వృక్షమున రాత్రి బహువిధ
పక్షులు వసియించి తెల్లన్ వారంగ యధా
పేక్షలఁ జనుగతి బాధువ
లక్షయముగఁ గూడివత్తుర్ రహ్మో యెడలన్. ౮౦

తా. రాత్రియందుఁ బిట్టలన్నియుఁ జెట్టుమీదఁ జేరి తెల్లవారగనే పోవువిధముగ—ళ త్రపుత్రాది బంధువులా యాసమ యముల ననుసరించి చేరుదురు. గాన వారియందు మోహాము పెట్టికొనుట పట్టిభ్రాంతిచేసుమా?

క. జనులు వెలియపలదె మహాం
బుధిం గాష్ఠములు గొన్ని ప్రోదపికొని నడిం
జనుదెంచి యెడనెడన్ వి
చ్చిన యట్టుల కాదె సకలస్ సృష్టియు నరయన్, ౮౧

తా. ఈప్రపంచ మందలి సృష్టియంతయు— మహాసముద్రమునపయిమండికొట్టుకొ ని వచ్చిమధ్యనొక చోటుఁ గలసి మరల విడిపోవుకట్టెలవిధముగనున్నది గదా? దీనిజూచి మోహాము నొందనేల?

ఉ. తప్పక సర్వబాంధవ వితానము పుత్రులు నిష్టభృత్యులున్
జెప్పఁగ నున్న వారనుచుఁ జిత్తములో నలరున్ జనుండు వా
రొప్పున మోహరజ్జుల నిరుద్ధతిఁ గట్టుము ధర్మమొలఁ ద
న్నొప్పన సేయనున్న శమ నుగ్రపు దాయలుగారె యారయన్.

తా. పుత్రులు- మిత్రులు- భృత్యులు— మొదలగు బాంధవు లందఱు తన్ను సుగ తికి బంపింతురని మానవులు తలంతురు గాని, మోహపాశముల బంధించి యమునిసన్నిధికి గొనిపోవుదురని తలంపనేరరు గదా?.

వ. కావున. ౮౩

తా. కాబట్టి.

క. పుత్రులపై మిత్రులపై
గోత్రులపై నింతసే మోహగుణము నిలిపినన్
సూత్రగతి నది యొనరునకుఁ
జిత్రముగా బాధనంబునే సేయంజాలున్. ౮౪

తా. పుత్రుల మీదగాని, మిత్రుల మీదగాని, సగోత్రుల మీదగాని, మోహమే మాత్రముంచిన నది బంధముచే గలుగజేయును గాని ముక్తి గలుగఁ జేయదు.

తే. గీ. మోహ నిర్మోహములు బంధ ముక్తికార
ణంబులగుటను మోహ గుణంబు ధైర్య
ముదయమను కత్తితోఁగోసి మోక్షసుఖముఁ
జూఱగొనవచ్చు వెసఁ సిది సులభమతము. ౮౫

తా. బంధ ముక్తులకు గారణము మోహనిర్మోహములు- కాన ధైర్యమను కత్తితో మోహలతను నరికివేయ వలయును. ఇట్టుల మోహము జయించి కాని మానవులు ముక్తినొంద జాలరు.

—— మదలక్షణము. ——

చ. సకల కలాకలాప సువి చారదుఁడై మదాంధుఁడయ్యెనే
నొక యెడనైన మంచి గుణ ముల్లమునం జొరనీక సత్క్రియల్
వికలతఁ బొందఁ జాలన వివేకియగున్ శివునాత్మలో నెఱుం
గక భవబద్ధుఁడౌచు నప కారము సేయును సజ్జనాళికిన్ ౮౬

తా. సకల శాస్త్రంబులు నేర్చిన మంచివిద్వాంసుడైనను మదాంధుడైనచోఁ అవివేకియగును. అతనికి మంచి గుణ మొకటియు పట్టుపడదు. శివస్మరణము సేయకయూ తేఁడు సంసార కూపమునఁబడి సజ్జనుల కపకారము సేయుచుండును.

క. విదితముగ నస్థిరపు సం
పదలు నిజములనుచు మెచ్చి ప్రల్లదుఁడై దు

ర్నదుఁడైన చెనఁటి మనుజుం
డా దురెఱుఁగక విఱ్ఱవీఁగు । నిమ్మహిలోనన్. ౮౮

తా. అస్థిరములైన సంపదలను స్థిరమని నమ్మి మదాంధుడు తనకారు నెవరు లేరని విఱ్ఱవీగు చుండును.

చ. సిరిక్రియ గాలిచందమున । శీతమయూఖుని భాతివిద్యుదు
త్కరము తెఱంగు నంది వియ । క్కైవడి నంబుధ రాలిచాడ్పునం
తరుణుల మానసంబుల ప । థంబున వార్ధితరంగ భంగిన
స్థిరములు దేహముల్ మద వి । జృంభితు లౌదురు మర్త్యులేలకో.

తా. సంపదలు- వాయువు- చంద్రుఁడు- మెఱపులు- దీపములు- మేఘములు- తరుణుల మానసములు- తరంగములు- క్షణభంగురములైనటుల దేహములు క్షణభంగురములు గదా?. ఈవిషయమును దెలిసియు మనంబున కన్నుమిన్ను గానక కొందఱు చరించుటకేమి కారణమో గదా!

శా. దేహం బస్థిరమంచు గన్గొనిమదో । ద్రేకంబునం బొందకా
దేహంబు న్మనము న్ధనంబు నతిభ । క్తిన్ సద్గురు స్వామికి
న్నీహారాద్రి సుతామనో హరునకు । న్నిత్యంబు తద్భక్తియు
క్తాహీనాత్ములకు న్వివేకులగు వా । రర్పింతు రెల్లప్పుడున్. ౮౯

తా. వివేకులు దేహమస్థిరమని తలంచి మదోద్రేకము నొందక మహావినయముతో మహాభక్తితో గురుపరేశ్వరులకు తనువును ధనముల నిత్యమునర్పించి సేవించు చుందురు

క. కులశీల రూప విద్యా
బలధనముల వలన మదము । ప్రభవిలు నదియుం
గులశీల రూప విద్యా
బల ధనవంతులనుఁ గనిన । బాయదె జగతిన్. ౯౦

తా. కులముసత్ప్రవర్తనము- ధనము- రూపము- విద్యయు బలమును మానవులకు మదమును బుట్టించును. గానికులశీల రూపధన వంతులగు వారెంతటి దుస్థితి ననుభవించు చున్నారో, యొకసారి పరికించినచో నీధరిత్రి యందే మానవుండు మదంబును బరిత్యజింపడు.

క. కులము గలవారెచట ము
క్తులైరి కులహీను లెల్ల గుది నెచటను ము
క్తులు గారె యోగి జనులే
కులజులుగా కితరులేటి కులజులు దలఁపన్. ౯౧

తా. సత్కులంబున జన్మించిన వారిలో (జాలవఱకు దుష్కార్యము లాచరించి న రకము చెందిన వారే గాని, ముక్తి నొందిన వారరుదు కులవిచారమును వదిలి పరమాత్మను పాసించియే యనేకులు ముక్తి నొందిరి. నిజమువిచారింపఁగా యోగిజనులే కులీనులుగాని యితరుల కులీనులని చెప్పదగునా?

ఆ. వె. నిగమ విహిత శీల నిష్ఠుఁ డూర్ధ్వగతికి
నేగు శ్రుతివిరుద్ధ మింతయైన
నధమ గతికి నేగు నల్లాట నంత సు
శీల వృత్తి ముక్తిఁ జెందు మతియు. ౯౨

తా. వేదానుకూల విధంబున నాచరించిన వారూర్ధ్వ గతికేగుటలో సంశయము లేదు. వేదవిరుద్ధముగ కొంచము ప్రవర్తించినను వాఁడధో గతికే పోవును. కావున సుశీల వృత్తియే యనఁగ సత్ప్రవర్తనయే ముక్తికి మార్గము.

క. మనసిజుని కంటె రూపం
బున నధికులు గలరె యతఁడు పురహరు చేతం
గనుమాయన డఁగి పోయెన
నినఁ దక్కిన రూపు లెవ్వి నిత్యము లరయన్. ౯౩

తా. ఆహా! త్రిలోకంబు లందైనను మన్మథుని కంటె మించిన సౌందర్యశాలి లేఁడుఁగదా! అట్టి మన్మథుఁడు సయితము మీశ్వరునిచే భస్మమై చేయబడెను. ఇఁకనెవ్వఁడీ రూపంబును నిత్యమని నమ్మమదంబుఁ జెందును?.

క. మునుకొని కల్పాంతము దాఁ
క నభ్యసించినఁ జదువులకు కడ యెన్నఁడులే
దనినను విద్యాధికులిం
క నెవ్వరైనను ధరిత్రిలో గనుఁగొనఁ గలరే. ౯౪

తా. కల్పాంతము వరకు జమువు కొనినను, జమువున కంతము లేదనిగి గాని సర్వవిద్యాధికుని నొక్కనినైనను వెలుపడచి చూపించ గలరా? కావున విద్యను జూచికొని గర్వించుట తగదు.

తే. గీ. రజతగిరి లీల నెత్తిన। రావణుండు
వానిఁదన తోఁకఁ గట్టిన। వాలియును న
తని నొకమ్మునఁ దునిమిన। దాశరథియు
బలిమియై నిల్చిరే ధరావల। యమునను. ౯౫

తా. వెండికొండను నవలీలగా నెత్తిన రావణాసురుఁడును, వానిని తనతోకలో బుట్టి చేసిన వాలియును, అతనినొక బాణముచే (బడ)గొట్టిన రాముండును, జని పోయి నారనిన నిక యీధరిత్రి యందెవ్వఁడు బలమును జూచికొని గర్వించును.

క. క్రమమున మనునృప వరుల
ధనము లెంతయుఁ గూర్చిరందు దారంబైనం
దమతోడం గొనిపోయిరె
యమరర్త్య భువనంబునకు నరే యంబారంగా. ౯౬

తా. తొల్లి రాజాధిరాజు లెందఱో ధనము నార్జించి ధరాతల యందున విడిచి చనిరిగాని, వారిలో నొక రైనను వెంట మూట గట్టికొని పోయిరే? కావున ధనంబుఁ జూచి, యేమూఢుఁడు మదంబు వహించును?.

క. ఊహించి యట్లగుటను గ
తాహంకృతి నుండవలయు। ననఘాత్ములు సం
దేహము వలదిది మదజల
వాహాపటలమునకు గంధ। వాహం బెప్పుడున్. ౯౭

తా. జ్ఞానులీరీతిగా నూహించి యహంకారమును వదిలి నిస్సందేహముగా నుండవలయును. మదమేఘమునకు నిటుల విచారించుట ప్రచండ మారుతము వంటిది.

—*మాత్సర్య లక్షణము.*—

శా. మాత్సర్యంబున బ్రుంగవుండె యరుగు పర్ణాగ్రుఁడు వర్జించు వి

ద్వత్సంగంబు సమస్త దుర్గుణ నిజావాసంబగుట చూచను
ద్వత్సంసార మహాటవీ పటుతరవ్యాపార సిద్ధాత సం
విత్సౌఖ్య స్థితి శైవధర్మమునకు న్వేగ దూపుండగుః. ౯౮

తా. మాత్సర్యముతో గూడికొని మానవులు విద్వత్సహా వాసమును వదిలి దుర్మా ర్గులై చరించు చుందురు. దాని వలన సంసార లంపటులై దుర్వ్యసనంబుల లోబడి శైవధ ర్మములను బరిత్యజించి నరకంబున కేగుదు దురు కాన మాత్సర్యంబు విడువ వలయును.

సీ. విద్యాధికులమని పెట్టుగెడువారు
మిక్కిలి ధనికులై మెఱయువారుఁ
బ్రకటి తైశ్వర్య సం పదలఁ బొందెడు వారు
నిజకీర్తి దిశలనిండించువారు
నిబిడంపుఁ బ్రజకల్మిఁ బ్రబలుచుండెడు వారు
నెరయ దుర్జనగోష్ఠి నిక్కువారు
రూపరేఖా వయో రూఢిఁ గ్రాలెడు వారుఁ
గులశీలములు గ్రాలి చెలఁగువారు

తే. గీ. వీరువారననేల దు ర్వారగర్వ
భరితబహువిధ సంసార నిరతులెల్ల
నొక్కొకరి కంటె నధికులై,యుండనుత్స
హింతు రెంతయు మత్సరా క్రాంతు లగుచు. ౯౯

తా. విద్యావంతు లొకరిని మించి యొకరుండ వలయునని, పరస్పరము మాత్స ర్యముచేతనే ప్రయత్నించు చుందురు. ధనవంతు లొకరిని మించి యొక రుండవలయు నని ప్రయత్నించుటకు నిదియే కారణము. భోగవంతులు, యశోవంతులు, సంతాన వంతు లు, దుర్జన సహవాస ధురంధరులు, రూప వయస్సంపన్నులు, కులశీల సంయుతులు, వీరు వారననేల? మహాగర్వ సమేతులై సంసార రతులై యొకరిని నొక రతిశయించి యుండ వలయునని యందఱునిత్యము ప్రయత్నించుటకు మత్సరమే కారణము.

క. ఒకకొందఱు మత్సరమున
నెకవెక్కుచుఁ గ్రిందుమీదు నెఱుఁగక దుష్టా

స్నకులై తెలియఁగనేరరు
సకలంబును నీశ్వరాజ్ఞ జనియింపంగన్. ౧౦౦

తా. లోకంబునఁ గొండఱవివేకులు మత్సరముచే నీసమస్తము నీశ్వరాజ్ఞవలన జరుగుచున్నదని తెలియనేరరు.

క. ధూర్తుల సంగతిఁ బాయక
వర్తించు దురాత్ములైనవారలు వారీ
స్ఫూర్తి యుతులైన మత్సర
మూర్తులు వారలకు భుక్తి ముక్తులు గలవే. ౧౦౧

తా. ధూర్తుల సహవాసమొనర్చుచు మంచిచెడ్డల గుర్తెరుగక యసూయాపరులై యపకీర్తికైననుదలయొగ్గి సంచరించు దురాత్ములకు భుక్తిముక్తులు సంభవించుట దుర్లభము.

సీ. క్షణభంగుర ప్రశస్తములు జవ్వనములు
సరసిజ దళబిందు తరళదములు
కరికర్ణ చపలముల్ కాయంబులన్నియు
విదితవైభవము బుద్బుదసమంబు
పుత్రదారాదు లద్భుత మాయ రూపులు
మిత్ర బాంధవకోటి మెఱుఁగు లట్లు
బహురూప ఘటనా ప్రపంచమీ సర్వంబు
స్వప్నవిధము జగజ్జాలమెల్ల
తే. గీ. నింద్రజాలోప మానమూహించిచూడ
నింతయునునని మదిలోన నెఱుఁగలేరు
కుమతులగువారు మత్సర భ్రమితులగుచు
వారలకు నగమ్యంబు కైవల్య పదము. ౧౦౨

తా. అయ్యో! లోకులీ మాత్సర్యమునఁజెడి పోవుచున్నారు. కాని సత్యమువిచారింపరైరి. అహా! యౌవనమా? క్షణభంగురము. తామర బిందువువోలె చంచలమైనది. శరీరములా? ఏనుఁగచెవులవలె నతిచంచలములు. వైభవములా? స్ఫటిబుగ్గలవంటివి. దారాపు

త్రాదులా? యశాశ్వతులు. మిత్రబాంధవులా! మెఱుపు వంటివారు. అనేక రూపంబుల భాసిల్లు నీప్రపంచంబంతయు- విచారింపఁగా స్వప్నసదృశము. ఈప్రపంచమును నిండ్రా లోపమానముగఁ గాంచనేరక మత్సరగ్రస్తులై మెలంగు కుమతులను కైవల్యపదముల భింపదు. కావున మాత్సర్యంబు విడువవలయును.

వ. మత్సర మనన న్యశుభ ద్వేషంబు. ౧౦౩

తా. మత్సరమనఁగా- ఇతరుల మేలుఁజూచి యోర్వఁజాలకుండుటయే.

క. మత్సర రహితుల కనవర
తోత్సాహాన్వితుల కతుల యోగజనిత సం
విత్సుఖ పరవశ మతులకు
వత్సలుఁడై యుండు శివుఁడు పరముఁ డగుచున్. ౧౦౪

తా. మత్సరమువిడిచి యోగము నవలంబించి యా యోగమువలన జనించు నానందరసము గ్రోలుచుం గాలంబుగడుపు మహాత్ములకు శివుండు తోడునీడైయుండును.

క. రభసమునకు జనసంగతి
ప్రభవించుచు నుండు మత్సరము డీనన కా
దె భవభయం బెడనుడుగక
యుభయ గతులఁబొంద లేక యుండురు రధముల్. ౧౦౫

తా. సంతోషమున జనులితరుల గొప్పచేయుచుందురు. దానినాలోంచి కొందఱు తమను గొప్పచేయలేదని సమాధానపడి దుష్కార్యము లాచరించి సంసారమునుండి తరించ లేకయు- ఇహలోక సుఖమునకు- పరలోక సుఖమునకు దూరులగుచున్నారు

క. తగులుఁ సంసర్గన దో
ష గుణంబులు పుణ్యములు నిజంబుగ ననుచుఁ
నిగమార్థంబులు మ్రోయుట
దగునె దురాత్ములకు జోడి తగులెవ్వరికిన్. ౧౦౬

తా. సత్సహవాసమున సద్గుణంబులును- దుస్సహవాసమున దుర్గుణంబులును, సంభవించునని వేదంబులు మ్రోగుచున్నవిగదా!. కావున దురాత్ముల తోడిస్నేహంబొనర్చుట కంటెఁ బాపకృత్యము వేరొకటిలేదు.

క. ధరలోన రాజ్యదకాంతపు

గిరిపొంతను దర్పణంబుఁ గ్రేవఁగనుఁగొనన్
గిరికరి కరిగిరియొట్లగు
సరిసద సద్భజను మిత్రిఁ జూడమె కాదే. ౧౦౭

తా. చంద్రకాంతపు పర్వతమునందుగాని, దర్పణమునందుగాని- పర్వతము ప్రతిఫలించినచో ఏనుగు గాని? ఏనుగు-ప్రతిఫలించినచో పర్వతము గాని, కావటుల సత్పురుష సహవాసమున దుర్జనులుగాని, దుర్జన సహవాసమున సత్పురుషులు గాని, గాజాలరు.

ఉ. ఎత్తరి నెట్టివారి భజి యించిన నట్టిడనై చరించు న
త్యుత్తముఁడైన నెట్లనిన నోలినవజ్ఞత నొందునైనఁ దా
హాత్తుచుఁ దత్తదాకృతి యయాశశికాంతపు భాతిగావునం
జిత్తమెలర్ప నుత్తములఁ జెందుచుమానవుఁడట్లకాఁదగున్. ౧౦౮

తా. ఉత్తముల సేవించిన వారికి నుత్తమబుద్ధి లభ్యమగును. అధముల భజించిన వారికి నధమబుద్ధి జనించును. చంద్రకాంతమణి యందుఁ దనయాకార మెటులనుండిన నటులే ప్రతిఫలించి నటుల సదసత్పురుష సహవాసమున వారివారి గుణంబులు పట్టుబడును. కావున నుత్తముల సహవాసమే మంచిది ఎవరిని సేవించిన వారిబుద్ధియు గుణములు సంభవించును.

క. "త్యజదుర్జన సాంగత్యం
భజసాధు సమాగమ"మను భాషాగతుల
క్రజముగఁ జనువఁగ వినరే
యజస్రమును మనుజులిది యర్థంబ కదా. ౧౦౯

తా. దుర్జన సాంగత్యము వదలుకొనియు- సజ్జన సాంగత్యము చేయుమనియు- శాస్త్రములు వచించు మాటలు వినలేదా?

వ. కావున. ౧౧౦

తా. కాబట్టి.

క. అత్యంత సత్త్వగుణ సాం
గత్యంబున సాధుసేవఁ గలిగినఁ గాలుం
గృత్యము లెవ్వియు నేటికిఁ
బ్రత్యయముగ దీనమత్సరం బెడ బాయున్.

తా. సత్వగుణమువలన సాధు సంసేవలభించి దానివలన మత్సరము నశించును కావున ప్రయత్నములకంటె సాధుసంసేవనకై ప్రయత్నించుటయే శ్రేష్ఠము.

క. ఈగతి నంతశ్శత్రుల
వేగమె నిర్జించి మదివి। వేకము మైన
ద్యోగాభ్యాస మునకు ను
ద్యోగము సేయంగవలయు। నుడుగక యెపుడున్. ౧౧౨

తా. ఈరీతిగ నంతశ్శత్రువులగు కామక్రోధాదుల జయించి వివేక వంతుడై యోగాభ్యాసమునకును ప్రయత్నము సేయవలయును.

క. ఆలస్యంబున నూరక
కాలముపుచ్చంగ నెపుడు। గవియునో మృత్యు
వ్యాళంబని తెలిసిబుధులు
కాలము శివయోగ నిష్ఠ। గడపంగ వలయున్. ౧౧౩

తా. ముందు యోగమభ్యసింపఁ గూడదా? తొందరేమియని తలంచ కూడదు. "గృహీత్వైవ కేశేషు మృత్యునా" అనువచము ననుసరించి మృత్యురూపమగుసర్పము వెన్నంటియే యుండును. ఈసంగతి దెలసికొని పండితులు తమకాలమును శివయోగ నిష్ఠయందే గడప వలయును,

క. మృత్యుసమమైన దుఃఖము
మృత్యుసమంబైన రుజయు। మృత్యుసమంబౌ
నత్యంతభయము దేహికిఁ
బ్రత్యయముగ నొందుగలదె। భావింపంగన్. ౧౧౪

తా. మనుష్యులకు మృత్యుసమమైన నిత్యము జనించు- దుఃఖరోగ- భయములకంటె విచారింపఁగా మరొకటి భయంకరమైనది గలదా?

క. దారలు పుత్రులు మిత్రులు
నారాజ్యైశ్వర్య ములును। నాబంధములౌ
వైరగతినిది యెఱుఁగఁడు శి

రీతియుఁ దనుమృత్యు వరుహరించిన దాఁకన్. ౧౧౫

తా. భార్యాపుత్రులు-మిత్రులు-రాజ్యము-ఐశ్వర్యములు బంధములను విషయములు, దన్ను మృత్యువునోటు వేసికొను సంతవరకు జీవులు గుర్తింపజాలరు.

క. భువిలోన నెవ్వరికి మృ
త్యువు చేరువయగును వాని కూహింపంగా
వివిధమ్ములగు నరిష్టము
లవశ్యమును దోఁచు మొదల నవియెట్లనన్. ౧౧౬

తా. లోకమునందు మృత్యువు సమీపించిన వానికి నపశకునముల నేకములుగ లుగును. వాటిని ప్రతిమానవుఁడు గుర్తింపవలయును.

—:అరిష్టలక్షణములు:—

సీ. దివిజ పథంబున ధ్రువుని శుక్రుని శని
చ్ఛాయ నరుంధతి సతినిమాన
వుఁడు గానకుండు నే న్వఁడు వాఁడు మృత్యుసం
ప్రాప్తుఁడౌ నొకవత్సరంబు మీఁదఁ
గిరణ విహీన భాస్కరబింబమును గిర
ణావృతాగ్ని గనిన యానరునకు
మరణ మేకాదశ మాసంబు లరిగిన
నటమీఁదఁ గల్గు తథ్యంబుగాఁగ
తే. గీ. జనుఁడు కలలోననైన దృష్టమున నైన
రజతమును గాంచనమును మూత్రము పురీష
మును గరంబరు దాఁపఁ గ్రక్కిన నతండు
నిధనమును బొందు నొకపది నెలలుచనఁగ. ౧౧౭

తా. ఆకాశమందున్న ధ్రువనక్షత్రము-శుక్రనక్షత్రము-శనినక్షత్రము- అరుంధతియు నేమానవునికి గన్పించవో, అతఁడొక సంవత్సరము బ్రతికితద్వాతఁ జనిపోవును. ఎవనికిన గ్నిహోత్రము కిరణములతోఁగూడి కొన్నటులను సూర్యబింబము కిరణరహితముగనుగన్పించునో, అతఁడు ౧౧మాసముల మీద మృతినొందును.

ఎవఁడు స్వప్నమునందు గాని, ప్రత్యక్షముగాని, బంగారము‌— వెండి-మూత్రము, పురీషము కక్కునో యాతఁడు పదినెలలుగడచిన తరువాత చనిపోవును.

క. ప్రేత పిశాచ కనక వ్రా
తాతత గంధర్వపురము లాలోకించున్
భూతలమున నేపురుషుం
డాతఁడు నవమాసములకు నసువులు విడుచున్. ౧౧౮

తా. ఎవఁడు, పిశాచముల, ఉన్మత్తచేష్టలు. గంధర్వపురములను గాంచునో, అతఁడు తొమ్మిదిమాసములకు చనిపోవును.

తే. గీ. అరయఁగారణ మించుకయు యయిన లేక
నలము గలవాఁడు బక్కగై నలములేని
వాఁడు వలమైనఁ దెలియంగ వలయు వాని
బ్రతుకు నెనిమిది నెలలౌట భవ్యమతులు. ౧౧౯

తా. బలముగలవాఁడు, కృశించి నటులగాని, కృశించిన వాఁడంతకంటె కృశించినటులగాని, యాకస్మికముగ కారణములేక నోచుచుండెనేని యాతఁ డెనిమిది నెలలకు మరణించును,

క. ఘనరేణు కర్దమంబుల
మునిఁగి తనదు రెండు పాదములు ఖండములై
యునికిఁ గనుఁగొన్న మర్త్యుఁడు
తేనుప్ర విడుచు నేడునెలలు దాఁటినమీఁదన్. ౧౨౦

తా. తానుబురదలోదిగబడినటులను, తన కాళ్లు రెండును ఖండములై పడినటులను కలం గాంచెనేని యాతఁడేడు నెల మీద మరణించును.

క. పసివడి గువ్వయు వాయస
మును గ్రద్దయు నాదియైన పులుఁగులు గడుగ్రొ
వ్వున నడుతల వ్రేసిన న
మ్మనుజుఁడు నెలలాఱుగాని మనఁడు ధరిత్రిన్. ౧౨౧

తా॥ గువ్వగాని, గ్రద్దగాని, కాకిగాని, మఱియే పక్షియైనను దననడితలమీద ముక్కుతోఁ బొడిచినచో, అతఁడాఱుమాసములకంటె నెక్కువజీవించఁడు.

ఉత్సాహా వృత్తము
కపియుపాంసు వృష్టిచేతఁ గాకపంక్తిచేత మా
నవుని మస్తకస్థలంబునందు దీవ్రబాధ యు
ద్భవము నొంద నైదునెలలు తనువు నిల్చియుండు లా
గవుట నాల్గునెలలు నిల్గు నతఁడు వేయునేటికిన్. ౧౨౨

తా॥ పరాగవృష్టిచేతఁగాని, కాకిసమూహముచేతఁగాని దనతలకు (దీవ్ర)బాధ జనించినచో, నాతఁడైదు నెలలకంటె నెక్కువజీవింపఁడు. తననీడ గన్పించకున్నను, మఱియొకలాగు గన్పించినను, అతఁడు నాలుగు నెలలకంటె నెక్కువకాలము జీవింపఁడు,

వ. మఱియు నరుండు రెండు మూఁడు నెలలలోన జెడిపోవు నపగత మేఘంబైన యామ్యంబున మెఱుఁగును నింద్ర ధనువును నుదకంబునం గనినను శైలాజ్య దర్పణాభ్యంతరంబులఁ దనరూపంబు తలలేక తోఁచినను నొక్క మాసంబున జచ్చును. నిజశరీరంబు గొఱియ గసురును, శవగంధంబును గలిగిన నర్ధమాసాయుష్యుండగు స్నానాడిన పదతలంబును హృదయంబును నప్పుడయెండినను నీరుద్రావంగ నంతకంతకు దాహంబగ్గలంబైన దశదినంబుల దీఱు. కపిమానగతుండై దక్షిణపుదిక్కునకుఁ బాడుచుం జనంగఁ గనినట్లునుఁ గాక సూర్యునుదయంబు సేయునెడ నతఁడెన్నడైన యెదురుగా నరుగు, నెవ్వనికి నతిశీఘ్రముగ నేనెలంగు. ఇక్కఱియు నాఁటిలియుఁ బోడమునో. ఎవ్వనికి రేయుం బగలు భోజనం బొనరించు నప్పుడ మనంబున నూరక భయంబు పుట్టుచుండు వాఁడునుదంపు ధరాలయంబున కేగనున్నాఁడౌట నిశ్చయంబు. ౧౨౩

తా॥ మఱియు నతండు రెండు మూఁడు నెలలలోపలనే నశిపోవచ్చును. మేఘములేక దక్షిణపు దిక్కున మెఱుపును గాని, యింద్ర ధనుస్సునుగాని యుదకంబును గాని గాంచినను — నూనెయందుగాని, నెయ్యియందుగాని, అద్దము నందుగాని, తన యాకారము తలలేనిదై మొండెముగ గన్పించినను, అతఁడొకమాసములోపల జచ్చును,

తనదేహమునందు గొప్పవాసనగాని, పీనుగవాసనగాని సంభవించిన వాఁడు పదునైదు రోజులలోపల పరమగతిఁ జెందును, ప్రసరించిన పదస్థానము, హృదయమునప్పుడే యెండిపోయినను, తాఁకిన కొలఁది దాహ మెక్కువ యయినచో నతఁడు పదిరోజులలో మృతినొందును.

కోతిమీఁద నెక్కి దక్షిణపు దిక్కునకు (బ్రయాణమై పోయినటుల నెవండు కలఁగనునో, సూర్యోదయమున నా సూర్యుండు తనకెదురుగాఁ (బోవుచున్నటుల నెవనికిఁ (దోఁచునో, మిక్కిలి భయంకర ధ్వని యెవనికి వినఁబడునో రాత్రిం బవలు భోజన కాలంబుల యందు నెవనికి భయంబు పుట్టుచుండునో, వాఁడు తప్పక యప్పుడే యమనిలయంబున కేఁగుట నిశ్చయంబు.

క. పిలుచఁ బలుగొలుకు నెవ్వఁడు
గలయు నెవఁడు తారకములఁ గానఁడు తనరూ
పిలలో నెవ్వఁడు వానికిఁ
గలయాయువు చెల్లుటెల్లఁ గాఁదగుఁ బ్రాజ్ఞుల్. ౧౭౪

తా, ఎవఁడు బట్టు కొలుకుచుండునో, ఎవనికనుగ్రుడ్లు తిరుగుచు లోనికి పోవుచుండునో, ఎవనికిఁ దనరూపము గన్పింపదో, అతఁడు మరణించుట నిశ్చయము.

క. గగనమునఁ గ్రహతారలు
పగలెవ్వఁడు గాంచు దేవపతి ధనువెవ్వాఁ
డొగి రాత్రి చూచు నాయువు
తెగుట నిజము వారలకు నతిత్వరితముగాన్. ౧౭౫

తా, ఆకాశంబున శుక్రుఁడు- బృహస్పతి మొదలగు నవగ్రహములను- అనఁగాఁ గ్రహనూపకములగు నక్షత్రములను, పగలెవఁడు గాంచునో, రాత్రియందింద్ర ధనస్సు నెవనికిఁ గన్పించునో, అట్టి వాఁడు త్వరలో మరణించును,

చ. అనిశము వామలోచనము నందు జలంబు స్రవించుచుండు నె
వ్వని కరయంగ ముక్కుతుద వంగుటగల్గి వికారమొందు నె
వ్వనికి ముఖంబు రక్తనిభ వర్ణము నాలుకమీఁద నల్పు నె
వ్వనికగు నాయువేమియును వానికి నిల్వకపోవు జయ్యనన్. ౧౭౬

తా, ఎవనికి నెడమ నేత్రమునుండి కన్నీరుగారునో, ఎవని ముక్కు కొంచెము వంగి వికారముగ గన్పించునో, ఎవని ముఖము రక్తమువలె నెఱ్ఱబడి పోవునో, ఎవని నాలుక

నల్పికఁ బోవునో, ఆతఁడప్పుడే చనిపోవుట నిశ్చయము.

క. కలలోన నుష్ట్రిగాసభ
ములఁబూనిన రథము నెక్కి పురుషుం డెవ్వాం
డల యామ్యదిశకుఁ జను న
క్కలుషంబున జీవితంబు గడచు నతనికిన్. ౧౨౮

తా. స్వప్నమం దెవఁడు గాడిదల చేతగాని, ఒంటెల చేత గాని, కట్టఁబడిన రథము నెక్కి దక్షిణ దిశకుఁ బోవుచున్నటుల గలంగాంచునో; ఆతఁడు వెంటనే మరణించును.

క. తడఁబడఁ బ్రాతలఁ బడినం
గడువడిఁ దన్నెగయకుండఁ గప్పిరనుచు నే
ర్పడఁ గలఁగనిన మనుష్యుఁడు
తడయక జముప్రోలి క్రేగుఁ దద్దయు బ్రీతిన్. ౧౨౯

తా. ఎవఁడు తడబడుచు, పాతరలోఁ బడినటుల గాని, తానులేవకుండఁ బైఁబడి పదిమందిచే నణచి వేసినటులగాని, కలగాంచునో, ఆతఁడు యమ సదనమున కేగును.

శా. కర్ణద్వారములందు వ్రేళ్లనిలుపం గా మ్రోఁత లేకుండినన్
స్వర్ణాదిత్యుని భంగి నేత్రయుగళిన్ సాకర్షణజ్యోతి స
ద్వర్ణంబై చెలువొందకున్న నరుఁడున్ దృగ్గోలతారక్తతా
పూర్ణ ప్రస్ఫుర దూర్ధ్వదృష్టి యయినన్ బొందున్ మృతిక్లేశమున్

తా. తన రెండు చెవులలో వ్రేళ్లుఁ బెట్టి మూసికొనినపుడు లోపల ధ్వనిలేక పోయినను, నేత్రములందు సూర్యునివలె గాంతి చక్కగా బ్రకాశింప కున్నను, కనుగ్రుడ్లు త్రిప్పుట గల్గినను, ఊర్ధ్వదృష్టి జనించినను, దప్పక యాతఁడు మృతిఁ జెందును.

తే. గీ. బొడ్డులోఁతైన వదనంబుఁ బొంపుదప్పి
శుష్కమైనఁ దాఁ గట్టిన శుభ్రవస్త్ర
ములు దనకుఁ జూడ నెఱ్ఱనైన నలుపు నైన
విధము దోఁచిన నరుఁడు వేఁ వేగఁ జచ్చు. ౧౩౦

తా. తాను గట్టికొనిన తెల్లని వస్త్రము లెఱ్ఱవై దోఁచినను, నల్లనివై దోఁచినను, వె

టనే యంతయు నశిపోవును.

క. ప్రకటంబుగ నిజభావ
ప్రకృతులు దలపోయ మగుడఁ బడు వెసనెవ్వా
నికినది యవ్విపరీతము
తికినంత్యపుఁ గాలమరుగు దెంచుట జగతిన్. ౧౩౧

తా. ఎవనికిఁ దనభావమును- తనయాకృతియును, విచారింపఁగా మారిపోవునో, ఆతనికి సంత్యకాలము సమీపించినదని తెలిసికొనవలెను.

ఆ. వె. ఒక్క నాడి యందె యుడుగక వాయువు
నడచెనేని రెండు నాడులందు
మానవునకు సమము గాఁ నట్లు చనునేని
నతనియాయు వల్ప మండ్రుబుధులు. ౧౩౨

తా. ఒకనాడియే వాయువుచేఁ జలించుచున్నటులఁ దోఁచినను, లేక నాడీద్వయమునందునొకేవిధమగు చలనము గలిగినటులఁ దోఁచినను, ఆతనికి నాయువు స్వల్పమని గుర్తెరుఁగవలయును.

——* కర్మ విచారము. *——

ఉ. కావున నీయరిష్టముల కల్మష బుద్ధి నెఱుఁగ నేర్చి దుః
ఖావహ మృత్యునాశ కరమైన సదా శివయోగమార్గ లస
ద్భావన నభ్యసించి యమృ తస్థిర సౌఖ్యముఁ బొందుటొప్పు నా
నావిధకర్మ పాశదళ నం బొనరించుచు సజ్జనావళుల్. ౧౩౩

తా. కాఁబట్టి సత్పురుషులు నానావిధములైన కర్మములను త్రాళ్లచేఁ గట్టుబడక వాటిని దునాతునకలు జేసియిట్టి యరిష్టముల నాలోచించి సర్వదుఃఖాలయ మగుమృత్యువు వాతంబడకుండునటులను- నిరంతరాభ్యాస వశంబున సదాశివయోగమును వశపరచుకొని శాశ్వతానందము ననుభవింపఁ బ్రయత్నించవలెను.

శా. ఆలస్యంబును బోలుశత్రువును ద ధ్యంబెన్నఁ బ్రారంభముం
బోలంజాలిన బంధువుం గలఁడె యీ భూమీస్థలింగానతా
నాలస్యంబొక యింతయైన మదిఁ జేయం జూడకున్ యోగియై

వాలాయంబున యోగిగావలయు ని ♦ ర్వాణాను రక్తుండిలన్. ౧౩౪

తా. ఈజగంబున మానవుల కాలస్యము బోలు- శత్రువును- ప్రారంభము బోలు మిత్రుడును లేడు. కావున మోక్షాభిలాషగల మానవుఁడెంతయు నాలసింపక వెంటనే మహానురాగంబున శివయోగులు కావలయును.

క. యోగంబు నుభయకర్మ
త్యాగంబున గాకకలుగ ♦ దందు నవిద్యా
త్యాగమగున పుడమల వి
ద్యాగరిమము గలిగియోగి ♦ యగునట మీఁదన్. ౧౩౫

తా. ఉభయకర్మములఁ ద్యజించినగాని, యోగి కానేరఁడు. ఉభయకర్మములవగా నజ్ఞానము- ఆలస్యము నగునవి. అందును నవిద్యా త్యాగము ప్రధానము. అవిద్య అజ్ఞానము నశించినచో నాలస్యముకూడ నశించును. కాన నజ్ఞాన నాశముచే విజ్ఞానము గలిగి యోగి యగును.

వ. అవ్విధం బెట్లనిన. ౧౩౬

తా. అదియెట్లులనఁగ

గీ. క్రియగలుగు వానికంటెను ♦ గిల్బిషుఁడుఁ గ్రి
యాపి హీనుని కంటెను ♦ బావనుఁడును
నెందు లేఁడని తెలిసిన ♦ సిద్ధబుద్ధి
మహిఁ గ్రియా హీను గతినుండు ♦ మర్మమెఱిఁగి. ౧౩౭

తా. కర్మలాచరించిన వానికంటెఁ బాపాత్ముఁడును గర్మత్యాగికంటెఁ బుణ్యాత్ముఁడును ఎచ్చటను లేఁడని మర్మముగుర్తెరిగి క్రియావిహీనుఁడగు జ్ఞాని విధంబునఁ జరింపుట సకలశ్రేయోనిధానంబు.

ఉత్సాహా వృత్తము.

కర్మములిన మెపుకు మేన ♦ గల్గియుండ నెంతయున్
నిర్మలుండు నయిన యాత్మ ♦ కిం గనంగ వచ్చునే?
మర్మమెఱిఁగి దర్పణంబు ♦ మలిన ముడుగఁ దోమఁగా
నిర్మలంబుగాక మున్న ♦ నీడగాన వచ్చునే. ౧౩౮

తా. ఎంతవరకు నీకర్మ మాలిన్యము గల్గియుండునో, అంతవరకు పరమాత్మను గాంచలేవు. అదియెట్టులనిన, మలినమగు నద్దమును నిర్మలము గాఁ జేయకుండిన దానిమాలిన్యమునందు ప్రతిబింబ మెటుల గన్పింపదో, అటులే కర్మ మాలిన్యమును జ్ఞానోదకమున శుభ్రపరచినగాని, జనులు పరమేశ్వరు ననుగ్రహ పాత్రులు కాఁజాలరు.

తే. గీ. ఉభయ కర్మంబు లెందాఁక । నుడుగకుండు
నొలియఁబోఁక నొకటిపో । నొకటిపొంది
యుండుదేహము గర్మముల్ । రెండు పోలియు
నపుడుగాదె శరీరక్ష । యావసరము. ౧౩౯

తా. కర్మద్వయ మెంతవరకు నశింపకుండునో, అంతవఱకు నొకటిపోయినను నొకటిదేహము నాశ్రయించియుండును. కావున గర్మద్వయము నశించినపుడే శరీర నాశనము యొక్క విచార మవసరమని తోచునుగదా?

తే. గీ. అపున రావృత్తి పదము । కర్మావలంబ
మునను సిద్ధించునది । మోహమునఁ గడంకి
కర్మముల కోరిసలిపెడు । కష్టజనులు
మూఢులని చాటు నాగమ । ములు ధ్రువముగ ౧౪౦

తా. ఏకోరికయుఁ గోరక యెవండీశ్వరార్పితముగఁ గర్మ లాచరించునో, వానికి మోక్షంబు సిద్ధించుట నిశ్చయము. అటులఁగాక కోర్కులతో కర్మంబుల నాచరించెడి వారు మూఢులని యాగమములు ఘోషిల్లు చున్నవి.

తే. గీ. వ్రతములను దీర్థములను ప । వాసములను
దేవపూజలఁ గర్మికిఁ । దీపిపుట్టు
సద్గురుఁడు గల్గెనేని ని । ష్కర్మికివియుఁ
జప్పనై యుండు వేయును । జెప్పనేల? ౧౪౧

తా. వ్రతములందేమి? తీర్థములందేమి ? ఉపవాసములందేమి? దేవతార్చనలందేమి? కర్మనిష్ఠగలవానికిఁ బ్రేమజనించును, నిష్కర్మికి సద్గురుఁడొకండు గల్గినఁజాలు. ఈకర్మలన్నియు నతనికిఁ జప్పగానుండును. అనఁగా రుచింపవని భావము.

క. కడగట్టిన పౌడపగిది

నెడయాఁడు క్రియాభియుక్తుఁ । డిట నిష్క్రియుఁడై
యొడిసెలను ఱాయి చనుకై
నడితత్త్వము గలయు బంధు । వర్గముతోడన్. ౧౪౨

తా. కర్మాభిలాషి ఓడస్తంభము గట్టిన యోడవలెమెల్లగా గమ్య స్థానముజేరును. నిష్క్రియుఁడు యొడిసెలనుండి రాయిరువ్విన శీఘ్రముగా నదిగమ్య స్థానము చేరునటు లద్వైవలో బంధుబృందముతోఁ గూడతత్త్వమున గలియఁగ లేఁడు.

తే. గీ. పసిఁడి యినుప సంకలియల । భంగులైన
పుణ్యపాప కర్మంబులు । పొందకుండుఁ
గర్మియయ్యును జగతి ని। ష్కామ జన్ముఁడు
వనజపత్రము నీళ్లఁ బొం । దని విధమున ౧౪౩

తా. ఎవండు బంగారమును నినుపసంకెల గాభావించునో, అతనిపుణ్య పాపంబు లంటునేరవు కావునమానవులు కమలపత్రంబులందలినీటి బిందువులం బోలెఁ గర్మి యయ్యు కోరికలేక శివార్పణముగా నాచరించుచుఁ గర్మరహితునివోలెఁ జరింప వలెను.

క. ధర్మా ధర్మము లనియెడు
కర్మంబులు రెంటివలన । గట్టువడక ని
ష్కర్మ గతిఁ జరించెడి యా
మర్మము సద్గురు కృపాస । మన్వితుఁ డెఱుఁగున్. ౧౪౪

తా. కావున ధర్మా ధర్మములను కర్మద్వయంబు నను గట్టుపడక నిష్కర్మమార్గమునఁ జరించు మర్మమును సద్గురు కృపాపాత్రులగు వారలు తెలియఁగలరు?

సీ. శ్రీగురు కరుణాప్తి । శేషంబు గలిగియు
నజ్ఞాన తమమెల్ల । నణఁగదేని
నజ్ఞాన తమమెల్ల । నణఁగియు నిజతత్త్వ
మిదియని చూడంగ । నెఱుఁగఁడేని
తత్త్వసందర్శన । తత్పరుండయ్యును
సంశయంబులు విడఁ । జాలఁడేని
సంశయంబులు విడఁ । జాలియు నిహలోక

పరలోక సౌఖ్య విభ్రాంతుఁడే ని

తే. గీ భ్రాంతివిడిచియు సతతతీ ర్థవ్రతోప

వాసజపహోమ పితృమేధ వరసురార్చ

నాదికృత్యంబు లందు మోహంబు గలుగు

నేనియెఱుకకు నిదిఫల మేతలంప. ౧౮౫

తా. సద్గురు కృపగలిగినను నెవనికి నజ్ఞానము నశింపదో, అజ్ఞానము నశించినను తత్వమిది యనియెవఁడు గుర్తెఱుఁగడో, తత్వమును గన్నులార గాంచుచున్నను నెవనికి సంశయములు నశించవో, అవినశించినను- నైహికాముష్మిక భోగంబు లందెవండు భ్రాంతి నొంది యుండునో, భ్రాంతినివిడిచినను నెవనికిఁ దీర్థములందును- క్షేత్రము లందును- వ్రతము లందును- ఉపవాసము లందును- జపము లందును- హోమము లందును- దేవతార్చనాది కృత్యము లందును మోహంబుగలిగి వర్తించునో, అతఁడు ముక్తినొందనేరఁడు. జ్ఞానము గలిగినను- నట్టివానికి సర్వము వ్యర్థము అనఁగా జ్ఞానవంతుఁడయ్యు- సర్వవిషయములుదెలిసియు- విషయవాసనా పీడితుండయిన జనునకు సర్వము వ్యర్థమేయని భావము.

క, ఎడదవ్వుల రజ్జుశుక్తిం

బొడఁగని భుజగమును వెండి బోలిచి మఱియే

ర్పడఁ గనుఁగొని తెలిసినకై

వడి మిథ్యా భ్రాంతి యుడుగ వలయుందజ్ఞల్. ౧౮౬

తా. దగ్గఱగాని, దూరమందుగాని, త్రాడుచూచి పామనుకొనియు- ముత్యము చిప్పనుజూచి వెండియనియు- తలంచి భ్రాంతినొందినను- దిరిగియథార్థమును గనుగొనిన తరువాత నెటులభ్రాంతిని విడుతురో, అట్లేప్రపంచ మందలి భ్రాంతివదిలి శివస్వరూపముగా నెఱుంగవలెను.

క. ఈక్షితిఁ గాశీక్షేత్రకు

రుక్షేత్రము లాదిగాని రూఢములగు పు

ణ్యక్షేత్రములకు నడుగన

పేక్షింపు దురాత్మ తీర్థ మెఱుఁగని వారల్. ౧౮౭

తా. ఆత్మతీర్థముల గుర్తెఱుఁగని వారైకొందఱు కాశీక్షేత్రకురు క్షేత్రములాదిగా

గలతీర్థంబుల నరుగ నపేక్షింతురు.

శా. అంతస్థంబగు నాత్మతీర్థము పరిత్యాజ్యంబు గావించి వి
భ్రాంతిన్ బాహ్యనదీవిశేషములఁ జెప్పన్ వించుఁ గాంక్షించఁ బో
నంతంతం దిరుగాడు వారలు వెసన్ హస్తస్థ రత్నంబున
ల్లంత న్వైచుచు గాజు పూసయెడ నత్యాసక్తిఁ గోటారయున్.

తా. తనలోన నున్న తీర్థంబుల వదిలి బాహ్యతీర్థమహిమలు వచింప మొదంబునఁ గాక్షిప్రోనచునంత వరకుఁబోవుట- చేతియందున్న రత్నంబును బారవైచి గాజుపూసకై దిరుగుట కంటిదిసుమా?

చ. మకరము లాదిగాఁ గజల మధ్యమునందు వశించు జీవజా
తికిని నభఃపథంబునన తిర్యగ్గతింబునఁ బాలుపక్షి రా
శికిని జలాంబరాంతర విశేషము బొందునె యెందునైనఁ బా
యక మఱియట్లకాదె తమ యాత్మ నెఱుంగని భ్రాంతచిత్తులున్.

తా. నీటియందు దిరుగు మొసలు- చేపలు మొదలగు జలజంతువులకును- ఆకాశంబునఁ బరుగిడు పక్షిజాలంబునకును- జలాంబరాంతరముల విశేషంబులు దెలియనేరనియటుల- మానవులును- భ్రాంతులై తమయాత్మల గుర్తెఱుంగ నేరకున్నారు.

క. ప్రియమలరఁగ దీర్థంబులు
పయఃప్రపూర్ణములు దేవ పరిసరము శిలా
మయములని బుధులెఱిఁగి ప్ర
త్యయముగ నీక్షింతు రాత్మ నన్నియు వసుసన్. ౧౫౦

తా. తీర్థములన్నియును పయఃపూర్ణములనియు- దేవతలందఱు శిలామయములనియు నెఱింగియు పండితులాత్మయందే యన్నియుఁ గాంతురు.

తే. గీ. తానెచటి కేగినను మఱి తానె కాక
యితరుఁడగ నేర్చునే జను డే విధమున
బుద్ధిఁ జూపంగ భావంబు శుద్ధమైన
నఖిల తీర్థంబులును దన యందె లేవె. ౧౫౧

తా. తానెక్కడికి వెళ్లినను బ్రజలందఱు తనను నితరునిగఁ జెప్పరు, తన పేరు నే- త

నయాకారమునే చెప్పఁటుల- మనంబు పరిశుద్ధమైనచో సమస్తతీర్థంబులును దనయందే గలవు. కానభావశుద్ధి యావసరము.

—* శరీరతీర్థ వివరణము. *—

వ. అవిమొక్త్యావి యనిన, ౧౫౨

తా. అవియే వివరన.

క. అమరగ భ్రూనాసామ
ధ్యమమగుఁ గాశీస్థలము ప్ర ♦ యాగ యగుఁ హృ
త్కమలము శ్రీపర్వత ము
త్తమాంగమని చెప్పనగు గ ♦ దాతత్త్వ విదుల్. ౧౫౩

తా. కనుబొమలకు నాసికకును మధ్యనున్న స్థానము, కాశీక్షేత్రము. హృత్పుండరీకము ప్రయాగక్షేత్రము. శిరంబు- శ్రీశైలము. అనితత్త్వవేత్తలు వచింతురు.

క. అగుజ గతిలోఁగు శస్థల
ము గురుక్షేత్రంబు ఫాల ♦ మునుఁ గేదారం
బగు నంద్రు మఱియుఁ దీర్థము
ల గణితముగఁ దనువునంద ♦ యనయము నుండున్. ౧౫౪

తా. మఱియు- కుశక్షేత్రము గురుక్షేత్రము కేదారమును ఫాలంబున గలదు. ఆ ఫాల ప్రదేశమే యాక్షేత్రములుగఁ జెప్పఁ బడినది. తక్కిన తీర్థము లన్నియు నిట్లనే యాత్మయందే గలవు.

ఆ. వె. అరయ నిట్టియగుట ♦ యాత్మ తీర్థము విస
ర్జించి బాహ్య తీర్థ ♦ సేవ సేయఁ
గోరి భ్రమసి తిరుగు ♦ కుమతుల నేమనఁ
గలదు దీనిఁ దెలియ ♦ వలదె బుధులు. ౧౫౫

తా. కావుననిట్లు విలసిల్లెడి యాత్మతీర్థంబుల వదిలి బాహ్య తీర్థంబుల కాశించి తిరుగు కుమతుల నేమన వలయును?

క. జనుఁ డిట్టిదె కావున భ్రాం

తిని పీసీత బుద్ధినన్య ♦ తీర్థములాడఁగ
జనకతన యాత్మఁగడు శా
వనుఁడని సందేహ ముఖుగ ♦ వలయును బేర్మిఁన్. ౧౫౬

తా. జనులాత్మ యందలి తీర్థంబుల గుర్తెఱిఁగి భ్రాంతుఁడై యన్య తీర్థంబులపాం ఱఁబోక తనయాత్మయే మిక్కిలి పవిత్రమైనదని తలంచి సంశయములుడుగ వలయును.

——* కర్మయజ్ఞ దూషణము. *——

క. శ్రుతిచెప్పెడి నవిభ్రమ మై
క్రతువులు సేయుదురు మోక్ష ♦ కాంక్షను హింసా
యుతియని తలఁపరు తమతమ
మతిలోపలఁ గొందఱిట్టి ♦ మాయయు గలదే. ౧౫౭

తా. వేదములు చెప్పిన వని భ్రాంతితోఁ గొందఱు మోక్షకాంక్షులైయాగములుచే యుదురు గాని, అదిజంతు హింసా కరమని కొంచెమును దలంపరు గదా? ఆహా! యిట్టి మాయయెందైన గలదా?

శా. యాగంబుల్ నిగమోక్తమై చెలిపి దే ♦ హాంతంబు నన్నాకలో
కాగారంబున నుండుఁ గొంతదడవ ♦ త్యంతోత్సవ ప్రాప్తుఁడై
వేగంబారఁగఁ గ్రమ్మఱి న్నగిసి యు ♦ ర్వింబుట్టునానాక్రియల్
రాగద్వేషముఁ బొంది సేయునహహ ♦ ధ్రా బేగతిం గల్గునే. ౧౫౮

తా. వేదముచెప్పిన చొప్పున యాగంబు లొనర్చియు దేహాంతమున గొంత కాలము వఱకు స్వర్గలోకంబున నుండిభోగంబు లనుభవించితిరిగి భూమియందు జన్మించి నానా కర్మలకు లోనై రాగద్వేషములను వలయందు చిక్కి కొని తిరిగి జన్మపరంపర ననుభవింప వలసినదే గాని మోక్షమేగతిని వారికిఁగల్గును? అనఁగా మోక్ష మెప్పటికిని వారికిఁ గల్గదనియే కవిహృదయము.

ఉ. అక్కట నిర్దయం బసువు ♦ లంచున నాథలు మేఁకపోతులన్
ప్రుక్కఁ చంపి నంజుడులు ♦ సొక్కుచు నిక్కుచుఁ జిందులెల్లడన్
గ్రక్కున నట్టి మేఁకలకు ♦ గాలము గూసిన నెల్లఁగాక వా

లెక్కగ మోక్ష సౌఖ్యమది! యెక్కడఁ జిత్తమునందలంపఁగాన్.

తా. అయ్యో! దయావిహీనులై పశువులని మేకపోతులను గొందఱు జంపుచు మాంసమును దినుచు- సోమయాజులమని నిక్కుచుందురు గాని, వారికి మోక్ష సుఖంబించు కంతయు లేదు సుమీ? నిజము విచారింపఁగా నా మేకలకుఁ గాలము మూడి యేగు టయే గాని, వీరికి మోక్ష మొసగుటకై చనుట గాదు.

తే. గీ. కర్మబీజంబు సంకల్ప। కలనమునన
యంకురింపుచు ననంతంబె। నతిశయిల్లు
నది యసంకల్ప మనుకుఠా। రాహతినిజ
వముదలిర్వంగ ఖండింప। వలయు మొదల ౧౬౦

తా. కర్మయను విత్తనము సంకల్పమున నంకురింపుచు మహావృక్ష మగును గావున దానిని ప్రాజ్ఞులా సంకల్ప రాహిత్య మను గండ్ర గొడ్డలిచే మొద లంట నఱికివేయ వలయును.

—* జ్ఞానయజ్ఞ ప్రాశస్త్యము. *—

తే. గీ కర్మమెల్లను భోగైక। కారణంబు
జ్ఞానమెల్లను మోక్ష భా। జనమె యగుట
కర్మయజ్ఞంబు వలని యా। కాంక్షలుడిగి
సతతె విజ్ఞానయజ్ఞంబు। సలుపవలయు. ౧౬౧

తా. కర్మ యంతయు భోగముల కాలయము. జ్ఞానమెంతయు మోక్షమునకు దాపు. కావున కర్మయజ్ఞంబు నందలి యాశపదులుకొని నిరంతరము విజ్ఞానయజ్ఞము చేసవలంబింపవలయును.

చ అరయఁగఁ ద్రాడుపామనిభయంబును బొందినమాత్రలో విషం
బరుగఁగ నెక్కఁజాలమినఁ నాత్మఁగలంగక త్రాడుగాక నాఁ
బారయదు తద్విషంబును బ్రబుద్ధు నిట్లగుఁ గర్మకోటులన్
సగబారయుండ కర్మఫల శంకవహింపమిఁ జేసియెత్తఱిన్. ౧౬౨

తా. త్రాటిని జూచి పామని భయంబు నొందినచో, విషం బెక్కుట నిశ్చయము

ప్రాడు గాక పాపమైనను మనంబున భయంబు నొందనిచో విష బాధ యుండునా? క ర్మ కోటులందలి కర్మ ఫలం బనుభవింప గోరమిచేత జ్ఞానితోఁ దుల్యుఁ డెందును గాఁ బడఁడు.

క. వేయేమి న్యయముహోవక
యేయాయాసమును లేకయే హింసాక్రియలు
జేయక యుండఁగ మోక్షు
శ్రీయొందుర్ జ్ఞానమఘముకే సేయగవలదే.

తా. ఆయాసమును మాత్రమునులేక, హింసాకర్మములఁ బరిత్యజించి జ్ఞాన యోగము సేసినవారికి మోక్షముసులభముగా లభించును.

వ. అదియెట్లంటేని. ౧౬౪

తా. అదియెట్లు లనఁగ.

చ. అరయఁగఁ జిత్తబుద్ధులు న హంకరణంబును గూర్చిబుత్విగా
వరణముఁజేసి యప్రణ వంబొక యూపముఁజేసి యింద్రి యో
త్కరమును బ్రాణముల్ పదియు గా పసుసంతతి గాన నాహతస్ఫు
రదురుమంత్రఘోషణము పొంగుచునింగిఁ జెలంగిమ్రోయఁగాఁ.

మత్తకోకిల
సోమమూర విశుద్ధచక్ర శ శిస్థలంబుల మధ్యముఖ్
హోమకుండముఁ జేసియందలి జ్యోతిలోపలఁ దత్పశు
స్తోమముం దిగవేల్చి యంతట సోమపానముఁ జేసి ని
ష్కామభావన సోమయాజియు గాఁదగుఁ సుజనుండిలన్. ౧౬౬

తా. మానవులు- చిత్తము- బుద్ధి-అహంకారములను మూడింటిని బుత్విజులనుగా గావించి ప్రణవమను యూపస్తంభమును జాతీంద్రియ సమూహ మును- దశప్రాణములను- పశుసంతతిగా నొనర్చియనాహత చక్రమున మంత్రధ్వనులు మిన్నుముట్టు నటుల మ్రోయుచుండ, విశుద్ధచక్ర శశి స్థలములమధ్య హోమకుండము దీసియచ్చట వెల్గుచున్న జ్యోతిలోఁ బైపశు సంతతిని వేల్చినిష్కామ భావన సోమపానమును జేసిసోమయాజు

లై మెలంగవలయును. అట్లుగాక కేవలపశుయాగము లొనర్చువారిని సోమయాజు లనిచె
ప్ప వచ్చునా?

క. ఏమతమును గాదని మఱి
యీమతము పరిగ్రహించి యెలమిం జెలువంగా
శ్రీమెఱయు జ్ఞానయజ్ఞం
బేమియు సందియము వలవ దిచ్చును ముక్తిన్. ౧౬౭

తా. అన్ని మతముల వదిలి యీశివయోగుల మతమును స్వీకరించి ప్రేమచే జ్ఞానయజ్ఞం బొనర్పం దప్పక ముక్తి గలుగును.

క. నానావిధముల నిట్ల
జ్ఞానముం దలంగింపంగా నిజంబారంగ సు
జ్ఞానంబొడగూడును సు
జ్ఞానము దక్కంగ మోక్షసౌఖ్యము గలదే. ౧౬౮

తా. అనేక విధములుగా నున్న నజ్ఞానము పోనడంచిన గాని సుజ్ఞానము గలుగ నేరదు. అట్టి సుజ్ఞాన ప్రాప్తి కంటె మోక్షసుఖము వేరుగం గలదా?

సీ. సల్లలితజ్ఞాన వల్లరీజాలంబు
నెట్టనఁ దట్టమై చుట్టుకొనఁగ
సదమలంబగు సూరిజనవాక్ప్రసూన సం
శోభిత గంధంబు సుడియుచుండఁ
బరిపక్వ ఫలములఁ బ్రాలిన యాగమ
వేదాంతశాఖలు వినుతికెక్క
పడమటఁ బట్టెంచు కడుచల్లనగుగాలి
మొయివచ్చు నమృతంబు మేసఁజిలుక
తే.గీ. రమ్యతరతత్త్వసంజ్ఞకారామభూమి
జలనలేనిసమాధి యాసనము గాఁగ

నున్నతానంద మయవృత్తిఁ గనుఁగొనంబ్ర
నెన్నియుక్తులు నీయుక్తిఁ కీడుగావు. ౧౩౯

తా. ముప్పదియారు తత్త్వములచే (బ్రి)కాశించు చక్కని యుద్యాన వనమున సుజనులు- నిర్మలము- నిశ్చలవమునగు సమాధి నిష్ఠచే యోగ ముపాసించవలెను. ఆయారామ భూమియందు నాతప బాధలు లేకుండ జ్ఞానలతల సమూహము దట్టముగా వ్యాపించి యున్నది. పండిత జనుల వాక్కులను పుష్పముల వలన గుప్పుగుప్పున నే తెంచుమంచి పరిమళమాతోట యంతంతటను వ్యాపించి యున్నది. బాగుగాఁ బండిన ముక్తిఫలంబులచే నేలమీదకు వ్రాలిన ఆగమములు- ఉపనిషత్తులు- అనుకొమ్మలచే నాయుద్యానము విలసిల్లు చుండును. పడమటి నుండి వీతెంచు గాలితో వచ్చెడి యమృత బిందువులు శరీరము నందు హాయిని గొల్పుచుండును. కావున నిట్టి యుద్యాన భూమియందు నిశ్చల సమాధి మగ్నుఁడై నిర్మలానందమున నుండుట తగును. ఎన్నిమార్గము లితరము లున్నను- దీనికిఁ దుల్యములు గావు.

వ. ఇత్తెఱంగున. ౧౪౦

తా. ఈవిధమున.

క. శివయోగంబగు నంతకు
నవిరతము నకామవృత్తి నర్హంబగు క
ర్మవితానము సేయుచు నది
శివార్పణము సేయునది వి శేషము జగతిన్. ౧౪౧

తా. శివయోగ సిద్ధికలుగు నంతవఱకు నిష్కామ బుద్ధితో గర్మలనాచరించి శివార్పణము చేయవలయును.

వి. ఇందువలన గవి యభిప్రాయము యోగసిద్ధి తర్వాత గర్మమార్గము నిష్ప్రయోజన మనియు- అది యుండినచో జన్మపరంపరకు హేతుభూతమనియు- కావున శివయోగసిద్ధి కలుగు నంతవఱకుఁ గర్మాచరణము ముఖ్యమై నటులను దోచుచున్నది.

క. ప్రవిమల సత్కర్మసమా
మవశ్యముగనుడుగవలవదట యోగాభ్యా
సవిధికరిన నొందుగకును ని

రవకాశత నదియెయుకుకు నందాకనుగిక. ౧౭౨

తా. కర్మసమూహమును- యోగాభ్యాస కారణమునఁ బరిత్యజింపఁ గూడదు. తమంత తామే యాకర్మలు నశించి పోవలయును. అనఁగాఁ గర్మయే దన్ను వదిలి పోవలయునుగాని, అంతవరకును దాను మాత్రము గర్మను విడువ గూడదు.

క. బ్రహ్మము నిజమెఱుఁగక హం
బ్రహ్మంబని సత్క్రియలకును బాసినకర్మ
బ్రహ్మోభయ విభ్రష్టుకు
బ్రహ్మాండములోన నిహపరంబులుగలవే. ౧౭౩

తా. బ్రహ్మమన నెవరో యెఱుఁగక నేనే బ్రహ్మనని విఱ్ఱవీగుచు- నటు బ్రహ్మసాక్షాత్కారములేక ఇటు కర్మాచరణములేక యుభయ భ్రష్టుఁడైన వానికి బ్రహ్మాండమునందెచ్చటనైనను- ఐహిక సుఖముగాని, యాముష్మిక సుఖముగాని గలదా?

క. కర్మములు గోరిసలుపుచుఁ
గర్మఫలానుభవ శంకఁ గదురుచు వెలి ని
ష్కర్మిననుచుఁ గేవల స
త్కర్మముఁ బెడఁబాయు పాపకర్మియుఁ గలఁడే. ౧౭౪

తా. తానుబుద్ధి పూర్వకముగ ఁగర్మల ఁగోరిక తీరక లెత్తు నాచరించుచుఁ గర్మఫలమను భవించ వలయునను సంశయమున బాహ్యమున నేను నిష్కర్మిని- యని వచింపుచు- సత్కర్మల దూషించుట సజ్జనుల ధర్మముగాదు.

క. క్రమమునఁ దరుఫలములఁ బ
క్వములు నులిచి త్రెంచి వైచుకరణి మనఃపా
కము గాకమును శిఖాసూ
త్రములు విడుచు పాపకర్మిఁ దడవఁగఁ జనునే. ౧౭౫

తా. వృక్షమునందలి బాగుగా పండిన ఫలంబుల, దెంచు విధంబున మనఃపరిపాకము గదిరిన తర్వాత శిఖాసూత్ర పరిత్యాగము చేసిన చేయవచ్చును; గాని, మొదలే శి

భానూత్రములు త్రెంచి వేయుట పాపాత్ముల నేయుట వలయునని బోధ జేయుచున్నది. దేహము న్నంత వరకుఁ బ్రారబ్ధ ముండుట చేతను, ప్రారబ్ధ మవశ్య మనుభవింప దగినది యగుటచే తను. మఱి పరిపాకము గుదురుట దుర్లభమని తోచుచున్నది. అందు వలననే శిఖా సూత్ర పరిత్యాగమును వెంటనే చేయఁగూడదు.

చ. అలవడ భూసురప్రవరుఁ డాదిగ నంత్యజుఁ డంతమైన వా
రలయెడ నొక్కరూపు గఁదిఁ రంబుగఁ జూడకమున్న కీర్తియుం
గలిమియు నాశ సేయక సుఖంబునఁ జెందక మున్న సత్క్రియల్
దలఁపునఁ జేయ రేక మతిఁ దప్పవసోమరిఁ జెప్ప నేటికిన్. ౧౭౬

తా. బ్రాహ్మణుఁడు మొదలంత్యజుని వరకుగల సర్వమానవులను. సమానముగఁ జూడక, కీర్తి సంపదల యపేక్ష వదలక సుఖమును పరిత్యజింపక ముందే కర్మల పరిత్యజించుట సోమరిపోతుల లక్షణము.

క. కావునఁ బాపప్రోవలఁ
బోవక నిగమోక్త ధర్మములు నిజశక్తిన్
గావింపుటొప్పు నిస్పృహ
భావంబున నదియ ముక్తిపథమండ్రు బుధుల్. ౧౭౭

తా. కాఁబట్టి దుష్టమార్గముల నవలంబింపక నిగమాగ మోక్త ధర్మముల శక్తి కొలది నిష్కామ బుద్ధితో నీశ్వరార్పితముగా నొనర్ప వలయును, అటు లాచరించుట యను ముక్తిమార్గమని పండితులు వచింతురు.

తే. గీ. తానొనర్చిన పుణ్యంబుఁ దన్ను మనుచు
దానొనర్చిన పాపంబుఁ దన్నుఁ జెఱచు
గానితనుమన్ప ఁజెఱుపంగ నొరులెందు
నెవ్వరును లేరు జనులిదియెఱుఁగ వలయు. ౧౭౮

తా. తాను జేసిన పుణ్యములు తన్ను రక్షించును. తాను జేసిన పాపములు తన్ను నశింపఁ జేయును. తన్ను గాపాడుటకు గాని, చెఱుపుటకుఁ గాని, మానవు లెవరును గర్తలు కారని తెలిసికొని రూఢిగా నమ్మవలయును.

——— జగత్కర్త యీశ్వరుఁడని నిరూపించుట ———

క. కనుఁగొనఁ బ్రాపంచికమున
గనయము నీశ్వరుఁడు కర్తయై యుండఁగ లేఁ
డన నెట్టు వచ్చు భాట్టుల
యనవున సదసద్వివేకహానియగుఁ గదా. ౧౭౯

తా. విచారింపఁగా నీ ప్రపంచమున కంతయు, నీశ్వరుఁడు కర్తయై యుండఁగా భాట్ట మతస్థులవలె లేఁడని చెప్పుట తప్పు సుమా?

క. జగదీశ్వరునకుఁ బగయును
మొగమోటయు లేదు నరులు మొగిఁ జేసిన క
ర్మగతిని శుభాశుభంబులు
దగిలియనుభవించుచోటఁ దా సాక్షియగున్. ౧౮౦

తా. జగదీశ్వరుఁడగు నా పరమేశ్వరునకు మొగమోటము యనఁగా వీఁడు నా బంధువుఁడని ప్రేమ గాని, వీఁడు నా శత్రువని విద్వేషము గాని, లేదు. జీవులు తమతమ పూర్వకృత కర్మ వశంబున శుభాశుభ కర్మల ననుభవింతురు. అట్టిచోఁ బరశివుఁడు సాక్షిభూతుఁడుగా నుండును.

వ. ఇట్లు భాట్టులు కర్మంబ సుఖదుఃఖకారణంబు గాని పరమేశ్వరుం డనంగ నొక్క నియామకుండు లేఁడందురు. అది యబద్ధంబు. ద్రోహంబు చేసిన వానికి ద్రోహంబు సంకలియమై వచ్చునే. ఆసంకలియ పుట్టించెడి కర్త యొకఁడు గలుగుఁ గాక. హితముఁ జేసినవానికి నాహితంబ యాందోళికా ఛత్ర చామరాదులై నడచి వచ్చునే. యవి కర్త్రధీనంబులై వచ్చుఁ గాక. కావునదదీయమతంబ యుక్తంబు. జీవాత్మ వాదులు కొందఱు జీవ స్వాతంత్ర్యంబుం జెప్పుదురు. వారలనజ్ఞులని తెలియవలయును. ఎట్లనిన జీవుం డారంభించిన పనులెల్ల ఫలించునని చెప్పవచ్చునే?. యొకానొకచోట ఫలియించుట గలిగిన జాత్యంధుండు తెరువు నడుచుచు నొక్క మాఱు తెరు

పుదప్పుడు నొక్కమాఱు తెరువున వచ్చునట్లు, కీటకంబు భ్రమాను దొలుచునప్పు డొక్కొక్కచోట నక్షరాకారంబైన యట్లు, జీవాత్మ కర్తృత్వంబు నని తెలియునది. జీవాత్ముండు పశువనం జను. తత్పతియైన పరమేశ్వరుండు పశుపతియనందగు. బశువులకుఁబతిరుద్రుండని శ్రుతి ప్రమాణంబు గలిగియుండుటం, జెట్లనిన—పశుపతినామంబునంగల షష్ఠీతత్పురుష సమాసంబుతోఁ గూడ శ్రుతి ననుసరించుటం జేసి "అత్ర వేదాః ప్రమాణం" బండ్రుడు. గావున నిట్టి జీవజ్ఞానంబు వైదిక మతంబై ప్రవర్తిల్లు నదియు నుం గాక, యుత్పత్తి వేళఁబశుపతి తాన భవనామ రూపంబునఁ స్రష్ట ప్రజాపతి కాలసమస్త భూతంబులకు నంతర్యామియై రజోగుణంబుతోఁ గూడి సృజియింపును, స్థితి యందు మృడ రూపంబున మనుప్రభృతుల ముఖంబునధర్మశాస్త్రంబులు రచియించి సత్పథంబు నాపించి విష్ణునామ కాలభూతాదులకు నంతర్యామియై సత్త్వ గుణంబు తోడం గూడి రక్షించును. సంహారంబునందు హరరూపంబునరుద్రాగ్ని సూర్యాంతక కాలభూతంబులకు నంతర్యామియై తమోగుణంబు తోడఁగూడి సంహరించు న్త్రిగుణంబులు నతిక్రమించిశివస్వరూపంబు నందును నాశ్రయించిన సర్వదుర్లక్షణదూరులును సర్వసులక్షణ సంపన్నులును సంతత సంతృప్తి సహితులును నూర్ధ్వ రేతస్కులును నిత్యముక్తులును నిజభక్తులనగు సనకసనందన సనత్కుమార సనత్సుజాతాదులకు నంగుష్ఠప్రమాణదేహులగు వాలఖిల్యాదిసిద్ధులకును శుకవామదేవాది శుద్ధులకునంతర్యామియుద్యోయుండునునై పరమానందప్రదాయకుండగుచునుండు నిసిచతుర్వ్యూహంబులనందగుఁదాన సృజియించిన సృష్టిలోనఁగొందఱిదుఃఖ సంసారులను, గొందఱిసుఖసంసారులనుగా సృజియించిన పశుపతికి వైషమ్య నైర్ఘృణ్యంబులు ప్రాప్తంబులు గాకుండునే? యనినఁ దత్పశువుల పుణ్యపాపాభిమానంబులు కారణంబులుగాఁ జేసి చూచుచు వినోదించుచుండు నెట్లనిన:— పారావత శుక శారికా

దులం జెనిచి తద్వినోద సుఖంబులం బొందు నొక్కా నొకపురు
షుండునుం బోలె నానావిధ గోమహిషాది పశువులం గాఁడి పిడిబ
లువగు రజ్జువులం గట్టి కసవు నీరయ్యి యెడలం బెట్టి రక్షించు చుఁ
దనకు వలసినపుడు పిడుచుచు నుండు గోపతియుం బోలె, నానా
విధ పశువులం బుణ్య పాపాభిమాన పాశంబులం గట్టి సుఖదుఃఖం
బులను గ్రాసంబుగఁ బెట్టి యందులోనం దనదు కటాక్షవీక్షణంబు
లెవ్వరిపయిం బొలసె నప్పుడు వారలఁ బాశ బంధముక్తులుగాఁ జే
యుచు జగత్ప్రవర్తనంబు లీలయుం బోలెం జలుపుచు సుఖించుచుఁ
దనకు సరిపద్వర్గ మహాత్మ్య పంచకోశ షట్కౌశిక తాపత్రయాగు
ణత్రయాదులు గలుగక ప్రపంచోడు నూచిన జగన్నాటకంబునకుఁ
జానొక్కండు సాక్షియు నిర్లేపియు నై నిత్యతేజో నిధానంబై బ్ర
హ్మవిష్ణు రుద్రమహేశ్వర సదాశివాద్యనాది నాద బిందు కళాది
తత్త్వాతీత సంజ్ఞ కుండై షట్త్రింశత్తత్త్వాధి కుండును నని చెప్పం
దగి పరశివ బ్రహ్మంబగు పశుపతికి వైషమ్య నైర్ఘృణ్యంబు లేల
కలుగ నట్లుగాన బసుపతియైన పరశివుండు సుముముక్షువుల కెల్లను
పాస్యుం డనుట సకలవేద శాస్త్ర సిద్ధాంతంబు. ౧౨౧

తా. భాట్ట మతస్థులు, కర్మమే సుఖప్రాప్తికిని దుఃఖప్రాప్తికిని కారణముగాని, తద
తిరిక్తముగ దేవుండు వేరే లేఁడందురు.

జీవాత్మ వాదులు జీవుఁడే స్వతంత్రుఁడు గాని, యతని కంటె మరొకఁడు కర్త
లేఁడందురు. కాని విమర్శింపఁగా నీరెండును నసంగతములే.

ఒకఁడు దొంగతనముచేసిన వాఁడని యెంచుకొనుడు. అందునద్ధముగా వచ్చిన ని
యుపరిని జంపెనని యనుకొనుడు. ఇటుల మహాపాప మొనర్చిన నతనికి బ్రభువు రక్షక
భటుల బంపి సంకెలల వేయించి కారాగృహమున బఁడవేసి దుఃఖము గలిగించవున్న
ఆతని పరమాత్మ రూపమైన పాపచుతనిని మరలనట్టి దుష్కార్యంబునకే పురికొల్పి
సంతోషంబును గల్గించును గాని యాదుష్కార్యము నుండి మరలించి దుఃఖంబును గలిగి
చునా? లేదు.

ఒకరాజు నదిలోఁబడి కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నొకఁడు మహాశ్రమపడి యా

డుకొనిపెళ్లి తనప్రాణమును రక్షించుకొనుచు నతనినిగూడ బ్రతికించి వాఁడని యనుకొవ
ఁడు. అతఁడొనర్చి సహిత మాతనికి బహుమతులఁ స్వయముగ జేయగలడా? లేఁడు. రా
జుచేత నతనికిఁ గావలసిన వస్తువుగాని, చివరకు నర్ధరాజ్యముగ్గాని యిప్పింపఁగలఁడు. కా
వున పుణ్యపాప రూపములగు కర్మము లెన్నటికి సుఖదుఃఖములు కలుగఁ జేయవు. ఆపు
ణ్యపాపముల విచారించి శిక్షింపను రక్షింపను బరమేశ్వరుఁడు వేరె యొకఁ డున్నాడని
లంచ వలెను. కర్త లేకయచేతనములగు పాపపుణ్యములు సుఖదుఃఖములను స్వయముగాగ
లుగ జేయవని భావము.

జీవుఁడు గూడ స్వతంత్రుఁడుగాఁడు. అయినచో జీవుఁడు చేసిన పనులకొన్నిఫ
లకంతము లగుటలేదా యని యనవచ్చును. నిజమే. పుట్టుగ్రుడ్డు మార్గమున నడుచును
మార్గము దప్పినొకప్పుడు తనమార్గమున వచ్చునటులను, వజ్రకీటకము, కొయ్య తొలుచును
నొకప్పుడ క్షరాకారముగ దొలచునటులను జీవుండొనర్చునవి యాకస్మికముగ నొకానొ
కటి ఫలించును. అంతమాత్రంబునఁ గర్త గాఁడు.

జీవులు- పశువులు. పశువుల కధిపతి యగుటచేఁ బశుపతియని పరమేశ్వరునకుఁ
బేరువచ్చినది. ఈవిషయమై వేదములు ఘంటా ఘోషముగా వచింపుచున్నవి.

పరమేశ్వరునకుఁ జతుర్వ్యూహములుగలవు. శర్వ- భవ- మృడ- శివ నామముల
చే నొప్పారు. పశుపతియగు పరమేశ్వరుఁడు ప్రపంచోత్పత్తి కాలంబున ప్రజాపతి మొ
దలగు సమస్త భూతాంత ర్యామియై భవరూపంబున సృజింపుచుండును. విష్ణువుమొదలగు
సర్వభూతముల కంతర్యామియై మన్వాదులచే ధర్మశాస్త్రముల రచింపించి సన్మార్గము
నేర్పరచి మృడరూపంబున రక్షింపుచుండును. రుద్రుఁడు- సూర్యుఁడు-అగ్ని, యముఁడు, కా
లము, భూతములు, అనువానియందు దనశక్తి నునిచి తమోగుణంబున హరరూపంబునహ
రించుచుండును. త్రిగుణాతీతుఁడై శివస్వరూపంబున నిత్యముక్తులగు సనకసనందనాది ము
నీంద్రులకును, బొటనవ్రేలంత ప్రమాణము దేహముగల వాలఖిల్యాది సిద్ధులకును, సుప్ర
సన్నుండై యుండును. ఈవిధముగఁ బశుపతియే సర్వప్రపంచమునఁ జతూరూప భేదంబు
న నడిపించుచుండును.

పరశివుఁడే జీవప్రపంచమును సృజించెను గదా? అతనికింత పక్షపాతంబేల? కొంద
ఱిని సుఖవంతులగను, కొందఱి దుఃఖవంతులగను జేయనేలయని సంశయము గలుగవచ్చు
ను. కాని, దానికి జీవులుచేసికొను పుణ్యపాపములే కారణముగాని పరమేశ్వరుఁడు కాఁడ
ని తెలిసికొనవలెను.

అయీశ్వరుఁడొక పశుపాలకుఁడు. పశుపాలకుఁడెటులగోవృష భాదులకుఁ దృణం

బుజేసి నీరువెట్టి త్రాళ్లంగట్టుచు, దనకుఁ గావలసి నపుడు విడుచు చుండునో, అటులే సర్వేశ్వరుఁడు జీవులను పాశంబులను త్రాళ్లబిగించి పుణ్యపాపములను గడ్డినిజేసి తనకటాక్షు మెవనిపైఁ బ్రసరించునో, వానినప్పుడు బంధముక్తులుగాఁ జేయును. గాని,సర్వజను లసుఖ దుఃఖంబులు స్వకర్మకృతంబులు గదలంచి పరమేశ్వరు నిందింపక యాతు భవింపుచు తదనుగ్రహాభిలాషిమై నిరంతరం బర్చించు చుండఁ వలయును.

ఆపరశివునికిఁ గామక్రోధలోభ మోహమద మాత్సర్యములను నరిషడ్వర్గములేదు. ఆకలి, దప్పి,జర, మరణము, శోకము,మోహముఅనుషడూర్ములు లేవు. అన్నమయ ప్రాణమయ, మనోమయ విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ ములను పంచకోశములు లేవు. షట్కోశములుగాని, తాపత్రయములుగాని, ఈషణత్రయములుగాని యాతనికిలేవు. ఇవి యన్నియు జగంబునకుఁ గలవు- దీనికి సాక్షీభూతుఁడై తేజోరూపుడై బ్రహ్మవిష్ణు రుద్ర మహేశ్వర సదాశివాద్యనేక నామంబులు గలిగి షట్త్రింశత్తత్వాధికుడై ముముక్షువుల కెల్లనాతఁడుపాస్యుడై యుండు. ఇదిసమస్త శాస్త్రంబులందుసిద్ధాంతముచే యఁబడినది.

తే. గీ. మోక్షసుఖమట్టి శివయోగ ♦ మునను దక్క
నెట్టిక్రియలను లేకుండు ♦ నెఱిగి బుధులు
సర్వధర్మోత్తమం బైన ♦ శైవధర్మ
మలఘుమతి నాచరింపంగ ♦ వలయు మొదల. ౧౮౨

తా. మోక్షము శివయోగమునసేగాని నితరకర్మలవలన జేకూరదు. కానసర్వధర్మములలో నుత్తమమగు శైవధర్మము నాశ్రయించవలెను

క. ధర్మాతిశయమున నస
త్కర్మము సంక్షీణమగు వి ♦ గత కిల్బిషతం
బేర్మిమయి నున్న నరునకు
నిర్మలశివయోగ మహిమ ♦ నిజముగఁ గల్గున్. ౧౮౩

తా. శివధర్మము లాచరించినగాని, పాపములు నశింపవు. తదనంతరము గాని మానవునికి శివయోగమహిమ బుద్ధికి గోచరింపదు.

—* గురు శిష్య సంవాదము. *—

వ. మఱినజ్ఞాన నాశనకారణంబును శివయోగజ్ఞాన మూలంబును నై

న గురుశిష్య సంవాదంబుగల దదియెట్టిదనిన, నిరంతర శివజ్ఞాన, శివభక్తి, శివధ్యాన, శివవ్రత శివలింగార్చన, పంచవిధ శివయోగ పూర్వక చతుర్విధ యోగాభ్యాస పరాయణుండైన గురునాథు నిదివ్య(శ్రీ)పాద పద్మంబులకుఁ దత్ప్రియ శిష్యుండు సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి, ముకుళిత కరకము లుండఁ గుచు, దేవా! భవత్ప్రసాదంబునఁ గృతార్థుండ నైతి, నిందుకు సందేహంబు లేదైనను మదీయాభిమత ప్రశ్నంబులకు నుత్తరం బవధరింప వలయునని, విన్నవించి యిట్లనియె. ౧౮౪

అ. అజ్ఞాన నాశన మొనరించి శివయోగజ్ఞానముకలుగఁజేయు గురుశిష్య సంవాదముగలదు అట్టిదానిని సాధకుల సులభ బోధకైగ వీంద్రుండిందు వచింపుచున్నాఁడు.

తా. శివజ్ఞానము శివభక్తి- శివధ్యానము- శివవ్రతము- శివలింగార్చనము- అను పంచవిధములయిన శివయోగముచేఁ బ్రకాశించుచు, మంత్ర- లయ-హఠ- రాజయోగ ములను నాల్గుతెరంగులగు యోగంబులభ్యసించి విలసిల్లుచున్న గురునాథుని సమీపము నకు శిష్యుండు చని దోసిలియొగ్గి" మహాత్మా! నేనడు గుప్రశ్నంబులకు సదుత్తరము తీ యవేఁడెద. మీకృపాకటాక్ష ప్రసారమాత్రమున నే కృతార్థుండ నైతినని విన్నవింపఁదొడఁగె.

క. ఎయ్యది చేపట్ట వలయు
నెయ్యది విడువంగ వలయు నెందాఁక మదిన్
నెయ్యమునఁ దత్త్వచింతన
మియ్యఖిలము నాకునాన తిమ్ము మహాత్మా. ౧౮౫

తా. గురువరా! ఏదివదలవలయును! ఏదిస్వీకరింపవలయును? తత్త్వవిచార మెంతవ రకు చేయవలయును? ఇదియంతయు నాకు నానతీయుము.

వ. అనుటయు గురునాథుండు శిష్యున కిట్లనియె. ౧౮౬

అ. గురువిట్లు శిష్యునికిఁ జెప్పఁదొడంగెను.

క. పిండాండ మాదిమఱి బ్ర
హ్మాండము సర్వంబు దెలియు మటజీవాత్మం
డుండు నెలవు గనుఁగొని త

త్పిండాండ మునందునున్న । ప్రియముడుగఁగనొ. ౧౮౭

తా. పిండాండము మొదలు బ్రహ్మాండమువరకుగల సర్వపదార్థములం విచారించిన వుంటుందుచోటును దెలిసికొని పిండాండము నందలి ప్రేమనువిడువ వలయును.

క. పరమాత్మా లోకనత
త్పరుఁడ వగుచు విడువుమంతఁ । దజ్జీవాత్మం
బరమాత్మ లీనతాసు
స్థిరుడవైన లేదొకింత । చింతయునరయన్. ౧౮౮

తా. నీవుపరమాత్మాలోక నపరాయణుఁడవై తన్మయత్వంబునొంది జీవాత్మని వదులుము. పరమాత్మయందు లీనమైనమనస్సు గలనీకిక య్యేవిచారము తోఁబనిలేదు.

—* గురుశిష్య సోదర చర్యాజ్ఞాన విచారము. *—

వ. అనిన శిష్యుం డిట్లనియె. ౧౮౯

తా. అంత శిష్యుఁడిటులఁబల్కె.

సీ. ఎట్టివాఁడు గురుఁడున్ నెట్టిదంబుగ శిష్యు
లెవ్వరు సోదరులెట్టివారు
సంస్తుతింపఁ గఁదగున్ చర్యయెట్టిది పర
మజ్ఞానమెట్టిదిన్ మనమలరఁగ
నానతీ వలయుఁ దన్ త్త్వార్థంబు లును గాఁగ
ననుటయు నతసికిన్ ట్లనియెగురుఁడు
ఎవ్వానియందు నూన్ హింపఁగఁ దనకంటె
ఘనత రంబగు ప్రజ్ఞన్ గలిగియుండు
తే. గీ. వారలందఱు గురువులున్ వంశ్యులెపుడు
జ్ఞానమునఁ దనకంటెనున్ హీనులైన
వారలెల్లను శిష్యులున్ వరసహోద
రులుసమాన విద్యాకలిన్ తులుజగమున. ౧౯౦

తా. మహాత్మా! గురువనఁగా నెటువంటివాఁడు. శిష్యులెట్టివారు? సోదరులనఁగ

పెట్టినారు? చర్యయెట్టిది? ఉత్తమజ్ఞానమెట్టిది? తత్త్వార్థమేమి? పెద్దలెవరిని గురువుగాఁ జెప్పుమన్న గురువు— అతని జూచి శిష్యా! తనకంటె నెక్కువ జ్ఞానులైనవారలందరును గురువులు. వారందరు వందనీయులు. తనకంటె జ్ఞానహీనులగువారందరు శిష్యులు. సమాన విద్యావంతులు సోదరులుసుమా?

క. ప్రకృతి పరనిష్ఠ యెయ్యది
ప్రకటంబుగ నదియచర్యగా బ్రహ్మమయంబీ
సకలంబును ననియు తెలియుట
యకలంకజ్ఞానమదియె యగుదధ్యము గాన్. ౧౯౧

తా. శ్రేష్ఠమగు నిష్ఠయే చర్యయనఁబడు. ఈసర్వము శివుండని తెలియుటయే జ్ఞానంబగు.

—* ఇతరుల కొనర్చు హితాహితకర్మఫల విచారము .*—

వ. అనంతరంబు శిష్యుండు. ౧౯౨

క. ఇతరులకు నరుండు హితా
హితములు గావించి యాతఁ డేలా పొందున్
వితతంబుగ సుఖదుఃఖ
ఫలితముల నిహమునందైనఁ బరమునందైనన్. ౧౯౩

తా. అంతశిష్యుండు గురువునుజూచి గురుదేవా! మానవు లితరులకుఁజేయు పుణ్యపాపకార్యములకు ఫలంబుల పొందుదురా?

తే. గీ. అనినగురు డనియెఁ జిట్టనుడ నన్యులందు
నహితమైన హితంబైన నాచరించి
నట్టికర్మఫలము మీఁద నైననిపుడ
నైన భోక్తవ్య మగుసంశయంబు లేదు. ౧౯౪

తా. అంతగురువు "శిష్యా! నీకిసందియమేల? ఇతరులకొనర్చిన హితాహిత కర్మ ఫలమును వెంటనేగాని, తరువాతగాని, యనుభవింప వలయును. తప్పదు.

సీ. ఒక్కసూత్రంబునఁ బెక్కుమాణిక్యంబు
లున్న చందంబున నుండునొక్క
యాత్మయందు చరంబులైన దేహంబులు
నచరంబులైన దేహంబులట్ల
కావున నద్వైతకారణంబుననట్టి
కర్మఫలంబు నిక్కంబుగాఁగ
బురుషుఁ డనుభవించుఁ బరమాత్మయందు జీ
వాత్మ పొందఁ కైక్యంబుఁ బొంద
తే. గీ. కుండునందాఁక నొకటిపో నొక్కతనువుఁ
బొందితా శుభాశుభకర్మ భోక్తయగును
బహువిధములగు సంసార బంధములను
జిక్కువడు మోక్షమార్గంబుఁ జెందలేక. ౧౯౫

తా. ఒకదారమున ననేక మాణిక్యము లుండినటుల ఒకపరమాత్మయందే చరాచర దేహంబులన్నియు ప్రకాశించుచుండును. సచ్చిదానంద రూపుండగు పరమాత్మయందు జీవుని కైక్యంబు చెందు నంతవరకు నొకతనువును వదలి మరొకతనువు ను గ్రహించుచు శుభాశుభకర్మంబుల ననుభవించుచు సంసారబంధమునబడి మోక్షము బొందలేడు.

—* యోగ ప్రాశస్త్యము. *—

క. అటుగాన దేహముక్తికిఁ
బటుయోగజ్ఞానివగుచుఁ బరమాత్మకుఁ బ్రా
కట జీవాత్మకు నైక్యము
ఘటియింపఁగఁ జేయుమనఘ కడుశీఘ్రముగన్. ౧౯౬

తా. కావున శివయోగ మభ్యసించి జీవాత్మైక్యముచే కృతార్థులగుము.

తే. గీ. గణనలేని మహాపాతకములు చేసి
వివిధ భూతావళులఁ జంపి విశ్వమెల్ల
దగ్ధముగఁ జేసి పొందెడు తత్ఫలంబు
నుత్తమజ్ఞాన బలమున యోగివిడుచు. ౧౯౭

తా. లెక్కలేని మహాపాపంబు లాచరించి యనేక జంతువుల జంపి యాగాదుల వలన పొందెడి మహాఫలము నుత్తమ జ్ఞానమున నొగిపొందును.

శా. యోగజ్ఞానముకంటెఁ బుణ్యము ఫలం బొండేమియుం లేదొగిన్
యోగజ్ఞానము కంటె సన్యాసము మోక్షోపాయముం లేదిలన్
యోగజ్ఞానముకంటె నిశ్చలసుఖం బొండేమియుంగల్గదీ
యోగజ్ఞానుల కంటెఁ బూజ్యులును లేరుద్యద్గతిం జూడఁగాన్.

తా. యోగజ్ఞానముకన్న మిన్నయగు నొక్క పుణ్యంబుగాని మోక్షోపాయము గాని శాశ్వతానందము గాని లేదు. శివయోగజ్ఞానులకంటెఁ బూజ్యులు జగంబునమరొకరు లేరు.

క. ఇది సత్యం బిది సత్యం
బిది పరమ రహస్య మితరు లెల్లగ్రామమునన్
వదలుము యోగజ్ఞానము
పదిలంబుగ నాత్మనిలిపి బ్రతుకుము వత్సా. ౧౯౯

తా. కుమారా! ఇది పరమ రహస్యము. ఇదియే సత్యము. దీనినీవు నభ్యసించుము. ఇతరంబు పరిత్యజింపుము.

క. భువిఁ జెప్పెడు మాటలేటికి
శివలింగమునఁ గలి నిజముఁ జెప్పెద వినుమా!
శివయోగాభ్యాసక్రియ నా
ర్భవపనివడి నియమమనె పరమార్థముగాన్. ౨౦౦

తా. నిజముగా నీశివలింగమునందు చేయునది ప్రమాణపూర్వకముగాఁ జెప్పుచుంటి ఇంతకన్న పరమార్థ సాధకమగు నదియొకటి లేదు.

చ. ఇదిబహుశాస్త్రజాలముల నెన్నినఁ బొసఁగు సారతరార్థమింతయున్
విదితముగాఁగఁ జెప్పితిమి విన్మిక దీనికి నెందునెక్కుడై
నదియొకటింత యుంగలుగ దైనను నీమదిలోననిష్ఠయై
యభ్యసియింపఁ జెప్పు మన్ననతఁ డాకుమారునికి భక్తినిట్లనున్.

తా. ఇదియనేక శాస్త్రములసారాంశము. దీనికంటె నెక్కుడైనది మరింకొకటు

తేమ. నీమనస్సు లోనిష్టమేది యోచవచింపుమన శిష్యుండిట్లనియె.

క. జీవాత్మునిఁ జూడఁ గనరా
దావలఁ బరమాత్ముఁ గానఁ దలఁచియె చక్షు
ర్భావముల కగోచరమగుఁ
గావునఁ దద్భోగ మెట్లు గలుగఁగ నేర్చున్. ౨౦౨

తా. మహాత్మా! గురువరా! జీవాత్మనే చూచుటకు శక్తిలేని నేను, దృష్టులకుఁ గాని, మనస్సునకుఁ గాని, యగోచరుఁడగు పరమాత్మనెట్లుగాంచుదును ఆవిషయమును, తెలిపినన్ను సంసార బంధమునుండి తొలగింపు మన్న గురుండిట్లనియె.

క. అనుటయు గురుఁడిట్లను శి
ష్యుని తోడన్ శ్రవణ మననశుద్ధ నిదిధ్యా
సనములు మూఁడును దగు సా
ధనములగున్ సాధ్యమునకుఁ దత్త్వజ్ఞునకున్. ౨౦౩

తా. శిష్యా! మంచిప్రశ్న నడిగితివి. ఆపరమాత్మను తెలిసికొనుటకు శ్రవణ మనన నిది ధ్యాసలని మూడుసాధనములు గలవు.

క. శ్రవణంబున మననమ్మగు
ద్వివిధంబునఁ గల్గుమతినిది ధ్యాసనమీ
త్రివిధంబు నాత్మదర్శన
మపుటకు హేతువని చెప్పి రార్యులు జగతిన్. ౨౦౪

తా. నిరంతరము పరమేశ్వరుఁ డిట్టివాఁడని వినుటచేత మననము గలుగును. ఈ రెంటిచేతనిది ధ్యాసము చేకూరును. అందువలన నాత్మగన్పించును.

వ. అది యెట్లనిన. ౨౦౫

తా. అదియెటు లనఁగ.

చ. శ్రవణము వేదవాక్యములఁ సమ్మతి విన్కి-తదర్థశాస్త్రసం
భవపటు యుక్తులామననఁ భావము రెంటఁ నెఱింగి ధ్యేయవ
స్తువును గురూక్త మార్గమునఁ సుస్థితిఁ జింతనచేత ధ్యానమీ
త్రివిధమునన్ నిరూఢుఁడగుఁ ధీరుఁడు గాంచు శివస్వరూపమున్

తా. శ్రవణమన వేదవచనములఁ బ్రియముతో వినుట. మననమన - వేదశాస్త్రార్థములఁ బలుమారు తలంచుట. నిదిధ్యాసమన శ్రవణ మననంబులచే నెఱిఁగిన ధ్యేయవస్తువును గురువుచెప్పిన చొప్పున ధ్యానము చేయుట. ఈమూడిటి యందును కార్యసిద్ధిపొందినవాఁడు శివస్వరూపమును గాంచును.

వ. అదియునుం గాక. ౨౦౭

తా. మఱియు,

తే. గీ. సిద్ధరసవశమున నినుము శీఘ్రమున సు
వర్ణమగు భాతి సద్గురుల్ వశతఁ దన్నుఁ
దానకనుఁ గొని యాత్ముండు తన్మయమును
బొందుఁ గడువేగ మునను నద్భుతము గాఁగ. ౨౦౮

తా. పరసువేది వలన యినుము బంగార మగునట్టుల గురువుపదేశించిన విధంబున దన్ను దాను దెలిసికొని జీవుండు పరశివస్వరూపంబు నొందును.

క. క్రమమున బహుకర్మపరి
భ్రమహేతువు లైనగురులు పరఁగఁ దఱుచు లో
కమునం బునరావృత్తి ప
దమునకుఁ గారణము గారె తలపో యఁగన్. ౨౦౯

తా. కర్మమార్గమును బోధించు గురువులు లోకంబున ననేకులుగలరు. వారుపున రావృత్తికిఁ గారణ భూతులు. అనఁగాఁ గర్మల నాచరించిన వెంటనే తత్ఫలములను స్వర్గలోకమునఁ బొంది పుణ్యక్షీణము కాఁగానే తిరిగి లోకంబున జన్మించుదురని భావము.

ఉ. వారక మోక్షకాంక్ష గలవారికి వారలతోడి దేశికుల్
ధారుణి నాత్మ యందశివ దర్శన నిర్మల బుద్ధిమైనసా
ధారణ కారణం బయిన ధన్యుఁడు గల్గినయేనతండు వి
స్తారత తత్త్వ భావుఁడగు సద్గురు నాథుఁడు వంద్యుఁ డెల్లెడన్.

తా. మోక్షమును గోరువారికి వారలతోఁ బనియేమి. ఆత్మయందే శివదర్శనము గలుగఁజేసిన మహానుభావుఁ డెల్లకాలము వందనీయుఁడు.

——* మాయా విచారము *——

సీ. అని గురుండాన తిచ్చిన శిష్యుఁడిట్లను
మాయయెట్టిగతి నుండుఁ మహిత చరిత
తద్విలక్షణమైనట్టి తత్త్వమెయ్యది తద
తీతమెయ్యది యైనట్టి దేటపడఁగఁ
గలదేని నదియును గదియింప వలయునా
కనుటయు శ్రీగురుం డతనితోడ
ననియె నీయడిగినట్టి యర్థంబు గంభీర
మెంతయు లెస్స ము న్నిట్టి మహాత్ము
తే. గీ. లైనసుజ్ఞాన నిరతులు చేవనూన
భంగిఁ జెప్పఁగఁ బడియెఁ దత్త్వరత వినుము
ధరణి మొదలైన పంచ భూతములు మాయ
తద్విలక్షణ జీవాత్మ తత్త్వ మొనరు. ౨౧౧

తా. అనివచింపగా శిష్యుండు గురువును జూచి మహానుభావా! మాయ యనఁగా నెట్టిది? ఏవిధముగానుండును? దానినతిక్రమించిన తత్త్వమేది? దానికంటె విలక్షణమైనది యేది? అట్టి దేది గ్రైనదుండిన నాకు సచింపుమనఁగ- గురువు శిష్యుని ప్రేమతో జూచి, వత్సా నీవడిగిన ప్రశ్న మెంతయు బాగుగనున్నది. అదియతి గంభీరార్థము గలది. ముందుమహాత్ములైన సుజ్ఞానులుదానిని జెప్పియుండిరి. అదివచించెద. శ్రద్ధాళుఁడవైయాలింపుము. పృథివి. ఉదకము— తేజస్సువాయువు—ఆకాశమునను పంచభూతములును మాయ యనఁబడును. దీనికంటె వేరైనది జీవాత్మతత్త్వమని తెలియవలయును.

తే. గీ. అదిమనశ్శక్తి యంద్రు తత్త్వార్థ విదులు
తన్మనోంతము లైన తత్త్వంబు లెల్లఁ
గడచి యింద్రియాతీతుఁడై గరిమ మీరసి
పరమ పదుఁడై వెలుంగును బరశివుఁడు. ౨౧౨

తా. తత్త్వవేత్తలుదానిని మనశ్శక్తి యనిచెప్పుదురు. మనస్తత్త్వము చివర గలయా నానారుతత్త్వములను వదిలి యింద్రియాతీతుఁడై వెలింగెడి వాఁడు పరశివుండు.

క. స్వానుభవంబున నపరిమి

తానందము గ్రందుకొనఁగ నాపరమాత్ముం
డైన శివు నెఱుఁగుచుం ద
ల్లీనుఁడ వై సుఖివి గమ్ము లీలఁ గుమారా. ౨౧౩

తా. స్వానుభవంబున నానందరూపుండగు పరశివుని నెఱింగి యాతనియందు లీన

మైన మనస్సుగలిగి శాశ్వత సుఖంబును బొందుము.

—: శివాశివాది నామంబులుగల వస్తు విచారము:—

వ. అనిననిని శిష్యుండు దేవా! శివంబును, నశివంబునగు-శివాశివ పర
మాత్మకంబును- కేవలంబును సహజానందంబు ననఁదగు నవియె
వ్వి,యవ్విధంబు నాన తీనలయునని విన్నవించిన తనీయాంచిత ప్ర
జ్ఞా విశేషంబునకు నెంతయు సంతసించి గురునాథుం డిట్లనియె.

తా. అంతశిష్యుండు" గురువరా! శివము- అశివము శివాశివ పరమాత్మ కేవలము

సహజానందమునను నవియెవ్వి! తెలియఁజెప్పుమన గురుం డిట్లనియె.

క. శక్తి మహామాయయగున్
శక్తిపు స్వాంతము నెఱుఁగు సచరాచరము
వ్యక్త జగజ్జాలము శివ
శక్తిమయంబయ్యె ననఘ సకలము నరయన్. ౨౧౪

తా. శిష్యా! శక్తియే మహామాయ. శక్తిపై వెలింగెడి వాఁడు శివుండు. ఈచరా

చర ప్రపంచమంతయు శివశక్త్యాత్మకము.

క. విను పుణ్యంబును స్వర్గం
బును మోక్షంబును శివుండు మును శుభము సుఖం
బును నిష్ప్రపంచకంబును
ననునీయేడును శివాహ్వయములై యుండున్. ౨౧౫

తా. పుణ్యము- స్వర్గము- మోక్షము- శివుండు- శుభము- సుఖము- నిష్ప్రపంచ

ము- ఈయేడును శివమును పేరుగలవి.

క. మునుకొని దురితము దుర్గతి
యును మఱి బంధంబు శక్తి యనున శుభముఁగ

న్గాన దుఃఖంబు ప్రపంచము
ననఁగాన య్యేఁమనయ్యె నశివాహ్వాయముల్. ౨౧౭

తా. దురితము- దుర్గతి-బంధము-శక్తి-అశుభము- దుఃఖము ప్రపంచమునను నీరసే డను- అశివము- లను పేర్లుగలవి.

తే. గీ. శక్త్యతీతంబు శివమయ్యె శక్తియశివ
మయ్యె నారెంటికిని పరంబైనదావి
కారణంబై నది యనామకంబనంగ
నవిదితంబయ్యె విమల విచారవినుము. ౨౧౮

తా. శక్తికంటె నతీతమైనది శివమనిచెప్పబడును. శక్తియ శివస్వరూపము. ఈ రెంటికిని బరంబై మూలకారణమై నామరహితమై సుప్రసిద్ధమై పరశివతత్వంబు వెలుగు చుండును.

తే. గీ. ఇదియ కొందఱు సప్తమపదమయనియు
గరిమఁ గొందఱు షడ్వింశకంబనియును
వేఱె కొందఱు తత్త్వార్థకవిమలు నాల్గు
తొమ్మిదుల మీఁద నని చెప్పరదురు క్రమమున. ౨౧౯

తా. దీనికొందఱు సప్తమపదమనియు- షడ్వింశమనియు- షట్త్రింశత్తత్వాత్మకమనియు- క్రమముగా జెప్పుదురు.

వ. మఱియు నదియ పరతత్త్వంబును ధ్యానధ్యేయ వివర్జితంబును నిరాశ్రయంబును నిరాలంబంబును నిష్కళంకంబును కేవల సహజానందంబును, వినాశోత్పత్తి వివర్జితంబును, నప్రమాణంబును, ననాకారంబును, బరబ్రహ్మంబును నని బ్రహ్మవిదులెఱుంగుదురని గురుస్వామికి శిష్యుండిట్లనియె. జగద్వ్యాపారంబు సత్పురుషులకైన నతి దుస్తరంబని తలంచెద. తత్సుఖోపాయం బానతీవలయు ననుటయు గురుప్రభుండిట్లనియె. ౨౨౦

తా. దీనిని నానంద స్వరూపంబుగను- వినాశోత్పత్తిరహితముగను- పరశివ త

త్త్వంబుగను బ్రహ్మవేత్తలు గచింతురగన శిష్యుండు గురువుని జూచి దేవా? తామువచిం
చిన యస్మృతి వాక్యముల నాలించి యానందంబు నతిక్రమింపరాదంబు గాదని పెద్దలువచిం
తురు. అందుకు సుఖోపాయంబేదెయ్యైన నుండిన వచించి యీభక్తుని దరింపఁ జేయుమని
ప్రార్థింప నాతఁడు కృపాళుఁడై యిట్లనియె.

క. వ్యాపారాంతరము స్వభా
వ్యాపరిమిత నిత్యసౌఖ్య ॥ మని చెప్పఁగనే
లా పరసుఖము ప్రపంచ
వ్యాపార ప్రభవమెల్ల ॥ యనితలఁపనగున్. ౧౧౧

తా. వత్సా! జగద్వ్యాపారమున సుఖంబు లేదనియు- వ్యాపారాంతరము గలద
నియు వచింపనేల? ప్రపంచ వ్యాపార ప్రభవమైన దంతయు సుఖంబుగనె భావింపుము·

ఆ. వె. తలఁచి సుఖివిగమ్ము ॥ ధన్యాత్మ యనవుఁడు
శిష్యుఁడధిక వినయ ॥ శీలుఁడగుచు
ననియెగురుల వాక్య ॥ మునకునుకంగోర్కి
గాదయయినను నటు కేగింగి వలయు. ౧౧౨

తా. ఇటులఁ దలఁచి సుఖవంతుఁడవు గమ్మన శిష్యుండు గురూత్తమా! ప్రపంచం
బు కల్పితంబని చెప్పుచున్నారు గదా?

క. సిక్కముఁగ బ్రపంచ సుఖ
మెక్కడ సర్వంబు నతిశ ॥ యించిన బ్రహ్మ
మెక్కడ యని మదిదలఁచెద
నొక్కట నీసంశయంబు ॥ నుడిగింపఁ దగున్. ౧౧౩

తా. నిజము విచారింపఁగా ప్రపంచ సుఖమెచ్చట! సమస్తమును నతిక్రమించివె
లుంగుచున్న పరశివుం డెక్కడ? కల్పిత ప్రపంచ సుఖంబునకు- పరశివానందంబునకు
(బర్వత పరమాణువులంత భేదంబు గన్పించెడి. ఈసంశయమువిచ్ఛేదము చేయుమనగురుండి
ట్లనియె.

వ. అనిన విని గురు నాథుండు "సర్వం కల్పితం బ్రహ్మ" యను వా
క్యంబు శృతి గతంబగుటం జేసి స్వభావంబున బ్రహ్మ ప్రపంచం

బులకు భేదంబు లేదు. జీవాత్మ పరమాత్మ భేదంబజ్ఞాన వశంబున గలిగిన యట్లు బ్రహ్మప్రపంచంబగుఁ గావున నది విద్వజ్జనంబులకు గలుగదు. దూర దృష్టికి సూత్రంబు వంటు సర్ప భ్రమంబును నెండ మావులయందు జలభ్రమంబును శుక్తియందు రజతభ్రమంబును బుట్టిన యట్లు కాదె పరబ్రహ్మంబునందు దృశ్య భావంబనుటయు శిష్యుం డట్లనియె. ౧౧౮

తా. వత్సా! "సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ" యని శ్రుతి వచించు చున్నది. వస్తుతః బ్రహ్మ ప్రపంచములకు భేదంబులేదు జీవాత్మ భేదంబు నజ్ఞానంబున గలిగిన విధంబున బ్రహ్మ ప్రపంచ భేదంబునజ్ఞులకు గలుగు, పండితులకు జనింపదు. పరశివ స్వరూపంబునందు ప్రపంచ భ్రాంతి రజ్జుసర్ప భ్రాంతివలె వలెను గొందటికి జనించును. అంతియే గానియథార్థముగా లేదన శిష్యుం డిట్లనియె.

——* మృత్యు లక్షణ విచారము *.——

సీ. సురలును దైత్యులు♦ నరులును మొదలైన
సర్వశరీరులు♦ జగతి మృత్యు
వశులని సద్బుధ♦ వర్యులువలన వి
నఁగఁబడు నట్టిదం♦ దంబు మృత్యు
లక్షణంబునిశఁ బ్ర♦ త్యక్ష మా సి వ్వగఁ
డాగురుండిట్లను♦ నతెసకేలుమి
మెఱయంగ నోతండ్రి♦ మేలంతెయును శోభ
సము సీవడిగిన ప్ర♦ శ్నము మహోత్త
తే. గీ. రంబు పూర్వవిపశ్చిదు♦ క్తంబు మోక్ష
మిచ్ఛయించిన వారల♦ కెల్ల నెఱుఁగఁ
దగిన యదియోగవినుతంబు♦ దాని నెఱుఁగఁ
జెప్పెదమునీకు నవధాన♦ మొప్పవినుము. ౧౧౯

తా. గురువరా! దేవతలు- రాక్షసులు— మానవులు మొదలగు సర్వ ప్రాణులును మృత్యువు నోటబడు దురని తమబోటి పెద్దలువచింతురు. అమృత్యు లక్షణమును గొంచె

ము వివరింపుఁడనిన, ప్రత్యక్ష మహేశ్వరునివోలె వెలుంగుచున్న నాగురుండు-శంద్రా! నీవ డిగినవిషయ మత్యుత్తమము. మోక్షము నభిలషించిన వారెల్లను తెలిసికొనఁదగిన విషయము. దానినివచించెద వినుము.

క. మృత్యువనఁగ సంసారము
సత్యంబుగ దీఁగడవఁ శక్యముగాదే
కృత్యముల నెట్టివారికి
నత్యంతము దుఃఖహేతు వన్నెల్లపురుషుల్. ౨౨౬

తా. అత్యంత దుఃఖహేతువగు నీసంసారము గడువ నేరికి శక్యము గాదు. మృత్యువనఁగా నీసంసారమే సుమా?

క. ఐవననూన శివజ్ఞా
నానందరతి నిర్మలాత్ముఁ లైన కృతార్థుం
డేనాఁటనైన వెఱవఁ
డేనః పరిపూర్ణమైన యీసంసృతికిన్. ౨౨౭

తా. పాపభూయిష్ఠ మగు నీసంసారమును జూచి శివజ్ఞానమున నిర్మలమైన మనస్సు గలవార లెన్నటికిని భయపడరు.

వ. బ్రహ్మజ్ఞుండు గానివాఁడు నిరంతరంబు సంసారంబు వలననుండి సంసారంబునుం బొందుచుండు- "మృత్యోస్స మృత్యుమాప్నోతి" యను శ్రుతి యథార్థంబుగాన మఱియిట్టి సంసారులకుఁ గలుగు దుఃఖంబును జన్మప్రతిక్నతినివృత్తియు దోషంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును ధర్మాధర్మంబులుఁగూడ సంసారలక్షణంబగు తద్దుఃఖంబిరువదియొక్క భేదంబులుగలిగియుండు, నెట్లనఁ. శరీరంబు త్వక్చక్షుఃశ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణ మనంబులను యింద్రియంబు లాఱును, శబ్దస్పర్శ రూపరస గంధమనంబులను విషయంబు లాఱును, తద్బుద్ధులాఱును, సుఖంబును దుఃఖంబునని చెప్పంబడు నదియునుంగాక. ౨౨౮

తా. బ్రహ్మము దెలియఁ జేరని వాఁడు "మృత్యోస్స మృత్యు మాప్నోతి" యను శ్రుతి చెప్పిన నొకజన్మమునుండి మఱొక జన్మము బొందుచుండును. వీరికిఁ గలుగు దుఃఖము- మి

థ్యాజ్ఞానము- ధర్మాధర్మములు-సంసార లక్షణము. ఈసంసారమందలి దుఃఖము- శరీరము-త్వక్చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వాఘ్రాణ మనస్సు లారును శబ్ద స్పర్శ రూపరసగంధ మనంబులు- ఆరును, తద్బుద్ధు లారును- సుఖదుఃఖములు రెండును కలిసి మొత్త మిరువది యొకవిధంబున గలుగు చుండును.

సీ. మొదలు మిథ్యాజ్ఞాన ♦ మున సంభవించురా
గంబును ద్వేషంబుఁ ♦ గ్రమముతోడ
నారెంటివలన ధ ♦ ర్మాధర్మములు గల్గు
నందుజన్మ ప్రాప్తి ♦ యగురయమునఁ
దన్నిమిత్తము సం ♦ తతమును దేహిదుః
ఖము గొందునట్టి దుః ♦ ఖము వినాశ
మగుట యెట్లన్న మి ♦ థ్యా జ్ఞానసంక్షయం
బున దేహులకు దోష ♦ ముక్తి యగును
ఆ. వె. దోషముక్తి యైనఁ ♦ దొలఁగు ధర్మాధర్మ
చయములవి దొలంగ ♦ జన్మముడుగు
జన్మముడిగెనేనిఁ జర్చింప నెత్తఱి
నైన దుఃఖమించుకైన లేదు. ౧౨౯

తా. మొట్టమొదట మిథ్యాజ్ఞానము- అందువలన రాగద్వేషములును- దానివలన ధర్మాధర్మములును, దానిచే జన్మమును, దానిచేత దుఃఖములును ప్రాణులు పొందు చుందురు. కాన మిథ్యా జ్ఞానము మొదట నశించినచో దాని వలన జనించిన సమస్తమును నశించును.

క. సమధిక శాఖాన్విత వృ
క్షము మూలము దెగినఁగూలు ♦ గతిమిథ్యాజ్ఞా
నము హతమైనను సంసా
ర మహాదుఃఖంబు దృఢత ♦ రంబుగఁ బొలియుఁగా. ౧౩౦

తా. అనేక శాఖాఫల పుష్పాదులచే నొప్పారు మహా వృక్షము మూలము నరికిన నంతయూ నశించునటుల మిథ్యాజ్ఞానము నశించిన సర్వదుఃఖములు నశించును.

ఆ. వె. అప్పుడుగాదె దేహి । కపవర్గ సంప్రాప్తి
గల్గునీవు నీప్ర । కార మెల్ల
సారమతి నెఱింగి । సంసార వారిధి
యతుల మోక్షతీర । మాశ్రయింపు. ౨౩౧

తా. అప్పుడుగాని దేహికి మోక్షము గలుగదు. కాన నీవిది యంతయుఁ గుర్తెఱిఁగి యీసంసార మహాసముద్ర తీరము నాశ్రయింపుము.

వ. అనవుఁడు. ౨౩౨

తా. అదియుం గాక.

తే. గీ. హానియెద్ది మహాలాభ । మనఁగ నెద్ది
కలిత సుగతి ప్రదంబైన । కర్మమెద్ది
యొనర నెద్ది యుత్కృష్ట ప్ర । యోజనంబు
దేవ యీసర్వమును నాన । తీవె నాకు. ౨౩౩

తా. అనశిష్యుండు మహాత్మా! ఏమార్గమున లాభము గలుగును? ఏమార్గము నాశ్రయించిన హానిగలుగును? ఏదిసుకృతి గలుగఁ జేయును? ఎయ్యది యన్నిటి యందునుత్కృష్టమైనది. దీనినంతయుఁ దెలియఁ జెప్పుము.

వ. అనిన శిష్యునకు శ్రీగురుం డిట్లనియె. ౨౩౪

తా. అనశిష్యునకు గురుం డిట్లనియె.

క. యోగాభ్యాస మునకును
ద్యోగించు తలంపులేక । దుస్సంసారే
చ్ఛాగతిఁ గాలము పుచ్చుటఁ
బోగురుతుగ హానియండ్రు । బుధవరు లనఘా. ౨౩౫

తా. వత్సా? అన్నిటిలో యోగమార్గ మత్యుత్తమము. ఈయోగంబు నభ్యసింపక సంసారేచ్ఛాపరతంత్రుఁడై కాలంబును వెళ్లించుటయే హాని యందురు.

క. ప్రాణము లహర్నిశముసం
క్షీణములై వెడలు దేహి । కిక్షణ మైనం

ప్రాణా యామంబునఁ ద
త్ప్రాణా నిలరక్షణము గ। దా లాభమగున్. ౨౩౬

తా. దేహులకు ప్రాణములు క్షీణించి దేహము నుండి వెడలి పోవు చుండును. ఆ సమయమున క్షణకాలమైనను ప్రాణమును నిలుపలేఁడు. ప్రాణాయామము నభ్యసించి నచోఁ ప్రాణవాయువును లేవకుండ నిలుపుటకు సమర్థు లగుదురు. కావునఁ ప్రాణవాయు రక్షణమే లాభమని చెప్పఁ బడును.

క. సంకల్ప వికల్పములే
వంకం బొరయంగ నీక। వైరాగ్య నిరా
తంక మతిఁజేయు కర్మము
గొంకక సుగతి ప్రదంబ। గున్ విమలాత్మా. ౨౩౭

తా. వైరాగ్యము గలిగి సంకల్ప వికల్పములు లేక చేయు కర్మమే సుగతికిఁ గారణ మగును.

క. ఈజగతి నన్యములగు ప్ర
యోజనములు చూడ నప్ర। యోజనములు వి
భ్రాజితముగఁ బరమైన ప్ర
యోజన మూహింపఁగా మ। నోన్మని యయ్యెన్. ౨౩౮

తా. విచారింపఁగా నితరప్రయోజనము లన్నియు నిరర్థకములు. నీచములు. మనోన్మని యొకటిమాత్ర మన్నిటి కంటె నుత్కృష్ట మైనది.

వ. అట్టి మనోన్మని సౌఖ్యం బహర్నిశంబును, శివయోగాభ్యాస పాటవంబున జీవునకుం గలుగు, నందాఁక జన్మజరామరణ స్వర్గనరక దుఃఖాస్పదంబైన బహువిధకర్మ బంధంబు విరుగడ గాదనవుఁడు శిష్యుం డిట్లనియె, నద్వయుండును నతిస్వచ్ఛుండును నైన యాత్మయం డెట్లు దుఃఖియగు, నెట్లు సుఖియగు నేమిటం బద్ధుండగు నేమిట ముక్తుండగు నిత్తెఱంగు నాకెఱింగింప వలయునని విన్నవించిన నతనికి గురునాథుం డిట్లనియె ౨౩౯

తా. ఆనన్దోన్మనీ సౌఖ్యము రాత్రింబవలు శివ యోగాభ్యాస మునఁ గానిదే కూడదు. అది చేకూరినగాని జన్మ జరామరణాదుల వలన వచ్చుదుఃఖము నశింపదు. కర్మబంధము తెగదన, శిష్యుండు స్వామీ! పరమాత్మ నిర్మలుఁడు గదా? అతనికి దుఃఖము గాని, సుఖముగాని, కలుగుటకుఁ గారణమేమి? అతఁడు దేనివలన బద్ధుఁడగును? దేనివలన ముక్తుఁడగును వచింపుమన గురుండిట్లనియె.

క. విమల స్ఫాటిక మాణి
క్యము వివిధోపాధి వశత । నట్లన యగుచం
దమునం ద్రితనూపాధివ
శము నన్గుణియయ్యె నాత్మ । చెప్పంగన్. ౧౪౦

తా. స్ఫటికమణితనదగ్గరపెట్టినకాంతిగలవస్తువుంచినతనకాంతినివదిలియెట్టి కాంతినిస్వీకరించినటులనిర్మలుఁడగుపరమాత్మయుఁదనుత్రయవశముగనాయాగుణంబులఁగ్రహించుచుండును.

* తనుత్రయ విచారము. *

వ. స్థూల సూక్ష్మకారణ భేదంబులుగల తనుత్రయ లక్షణం బెట్టిద నిన స్థూలశరీరంబు నానాగుణ భరిత పంచ మహాభూత సంభరితంబై భోగాగారంబై యుండు. సూక్ష్మాంగంబు పంచీకృత గగన ముఖ సముద్భవంబును పంచ ప్రాణ లింగాత్మకంబును భోగపాత్రంబు నై యుండు. కారణతను వైన నవాచ్యమహనీయ యనాద్య విద్యయని చెప్పంబడు నీ యుపాధిత్రయంబునకు నసన్యంబై యేకంబైన పరబ్రహ్మంబును దలంపుచుండు తత్వజ్ఞుండు. ౧౪౧

తా. తనువులు స్థూలమని- సూక్ష్మమని-కారణమని-త్రివిధము. స్థూలశరీరముభూతపంచకముతోఁ గూడికొని సర్వభోగంబు లనుభవించుటకు నిలయము. సూక్ష్మశరీరము- ఆకాశాదులచేఁ బంచీకృతమై పంచప్రాణ లింగస్వరూపమై భోగపాత్రమై వెలయును. కారణ శరీర మనిర్వచనీయమై యనాద్య విద్య యని చెప్పంబడును. తత్వజ్ఞుఁ డీయుపాధిత్రయాతీతమగు పరమాత్మను ధ్యానించు చుండును.

మ. పురసంజ్ఞం బరఁగుం శరీరము । పురంబు న్బ్రహ్మఁడు నిభ్భంగినే
పురుషుం డైన నెట్టింగి బ్రహ్మ । మయి సద్బోధోజ్జ్వల ద్వహ్నిచే

సరిదగ్ధంబులుగా నొనర్చి విగతే । చ్ఛాద్వేష యత్నాది వి
స్ఫురితుండై త్రిపురాంతకుండగుఁ । గదా పోలింప నాతండిలన్.

తా. శరీరమునకు- పురమని పేరు. మూడు శరీరములకు- త్రిపురములని పేర్లు. ఈ రీతిగ నేపుర్షుండైనను దెలిసికొని రాగద్వేషాదుల వదిలి శివజ్ఞానాగ్నిచేవానిని దహింప జేసి త్రిపురాంత కుండను నామంబు వహింప వలయును.

ఉ. వేయును నేటికిన్వినుమి । వేకని ధీ! పురుషుండ నాద్య వి
ద్యాయుతుఁడైన వాఁడయిక । దాకను బద్ధుఁడుఁబోలెఁదోఁచుఁదా
నే యెడఁదద్వి ముక్తుఁడగు । నేని స్వభావమునన్ విముక్తుఁ డి
ట్లా యమల ప్రబోధ విధ । మంతయు శీఘ్రము గల్గుయోగికిన్.

తా. వేయిమాటలేల; వత్సా. వినుము- పురుషుఁడ నాది యగు నవిద్యచేఁ గూడి కొని బద్ధునివోలె దోఁచుచుండును. కానియథార్థముగా నాతఁడువిముక్తుఁ డేసుమీ? దీని నంతయు శివయోగులు శీఘ్రముగఁ దెలిసి కొందురు.

క. శంకరమగు పరశివయో
గాంకురిత సుఖామృతము న । నాత్మన విద్యా
పంకముఁ బోఁగడిగిన యక
లంకాత్ముఁడు పొందు మోక్ష । లక్ష్మిన్ వత్సా. ౨౪౪

తా. ఎవడు శివయోగ జ్ఞానామృతమున, ఆత్మగల యవిద్యా పంకమును గడిగి వేయునో, ఆతఁడు మోక్షంబు జెందును.

వ అని యివ్విధంబున. ౨౪౫

తా. ఈప్రకారముగ.

ఉ. శ్రీగురుఁడాన తిచ్చుటయు । శిష్యుఁడ శేష రహస్యయోగ శా
స్త్రాగమ నిర్ణయార్థ విదు । డై చెలువొందె నపారచిత్సుఖా
సాగర మగ్న మానసల । సచ్ఛినయోగ విచిత్ర సౌఖ్య సం
భోగ వినోద మోద పరి । పూర్ణకళాసము దీర్ణమూర్తియై. ౨౪౬

తా. గురు వుపదేశించిన విధంబున శిష్యుండు తెలిసి కొని యోగశాస్త్ర రహస్యముల గుర్తెరిగి చిదానందరస నిమగ్నుఁడై శివయోగియై ముక్తి నొందెను.

క. కావున సద్గురు వరపద
సేవా నిరతులకు గలుగు । చిన్మయలీలం
గేవల నిత్యానందము
జీవన్ముక్తి ప్రదైక । శివయోగమునన్. ౧౮౭

తా. కాన నెవరు గురుపాదపద్మ సేవానిరతులై మెలంగుదురో, వారికి జీవన్ముక్తి నొసంగు శివయోగమున నిత్యానందము ప్రాప్తించును.

క. శివయోగ పరాయణులై
ప్రవిమల చారిత్రులైన । భవ్యాత్ములకున్
వివిధైశ్వర్య ప్రదుఁడౌ
శివుఁడు వెసఁబ్రసన్నుఁడౌట । సిద్ధంబుగదా. ౧౮౮

తా. ఎవరు శివయోగ మందాసక్తులో ఎవరు సచ్చరిత్రులో వారి కందఱికి శివుండు ప్రసన్నుఁడై యైశ్వర్యంబు లొసంగును.

క. శివయోగము బోలంగా
భువినే కృత్యములు లేవు । బుధులట్లగుటన్
శివయోగాభ్యాసముచే
యవలయు సద్గురు కృపా । సమన్వితు లగుచున్. ౧౮౯

తా. భూమియందు శివయోగముతోఁ దుల్యమగునది మఱొకటి లేదు. కావున గురుకృపాపాత్రులై శివయోగ మభ్యసింప వలయును.

—— యోగ విచారము ——

వ. అట్టి యోగాభ్యాస క్రమం బెట్టిదనిన యోగంబు నాల్గు విధంబులై మంత్ర లయ హఠరాజ యోగంబులనం బరగు దత్ప్రకారంబు సర్వంబును బూర్వంబున శివప్రబోధిత సిద్ధ మునీంద్రసమ్మతంబై యొప్పుచుండు.

తా. ఆయోగ విధానం బెట్టులన. యోగంబులు మంత్ర యోగమని- లయయో

గమని- హఠయోగమని- రాజయోగమని నాలుగు విధములు. తద్విధాన మంత్రయోగంబు పూర్వకాలంబున శివుండు సిద్ధులకు వచించె. దానిని వచించెద.

ఆ. వె. ప్రణవమైన నక్ష ♦ ర ద్వయంబైన ష
డక్షరంబయైన ♦ నక్షరాష్ట
కంబయైన మోక్ష ♦ గరిమకై సతతంబు
మదిఁ జపించు నతఁడు ♦ మంత్రయోగి. ౨౫౧

తా. ఒక్క ప్రణవము గాని, రెండక్షరముల మంత్రమును గాని, షడక్షరీ మహామంత్రము గాని, అష్టాక్షరీ మంత్రమును గాని మోక్షమునకై యెవఁడు జపించునో, వాఁడు మంత్రయోగి యనబడును. ఇదియే మనుయోగము.

మ. ఎనయన్వాయు మనోయుతంబుగ నిజ ♦ ధ్యేయ స్థలంబందునై
ననుగా దేహ ననాహతాహ్వయ మహా ♦ నాదంబు నందైన నె
వ్వని చిత్తంబు ప్రపంచ వర్తన మొగిన్ ♦ వర్జించి లీనంబగున్
వినుతింపన్ లయయోగి యాతఁడు గదా ♦ విశ్వాభిరాముండలిన్.

తా. ఎవఁడు తనచిత్తమును ప్రపంచవ్యాపారము నుండి మరలించి, అనాహత మహానాదంబు నందుగాని తాను ధ్యానింపఁ దలచిన స్థలంబు నందుగాని వాయు మనోయుక్తంబుగా నిల్పి లీనము చేయునో, ఆతఁడు లయయోగి యనబడును. ఇదియే లయయోగము.

సీ. అష్టాంగ మార్గము ♦ నందు నాసన బంధ
కరణ ముద్రాభ్యాస ♦ విరతినైనఁ
గేవల కుంభక ♦ క్రియనైన వాయువు
వశమగు చుండు నె ♦ వ్వనికి నతఁడు
హఠయోగి యనఁదగు ♦ నటులక్ష్యములు మూఁట
బ్రహ్మ సాక్షాత్కార ♦ భరితుఁడైన
యుజ్జ్వలాత్ముఁడు రాజ ♦ యోగియనా వెలసియు
జ్ఞానము నాదైన ♦ మానసంబు
తే. గీ. వృత్తి రహితమై యుండు నే ♦ యుత్తమునకు
నాతఁడును రాజయోగిజ్ఞుఁ ♦ డనఁగ వెలయు

నుత్తరోత్తర వైశిష్ట్య । మొలయ నెపుడు
యోగములు నాలుగై యుండు । నోలిసిల్లు. ౨౫౩

తా. ఆసన బంధకరణ ముద్రాభ్యాస ములచే గాని, కేవల కుంభక మార్గమునగాని, ఎవనికి వాయువు స్వాధీనమగు చుండునో, వాడు హఠయోగి యనఁబడును. లక్ష్య త్రయము నందును నెవనికి బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము గల్గుచుండునో, అతఁడు రాజయోగి. జ్ఞానము నందును నెవనిమానసము వృత్తి రహితము-అనఁగాఁ జలించక తదేక నిష్ఠలో నుండునో అతఁడును రాజ యోగజ్ఞుఁడనఁ బడును. ఈయోగముల నాల్గింటిలో మంత్రయోగముకన్న లయయోగము, లయయోగము కన్న హఠయోగమును- హఠ యోగము కన్న రాజయోగమును శ్రేష్ఠములు.

* రాజయోగ మహిమ. *

వ. చతుర్విధ యోగంబుల యందును ముఖ్యంబగు రాజయోగం బా
కృటియు నుత్తమోత్తమంబు. ౨౫౪

తా. అన్నిటిలో రాజయోగముత్తమోత్తమముగఁ జెప్పఁబడినది.

సీ. అతిరహస్యంబైన । యారాజ యోగంబు
మూఁడు విధంబులై । మొదట సాంఖ్య
మనుమఱి తారకం । బను నమనస్కంబు
ననఁబెంపు మిగులునై । దైదులైన
నిజతత్త్వ మెఱుఁగంగ । నేర్చిన సాంఖ్యయో
గంబగునది తార । కంబనంగ
బాహ్యముద్రాజ్ఞాన । భావమంతర్ముద్ర
నెఱుఁగుట యమనస్క । సిద్ధమహిమ

తే. గీ. సాంఖ్య యోగంబు కంటె శ్రే । ష్ఠంబుతార
కంబు తారక యోగంబు । కంటె బ్రవర
మగుచు నమనస్క మొప్పారు । నంతకంటెఁ
బరమ మొందును లేదండ్రు । బ్రహ్మవిదులు. ౨౫౫

తా. ఈరాజయోగము సాంఖ్యము- తారకము- అమనస్కము- అనిమూఁడు విధ

ములు. ఇరువదిమూఁడు తత్త్వముల దెలిసికొనుట సాంఖ్య యోగమును- బాహ్యముద్రాజ్ఞానము తారకమనియు- అంతర్ముద్ర యమనస్కమనియు దెలిసికొన వలయును. సాంఖ్యము కంటె దారకమును- తారకముకంటె నమనస్కమును శ్రేష్ఠము. దానికంటె నుత్తమమైనది లేదని బ్రహ్మవేత్తలందురు.

ఆ. వె. ఎల్లయోగములకు । నిదియ రాజగుటను
రాజయోగ మనఁగ । రమణ మీఱియు
రాజయోగ మనఁగ । రాజిత శివయోగ
మనఁగ భేదమించు । కైన లేదు. ౧౫౬

తా. సమస్త యోగములకునిది రాజగుటచే దీనికి రాజయోగ మని పేరు. శివయోగమున కును- రాజయోగమున కును భేదమేమియును లేదు.

క. ఇటుఁగఱచుల ఫల్గువా
క్పటుతం బ్రసరించుటేమి । ఫలమది సిద్ధిం
చుటగాదు యోగమతి దు
ర్ఘటమని కాకెవ్వరైనఁ । గడఁగక యుండ్రే! ౧౫౭

తా. ఘంటానాదమువోలె వాక్పటుత్వమున సంభాషించుట యోగంబు కాదు యోగమున కది ఫలంబు గాదు. అత్యంతకష్టమని ప్రయత్నింపక యుండఁగూడదు.

క. ఐనను యోగము తెగువకు
రానోపని వానికద్ది । రాయన్నట్లా
గానియది ఫూసనలి పెడి
యూనరునకుఁ గొంగు పసిఁడి । యట్టిది తలఁపన్. ౧౫౮

తా. యోగమనిన తలనొప్పిగల వారికది పాషాణమువలె నుండును. దానిని క్రమముగ నభ్యసించు వానికి నదికొంగు బంగారము వంటిది.

వ. కావున. ౧౫౯

తా. కాఁబట్టి.

క. శివభక్తి రతిని సుజనులు
శివయోగాభ్యాస మెపుడుఁ । జేయంగ దగున్

శివకర సహజానందము
శివయోగ పరాయణులకు ♦ సిద్ధించు వెసన్. ౧౬౦

తా. శివభక్తి గలిగి సత్పురుషులు శివయోగాభ్యాసమును జేయ వలయును. అట్టి వారికి సహజానందము వెంటనే ప్రాప్తించును.

వ. మఱియు శివయోగం బైదు విధములై యుండు నెట్లనిన. శివజ్ఞానంబును శివధ్యానంబును శివభక్తియు, శివవ్రతంబును, శివలింగార్చనము నని చెప్పం బడు. అట్లు గావునఁ దదీయ నిష్ఠాపరులను శివ యోగీంద్రులనం బరఁగుదు రట్టి పంచవిధ శివయోగపూర్వకంబుగాఁ జతుర్విధ యోగాభ్యాసంబులు సేయు మహాత్ములు నిరంతరంబును నిరుపమాభ్యంతర సుఖానుభవంబునఁ బరమానందంబునం బొందుచు క్రమంబున నణిమాద్యష్టైశ్వర్య సంపన్నులై భవముక్తులును జీవన్ముక్తులునై సకలలోక పూజ్యులునై యుక్తిచ్ఛాగతిం జరించిన మీఁదఁ బరశివసాయుజ్య సంప్రాప్తులగుచుఁ బునరావృత్తి రహితులై యుండుదు రట్లగుటం జేసి సర్వప్రయత్నంబులను యోగాభ్యాసంబు కర్తవ్యంబు. ౧౬౧

తా. ఇంతియు గాక శివయోగము- శివజ్ఞానమని- శివధ్యానమని, శివభక్తియని, శివవ్రతమని, శివలింగార్చన మని యైదు విధములు, కావున వీనియందు నిష్ఠ గలవారందఱు శివయోగు లనంబడుదురు. ఈయయిదు విధములగు శివయోగములు మొదట నొనరించుచు- నాలుగు యోగములు నభ్యసించువారు మహానుభావులు. వారు, క్రమంబున పరమానందము నొందుచు- అష్టైశ్వర్యము గలిగి జీవన్ముక్తులై సర్వ జనులచేఁ బూజింపఁ బడుచు నంతంబునఁ బరశివ సాయుజ్యంబు నొందుదురు. కావున నన్నిటికి మూలంబు యోగంబు గాన, తదభ్యాస మావశ్యకంబు.

క. యోగము వలనను జ్ఞానము
వేగమ జనియించు జ్ఞాన ♦ విభవము వలనన్
యోగంబు సంభవించును
ఆయోగ జ్ఞానములకేల ♦ యొండొంటికిలన్. ౧౬౨

తా. యోగమున జ్ఞానము- జ్ఞానమున యోగము జనించును. ఈరెండును లభించిన

మరొకదానితోఁ బ్రయోజనమేమి?

క. ఆరెండును సిద్ధించుట
కై రక్షింపంగ వలయు నంగమ్ము వివే
కారూఢ జనులు తను వా
ధారంబు గదా సమస్త ధర్మంబు లకున్. ౨౬౩

తా. "శరీర మాద్యంఖలు ధర్మసాధన" మ్మని సర్వధర్మములు సాధించుటకు శరీరము మూల కారణము గదా? కావున నీశరీర మును యోగజ్ఞానముల సిద్ధికై రక్షింప వలయును.

క. నిలుచుశరీరముప్రాణా
నిల మభ్యంతరము నందు నిశ్చలమై
నిలిచినమతియే వెరవున
నిలువదు దేవతలకైన నిశ్చయమిదియున్. ౨౬౪

తా. ప్రాణవాయువు నిలిపినచో శరీరము నిలుచును. కాని దేవతలకైన మరొక విధంబున నిలుపశక్యము గాదు.

ఉ. ఇమ్మహినెల్ల నేలుచున హీనపరాక్రమ లీలనిష్ట సౌ
ఖ్యమ్ములనొందుచుండుమను జాధిపవర్యులకైనఁ బ్రాప్తకా
లమ్మునఁ బ్రాణవాయువుదొలంగిననంగమునిల్వదట్ల స
ర్వమ్మును నప్రయోజనము వారికిఁ బ్రాణము లేనిపిమ్మటన్

తా. చక్రవర్తులై చతుస్సముద్ర వేష్టిత భూమండలమును బరిపాలించు రాజాధిరాజులకైనను మరణకాలము ప్రాప్తించి నపుడు ప్రాణములు పోయినవెంటనే శరీరము నిలువదు. కాన ప్రాణము లేనితరువాత సకలము నిరర్థకము.

తే. గీ. ఎంతవిశ్రాంతిగల్గిన నెంతవారి ౨౬౫
కైన బ్రాణంబుకాలావ సానవేళ
నిలువరాకుండు కొటిఁగిమ నీపివరులు
తెలియ వలయును ప్రాణంబు నిలుపు వెరవు. ౨౬౬

తా. ఎంతటి విశ్రాంతియున్న - ఎంతటి వారి కైనను - అవసానవేళఁ బ్రాణంబు ని

లువను గనుక- ప్రాణంబు నిలుపు విధమును బోడి తులురు— వారు రులును విచారింప వలయును.

క. అనిలంబెందాఁక నిలుచు
దనువును నందాఁకజీవి తంబగు నిధనం
బనఁబఁడు నది వెడలుతఱిం
బనుపడనల్లొటవాయు బంధన మొప్పన్. ౨౬౭

తా. ప్రాణము శరీర మందున్నంత కాలము బ్రతికి యున్నాఁ డనియు- అది పోయినచో మరణించి నాఁడనియు లోకులందురు. కావున ప్రాణవాయుని శోధము మానవ మాత్రుని కవసరము.

క. వాయువు చంచలమైనం
గాయము చంచలతఁ బొందు గ్రమమారఁగన
వ్వాయువు నిశ్చలమైనం
గాయము నిశ్చలతఁ బొందు గరిమ మెఱయఁగన్. ౨౬౮

తా. వాయువు చాంచల్యము నొందిన శరీర చాంచల్యము గలుగును. వాయువు చలనరహితమై యుండిన శరీరము కూడ చలన రహితమై యుండును.

——* హఠయోగ ప్రభావము *——

ఉ. పాయక ప్రాణ వాయువుల పాయము బొందక నుస్థిరంబులై
గాయమునందు నిక్కువము గాఁగఫ నాశనమైన దత్కఫం
బేయెడ నైన నుండనిర వేమియు లేక నశించిపోవునో
హో! యమి యోగ్యమైన హఠ యోగము నంగదు నద్భుతంబుగాన్.

తా. శరీరము నందుగాని, యేయాపదయు నొందక ప్రాణ వాయు వుండ నేరదు. అటులఁ బ్రాణ వాయువు స్థిరముగా నుండుటకు కఫము నశించు నుపాయమొకటి గావలయును. ఏలయన కఫము హృదయము నందును— కంఠము నందును— ఇది యది యననేల? సర్వాంగము నందును వ్యాపించి ఘనీభవించుట చేతనే మానవులు చని పోవుచున్నారు. కావునట్టి కఫము నశింపఁ జేసిన ప్రాణములు స్వస్థానములో నుండును. ప్రాణములు నిలిచిన దేహము నిలుచును అట్టి కఫనాశమునకు, ముఖ్యోపాయము మునీంద్ర సేవితమగు హఠయోగాభ్యాసమే.

క. అభ్యుదయ హేతువగు యో
గాభ్యాసము చేయవలయు నాత్మజయముతో
నభ్యంతరమున వాయువు
లభ్యంబగు నేనియది యలవడుఁ బేర్మిన్. ౨౭౦

తా. యోగాభ్యాస మభివృద్ధికి హేతువు. ఎప్పుడు వాయువును నిలువు శక్తి గలుగునో అప్పుడుగాని యోగము సిద్ధింపదు.

వ. ఆయుష్యాభివృద్ధికిఁ గారణంబు హఠయోగంబయగు నదియునుం గాక. ౨౭౧

తా. ఆయుష్యాభివృద్ధికి గారణ మీహఠయోగమే యని దెలియ వలెను.

ఉ. ఉన్నత రాజయోగ లలితోజ్జ్వల సౌధము నెక్కఁ గోరు వి
ద్వన్నుత సచ్చరిత్రులగు వారికి నిచ్చెన వోలె నెంతయుం
జెన్నొలయన్ విశిష్టజన సేవ్యమునన్ హఠయోగ విద్య ము
న్నున్నరయంబువం విభవముల్ దొరకించుటఁ దాహఠంబగున్.

తా. రాజయోగ సౌధము నెక్క గోరువారికి హఠయోగము నిచ్చెన వంటిది. దీని నభ్యసించు వారికి నిదివరలో నున్న సౌఖ్యంబు నశించు గావున హఠంబని పేరు గాంచెను.

మ. హఠశూన్యంబు నన్ ఫలింపదమలం బౌరాజ యోగంబొగిన్
హఠయోగంబును రాజయోగ రహితంబౌ నేని సిద్ధింపదీ
హఠరాజంబులు రెండుఁ గూడ సతతాభ్యాసంబు గావించు ని
శ్చర నిస్సంశయ భవ్యమానసునకున్ సాధ్యంబగున్ సర్వమున్.

తా. హఠయోగము లేనిది రాజయోగమును, రాజయోగము లేనిది హఠయోగమును, పరస్పరము సిద్ధింప నేరవు. ఈరెంటిని నభ్యసించు వారికి నిస్సంశయముగ సర్వంబును సాధ్యం బగును.

ఉ. కావున రాజయోగ సుఖగౌరవ మొందుటకై హఠంబున
భ్యావన నభ్యసింపఁదగుఁ బావన కాదె శరీర శుద్ధియున్
దేవతలైనఁ బొందనియు దీర్ఘతర ప్రథిత ప్రభావమున్
గేవల చిన్మయత్వమును శీఘ్రము కల్గు నందుయోగికిన్. ౨౭౪

తా. కాబట్టి రాజయోగ సౌఖ్యమొందుటకు హఠయోగాభ్యాస మవసరము. దీనివలననే యోగీశ్వరులు మహాప్రభావమును- చిన్మయత్వమును- శీఘ్రముగా నొందుదురు.

వ. హఠయోగ ప్రభావంబునం గదా శ్రీయాది నాథమత్స్యేంద్ర గో
రక్షాది మహాసిద్ధవరులు కాలదండంబు ఖండించి యఖండ జ్ఞా
నమండితులై బ్రహ్మాండ భాండంబున నభీష్టగతిం జరింపు చుండు
దురు. వెండియు. ౨౭౫

తా. ఈహఠయోగాభ్యాసముననే యాదినాథ- మత్స్యేంద్ర గోరక్షాదిమహాసిద్ధులు మహాజ్ఞాన సంపన్నులై స్వేచ్ఛగా సంచరించు చుందురు.

సీ. సంసార సంతాప । సంతప్తులకు నస
మానస మాశ్రయ । మఠము హఠము
యోగి జనంబుల । కోలినన్నింటికి
మండితాధారక । గర్భము హఠము
కామాది శత్రు సం । ఘాతంబు బెదరించు
మహితనాదంబు త । మ్మటము హఠము
పరమ సాధకుల క । పార సౌఖ్యంబులు
సమకొల్పు నెపల ని । శ్వరము హఠము

తే. గీ. చంద్ర సూర్యాగ్ని సంగమ । స్థల నిబద్ధ
గంధవహ విస్ఫుర ద్వహ్ని । ఘన శిఖాప్ర
కీర్ణ నిర్మలాంత స్సుధా । కిరణ విగళ
ద మృత ధారానిపాత స । ద్ఘటము హఠము. ౨౭౬

తా. ఈహఠయోగము సంసారమను నెండలో నుండివచ్చిన వారికిఁ జల్లనినీడనొసంగు మఠము వంటిది. యోగుల పాలిటికిది యాధారము. కామాదిశత్రువుల భయపెట్టుటకునిది భేరీనాదమువంటిది. తనను సాధించిన వారికనంత సౌఖ్యములొసంగునది. చంద్రసూర్యాగ్ని మండలముల చెంగట దహరాకాశంబున మహాజ్యోతియై వెలుంగు వహ్నిశిఖ యొక్క-లోని యమృతకిరణముల నుండి వెడలిన సుధాధారలు పడునట్టి ఘటమువంటిది సుమా! ఈ హఠయోగము.

వ. మంత్రలయ హఠరాజ యోగంబులలోన మంత్ర యోగంబధమం
బది యనుష్ఠించు వాఁడును నధమాధముండ నంబడు. లయయో
గంబు మధ్యమం బగునది మధ్యము సత్త్వుం డనుష్ఠించు. హఠయో
గంబుత్తమంబది యాచరించు వాఁడుత్తముఁ డనంబడు, నిట్టి హఠ
యోగంబునం గాని యత్యుత్తమ రాజయోగంబు సులభంబు గాదు,
గావున, వేదశాస్త్రార్థ పరిజ్ఞాతయు నిర్మలవిజ్ఞాన వైరాగ్య మాన
సుండును ప్రబలధైర్య సంపన్నుండును నగు మానవుండు హఠ
యోగాభ్యాసంబున కధికారి యగు నదదను సంధాన మార్గం బె
ట్టి దనిన. ౨౭౭

తా. నాలుగు యోగములలో మంత్రయోగ మధమము. అది యాచరించెడి వారు ప్రాథమికులు. లయయోగము మధ్యమము. దీని ననుసరించెడి వారు మధ్యములు. హఠయోగ ముత్తమము. దీని నుత్తము లాచరింతురు. ఇట్టి హఠయోగమున గాని రాజయోగము లభింపదు గాన, వేదశాస్త్రములు దెలిసికొని మనోవైరాగ్యము గలిగి ధీరుఁడై హఠయోగాభ్యాసమునకును ప్రక్రమించవలెను.

క. శివయోగము సాధకునకు
నవశ్యమును సాధ్యమగు నగ దా సాధనమం
త్ర విశిగతి హఠయోగము
రవిశశి సంఘటన మది విరాజిత మహిమా. ౨౭౮

తా. సాధనమంత్రముల శివయోగము సాధకునకు సిద్ధించును. హఠయోగము సూర్యచంద్ర సంఘటనమున గాని గలుగదు.

క. ఆది హకార ఠకారము
లాదినపతి చంద్ర సంజ్ఞ లగుఁ దద్యోగ
శ్రీ దారకొనిన హఠంబగు
నాదట నిరునాలుగయ్యె నయ్యంగములు. ౨౭౯

తా. హకార ఠకారములు సూర్యచంద్రులకు సంజ్ఞలు. ఆ రెండును గలిపిన హఠమగుఁ బడును. అనంతర మీ రెండవయములును నిరువది నాలుగయ్యెను.

—* అష్టాంగ విచారము *—

వ. అష్టాంగంబుల యందు బాహ్యంబులు నాలుగును, నభ్యంతరం
బులు నాలుగును నై యుండును. ౨౮౦

తా. ఎనిమిది యంగములలో- నాలుగు బాహ్యములనియు నాలుగు అభ్యంతరములనియు వచింపఁ బడును.

క. యమనియ మాసనములు ప్రా
ణ మారుతా యామము నన ♦ నంగా బాహ్యాం
గములగు ప్రత్యాహృతి ధ్యా
నము ధారణయట సమాధి ♦ నాన్తాంతరముల్. ౨౮౧

తా. యమము- నియమము- ఆసనము ప్రాణాయామము అను నాల్గును బాహ్యంగములు. ప్రత్యాహార ధ్యానధారణ సమాధులు నాలుగును అభ్యంతరములు.

ఆ వె. యమము మొదలుగా మ ♦ హాత్ము లష్టాంగ యో
గముల శివుని బూజ ♦ యమరఁ జేసి
సకల సిద్ధులును సి ♦ జంబుగాఁ బొందుదు
భవ విముక్తులగు దు ♦ గ విరళముగ. ౨౮౨

తా. మహాత్ములీ యష్టాంగ యోగముల శివుని బూజించి సర్వ సిద్ధుల నొంది సంసారము నుండి తరింతురు.

క. వినుతాష్టాంగ విధానం
బున నంతః పద్మనిలయు ♦ మునయంద శివా
ర్చనఁ జేసినఁ గాక కలవె
యనూన భద్రమ్ము లిందు ♦ నందును నెపుడున్. ౨౮౩

తా. హృత్పుండరీకంబున నష్టాంగ విధానమున శివపూజఁ జేసిన గాని యైహికాముష్మికభోగముల మానవులు పొందఁ జేరరు.

ఆశ్వాసాంతము

మ. కనిజహ్ను ప్రభవ ప్రసిద్ధతటినీ ♦ రంగ ప్రదేశోరువై
భవధాత్రీ జలవహ్ని వాయుగగన ♦ ప్రవ్యక్త వర్ణస్థలీ
నివసత్పావక మండలాగ్రనిలయ ♦ స్నిగ్ధార్క మధ్యస్థితైం
దవ బింబస్ఫురదాత్మ లింగ సతత ♦ ధ్యానావధానాత్మకా. ౨౮౪

తా. కాళిందీ జాహ్నవీ నదీమ తల్లి కలచే వ్యాప్తమై పృథ్వ్యప్తేజో వాయ్వాకాశ వ్యక్తమగువర్ణప్రదేశములందున్న సూర్యచంద్రాగ్ని మండలములయందు ప్రతిబింబించు నాత్మ లింగ ధ్యానము నందునిశ్చల చిత్తముగలవాఁడా.

క. ఆధారాదిక షట్కమ
లాధార సితాంత సుఖ క ♦ రాంతర్నాడీ
శోధక మరున్నిరోధ న
మాన్యారణ ధర్యనిరుప ♦ మాద్భుత చర్యా. ౨౮౫

తా. ఆధారాది షట్కమ లంబుల నవలంబముగ గలిగినిత్యంబు సుఖంబు లొసంగి లోనినాడులను పరిశోధించి వాయువుల నిరోధించుట యందు నిరుపమాన సామర్థ్యము గలవాఁడా.

మాలినీ.

అతులిత సువిచారా ♦ వ్యాప్తమాయా విదూరా
హతషడరి వికారా ♦ హాటకాద్రీంద్ర ధీరా
శ్రితజల ధిగభీరా ♦ శిష్యచేతో విహారా
సితభసిత శరీరా ♦ సేవితా హీశహారా. ౨౮౬

తా. అనుపమానమైన జ్ఞాన విచారముగలవాఁడా! మాయాతీతుఁడా! అరిషడ్వర్గమును జయించిన మహానుభావుఁడా! సాగరముబోలు గాంభీర్యమును మేరువుబోలు ధైర్యమును గలవాడా? శిష్యుని మనంబున విహరించు వాఁడా! భస్మలిప్త శరీరుడవై యీశ్వరుని సేవించు వహాత్మా నాకవారధ్య! [స్వీకరింపుము]

గద్య

ఇది శ్రీగురు చెన్నసదాశివ యోగీంద్ర పదారవింద మధుక రా
యమాన నిరంతర శివభక్తి సమాధాన కొలనియాది మూల
నామాత్యపుత్ర యన్యస్తుతి పరాఙ్ముఖ శివస్తుతిసుముఖ
కవిజన మిత్ర సరస కవిత్వ విరచిత ప్రభావ గ
ణపతి దేవ ప్రణీతం బైన శ్రీశివ యో
గ సారమునం దుత్తర భాగంబున
ద్వితీయాశ్వాసము
స మా ప్త ము.

